

EDIȚIE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

شرح المنظومة البيقونية
في مصطلح الحديث

Al-Bayqūniyyah

EXPLICAREA POEMULUI
AL-BAYQŪNIYYAH

Muḥammad ibn Ṣāliḥ
al-ʿUthaymīn

INSTITUTUL TAWHID
tawhid.ro

Muḥammad ibn Ṣāliḥ al-ʿUthaymīn

Explicarea poemului al-Bayqūniyyah

Introducere în terminologia hadithului

شرح المنظومة البيقونية
في مصطلح الحديث

Al-Bayqūniyyah

Traducere: Institutul Tawhid

Institutul Tawhid

România · 2026

Titlul original: شرح المنظومة البيقونية في مصطلح الحديث

Ediție în limba română

Texte arabe coranice: Tanzil Project, text Uthmani v1.1, CC BY 3.0 · <https://tanzil.net>.

Institutul Tawhid · <https://www.tawhid.ro>

Cuprins

Textul poemului al-Bayqūniyyah	iii
Introducerea autorului	x
1 Explicarea poemului al-Bayqūniyyah	1
Explicarea formulei basmalah	1
Sensul laudei și al binecuvântării cerute pentru Profet ﷺ	6
Categoriile hadithului	11
Hadithul ṣaḥīḥ și condițiile sale	13
Hadithul ḥasan	29
Hadithul slab și categoriile sale	30
Marfū' și maqtū'	34
Hadithul musnad și definirea sa	42
Hadithul muttaṣil și definirea sa	45
Hadithul musalsal și exemplele sale	47
'Azīz și mashhūr	51
Hadithul mu'an'an și hadithul mubham	57
Înălțimea și coborârea lanțului	60
Hadithul mawqūf și definirea sa	61
Hadithul mursal	63
Hadithul gharīb: definiția lingvistică și terminologică	64
Hadithul munqaṭi' și definirea sa	65
Hadithul mu'dal și hadithul mudallas	67
Hadithul shādhdh	70
Categoriile hadithului maqlūb	78
Hadithul fard și tipurile sale	85
Hadithul mu'allal	87
Hadithul muḍṭarib și lămurirea sa	89
Hadithul mudraj	94
Hadithul mudabbaj	99
Al-muttafiq wa-l-muftariq	100
Al-mu'talif wa-l-mukhtalif	102
Hadithul munkar și lămurirea sa	103
Hadithul matrūk și lămurirea sa	104
Hadithul mawḍū' și lămurirea sa	105

Numărul versurilor poemului și încheierea lui	107
Indexul citatelor coranice	109
Glosar	110
Bibliografie	112
Indice	114

Textul poemului al-Bayqūniyyah

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

În numele lui Allah, Cel Milostiv, Îndurător.

أَبْدَأُ بِالْحَمْدِ مُصَلِّيًا عَلَى ... مُحَمَّدٍ خَيْرِ نَبِيِّ أَرْسَلَا

Încep cu lauda, cerând binecuvântare pentru Muḥammad, cel mai bun profet trimis.

Versul 1

وَذِي مِنْ أَقْسَامِ الْحَدِيثِ عِدَّةٌ ... وَكُلُّ وَاحِدٍ أَتَى وَحْدَهُ

Acestea sunt câteva dintre categoriile hadithului; fiecare este însoțită de definiția ei.

Versul 2

أَوَّلُهَا الصَّحِيحُ وَهُوَ مَا اتَّصَلَ ... إِسْنَادُهُ وَلَمْ يَشُدَّ أَوْ يُعْلَ

Întâia este ṣaḥiḥ: aceea a cărei transmitere este neîntreruptă și care nu este nici contradictorie, nici afectată de un defect ascuns.

Versul 3

يُرْوَاهُ عَدْلٌ ضَابِطٌ عَنْ مِثْلِهِ ... مُعْتَمَدٌ فِي ضَبْطِهِ وَنَقْلِهِ

O transmite un narator integru și riguros de la unul asemenea lui, pe a cărui precizie și transmitere te poți bizui.

Versul 4

والحسنُ المعروفُ طُرُقاً وُغِدْتُ ... رجاله لا
كالصحيحِ اشتهرتُ

*Ḥasan este cel ale cărui căi de transmitere sunt cunoscute, dar ai
cărui naratori nu sunt la fel de renumiți ca cei ai hadithului ṣaḥīḥ.*

Versul 5

وكلُّ ما عن رتبةِ الحسنِ قصرٌ ... فهو الضعيفُ وهو
أقساماً كثرٌ

*Tot ceea ce rămâne sub rangul de ḥasan este ḍaʿīf; categoriile sale
sunt numeroase.*

Versul 6

وما أضيفَ للنبيِّ المرفوعُ ... وما لتابعٍ هو المقطوعُ

*Ceea ce îi este atribuit Profetului este marfūʿ, iar ceea ce îi este
atribuit unui tābiʿ este maqṭūʿ.*

Versul 7

والمُسْنَدُ المتَّصِلُ الإسنادِ مِنْ ... راويه حتى المصطفى
ولم يَنْ

*Musnad este cel cu lanț neîntrerupt de la naratorul său până la Cel
Ales, fără întrerupere.*

Versul 8

وما بِسَمْعِ كُلِّ رَاوٍ يَتَّصِلُ ... إِسْنَادُهُ لِلْمُصْطَفَى فَالْمُتَّصِلُ

Ceea ce ajunge până la Cel Ales printr-un lanț în care fiecare narator a auzit de la celălalt este muttaşil.

Versul 9

مُسَلَّسٌ قُلُّ مَا عَلَى وَصْفٍ أَتَى ... مِثْلُ أَمَّا وَاللَّهِ
أُنْبَأَنِي الْفَتَى

Musalsal se numește ceea ce se transmite cu aceeași particularitate, precum: «Pe Allah, tânărul m-a înștiințat!»

Versul 10

كَذَلِكَ قَدْ حَدَّثَنِيهِ قَائِمًا ... أَوْ بَعْدَ أَنْ حَدَّثَنِي تَبَسُّمًا

Tot astfel: «Mi l-a relatat stând în picioare» sau: «După ce mi l-a relatat, a zâmbit.»

Versul 11

عَزِيزٌ مَرْوِيُّ اثْنَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ ... مَشْهُورٌ مَرْوِيُّ فَوْقَ مَا ثَلَاثَةٌ

‘Azīz este cel relatat de doi sau trei, iar mashhūr, cel relatat de mai mult de trei.

Versul 12

مُعَنَّ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ كَرَمٍ ... وَمُبْهَمٌ مَا فِيهِ رَاوٍ لَمْ يَسْمَعْ

Mu‘an‘an este precum: «de la Sa‘īd, de la Karam»; mubham este cel în care un narator nu este numit.

Versul 13

وَكُلُّ مَا قَلَّتْ رَجَالُهُ عِلًّا ... وَضُدُّهُ ذَاكَ الَّذِي قَدْ نَزَلَا

Orice lanț cu mai puțini naratori este ‘ālī, iar opusul lui este nāzil.

Versul 14

وَمَا أَضَفْتَهُ إِلَى الْأَصْحَابِ مِنْ ... قَوْلٍ وَفَعَلٍ فَهُوَ
مَوْقُوفٌ زَكِنٌ

*Ceea ce le atribui Companionilor, dintre cuvinte și fapte, este, să știi,
mawqūf.*

Versul 15

وَمُرْسَلٌ مِنْهُ الصَّحَابِيُّ سَقَطٌ ... وَقُلٌّ غَرِيبٌ مَا رَوَى
رَاوٍ فَقَطٌ

*Mursal este cel din care lipsește Companionul; gharīb se numește
ceea ce a relatat un singur narator.*

Versul 16

وَكُلُّ مَا لَمْ يَتَّصِلْ بِحَالٍ ... إِسْنَادُهُ مُنْقَطِعُ الْأَوْصَالِ

*Orice lanț a cărui transmitere nu este neîntreruptă este munqaṭi‘, cu
verigi lipsă.*

Versul 17

وَالْمُعْضَلُ السَّاقِطُ مِنْهُ اثْنَانِ ... وَمَا أَتَى مُدَلَّسًا نَوْعَانِ

*Mu‘dal este cel din care lipsesc doi naratori; iar mudallas este de
două feluri.*

Versul 18

الأَوَّلُ الإسْقَاطُ للشيخ وأن ... ينقلَ مَنْ فوقَهُ بعنْ وأنْ

Primul: să-l omită pe șeic și să transmită de la cel aflat deasupra lui prin «de la» și «că».

Versul 19

والثانِ لا يُسْقِطُهُ لكن يصفُ ... أوصافُهُ بما به لا يعرفُ

Al doilea: să nu-l omită, dar să-l descrie prin însușiri după care nu poate fi recunoscut.

Versul 20

وما يُخَالِفُ ثَقَّةً فيه الملا ... فالشاذُّ والمقلوبُ قسمانِ تلا

Ceea ce un narator de încredere relatează contrazicându-i pe ceilalți este shādhdh; iar maqlūb are două categorii, care urmează.

Versul 21

إبدالِ راوِ ما براوِ قسمُ ... وقلبِ إسنادٍ لمتنِ قسمُ

O categorie este înlocuirea unui narator cu altul; cealaltă, înlocuirea lanțului unui text cu alt lanț.

Versul 22

والفردُ ما قيَّدَتْهُ بثَقَّةٍ ... أو جَمَعَ أو قَصَرَ على روايةِ

Fard este ceea ce restrângi la un narator de încredere, la un grup sau la o relatare anume.

Versul 23

وما بعلّة غُمُوضٍ أو خفا ... مُعلَّلٌ عندهمُ قد عُرِفَا

Ceea ce are un defect greu de sesizat ori ascuns este cunoscut la ei drept mu'allal.

Versul 24

وذو اختلافٍ سندٍ أو متنٍ ... مُضطربٌ عند أهيلِ الفنِّ

Ceea ce prezintă diferențe în lanț sau în text este numit muḍṭarib de către cunoscătorii acestei științe.

Versul 25

والمُدْرَجَاتُ فِي الْحَدِيثِ مَا أَتَتْ ... مِنْ بَعْضِ أَلْفَاظِ
الرُّوَاةِ اتَّصَلَتْ

Adaosurile numite mudrajāt sunt cuvinte ale unor naratori care au ajuns alipite hadithului.

Versul 26

وما رَوَى كُلُّ قَرِينٍ عَنْ أَخِي ... مُدْبِجٌ فَاعْرِفْهُ حَقًّا وَانْتَحِ

Când fiecare dintre doi naratori de același rang relatează de la celălalt, aceasta este mudabbaj. Cunoaște-o bine și mândrește-te cu această cunoaștere!

Versul 27

مُتَّفِقٌ لَفْظًا وَخَطًّا مُتَّفِقٌ ... وَضَدُهُ فِيمَا ذَكَرْنَا الْمُفْتَرِقُ

Identitatea rostirii și a scrierii este numită muttafiq, iar deosebirea, în cele pomenite, muftariq.

Versul 28

مُؤْتَلَفٌ مُتَّفِقٌ اِلْخَطَ فَقَطْ ... وَضَدَهُ مُخْتَلِفٌ فَاخْشَ الْغَلْطَ

Mu'talif privește numele cu aceeași scriere, iar mukhtalif, citirea lor diferită. Ferește-te de greșeală!

Versul 29

وَالْمُنْكَرُ الْفَرْدُ بِهِ رَاوٍ غَدَا ... تَعْدِيلُهُ لَا يَحْمِلُ التَّفْرُدَا

Munkar este cel relatat de un singur narator a cărei credibilitate nu îi îngăduie să fie singurul care îl transmite.

Versul 30

مَتْرُوكُهُ مَا وَاحِدٌ بِهِ اِنْفَرَدُ ... وَأَجْمَعُوا لَضَعْفِهِ فَهُوَ كَرْدُ

Matrūk este cel transmis numai de un singur narator, asupra slăbiciunii căruia există consens; astfel, el este respins.

Versul 31

وَالْكَذِبُ الْمُخْتَلَقُ الْمَصْنُوعُ ... عَلَى النَّبِيِّ فَذَلِكَ الْمَوْضُوعُ

Minciuna născocită și pusă pe seama Profetului este mawḍū'.

Versul 32

وَقَدْ أَتَتْ كَالْجَوْهَرِ الْمَكْنُونِ ... سَمِيَّتْهَا مَنْظُومَةُ الْبَيْقُونِي

Aceste versuri au venit ca niște nestemate păstrate cu grijă; le-am numit Poemul al-Bayqūnī.

Versul 33

فَوْقَ الثَّلَاثِينَ بِأَرْبَعٍ أَتَتْ ... أَيْبَاتُهَا ثُمَّ بِخَيْرٍ خُتِمَتْ

Versurile sale au ajuns la treizeci și încă patru; apoi poemul s-a încheiat cu bine.

Versul 34

Introducerea autorului

În numele lui Allah, Cel Milostiv, Îndurător.

Toată lauda Îi aparține lui Allah. Pe El Îl lăudăm, de la El cerem ajutor și iertare și la El căutăm adăpost de răul sufletelor noastre și de faptele noastre rele. Pe cel călăuzit de Allah nimeni nu-l poate rătăci, iar pe cel lăsat de El în rătăcire nimeni nu-l poate călăuzi. Mărturisesc că nu există altă divinitate în afară de Allah, Unicul, fără asociat, și mărturisesc că Muḥammad este robul și Trimisul Său. Allah să-l binecuvânteze și să reverse pace din belșug asupra lui, asupra familiei și Companionilor săi și asupra celor care îi urmează în bine până în Ziua Judecății.

Acestea fiind spuse:

Aceasta este o introducere în știința terminologiei hadithului.

Terminologia hadithului este știința prin care sunt cunoscute stările naratorului și ale relatării, din perspectiva acceptării și a respingerii.

Folosul acestei științe este curățarea dovezilor din hadith și desprinderea lor de ceea ce le afectează, precum slăbiciunea și altele, pentru a se putea argumenta prin ele. Cel care aduce Sunnah drept dovadă are nevoie de două lucruri:

1. Să fie stabilit că ea provine de la Profet ﷺ.
2. Să fie stabilit că ea indică norma în cauză.

De aceea, preocuparea pentru Sunnah Profetului este însemnată: pe ea se întemeiază un lucru de mare importanță, și anume credințele, actele de adorare, conduita și celelalte îndatoriri pe care Allah le-a impus robilor Săi.

Cercetarea autenticității atribuirii către Profet ﷺ privește hadithul. Coranul ne-a fost transmis printr-o transmitere mutawâtir, certă, atât în formulare, cât și în sens; cei mai tineri l-au preluat de la cei mai vârstnici. Așadar, autenticitatea transmițerii sale nu are nevoie să fie cercetată.

Să știi apoi că știința hadithului se împarte în două:

1. Știința hadithului ca relatare — riwāyah.

2. Știința hadithului ca examinare critică — dirāyah.

Știința hadithului ca relateare cercetează cuvintele, faptele și stările transmise de la Profet ﷺ. Ea cercetează ceea ce este transmis, nu transmiterea în sine.

De exemplu, când ne parvine un hadith de la Profet ﷺ, cercetăm dacă el privește un cuvânt, o faptă sau o stare.

Cercetăm și dacă el indică sau nu un anumit lucru.

Aceasta este știința hadithului ca relateare. Obiectul ei este cercetarea persoanei Profetului ﷺ și a cuvintelor, faptelor și stărilor sale. Printre fapte se numără și aprobarea, deoarece este socotită o faptă. Cât despre stări, acestea sunt însușirile sale, precum statura înaltă sau scundă, culoarea, mânia, bucuria și altele asemenea.

Știința hadithului ca examinare critică este știința care cercetează stările naratorului și ale relatării din perspectiva acceptării și a respingerii.

De exemplu, când întâlnim un narator, cercetăm dacă el este acceptabil sau trebuie respins.

În ceea ce privește relatearea, cercetăm ce anume din ea este acceptat și ce este respins.

Prin aceasta înțelegem că acceptarea naratorului nu atrage neapărat acceptarea relatării. Naratorii unui lanț pot fi de încredere și integri, dar textul poate fi contradictoriu sau afectat de un defect ascuns; atunci nu îl acceptăm. Tot astfel, uneori naratorii unui lanț nu ajung la rangul cerut pentru a fi acceptați și considerați de încredere, însă hadithul în sine este acceptabil, deoarece este sprijinit de dovezi din Coran și Sunnah ori de principiile Legii islamice.

Așadar, folosul științei terminologiei hadithului este cunoașterea relatărilor care sunt acceptate și a celor care sunt respinse.

Acest lucru este important în sine, deoarece normele religioase se întemeiază pe faptul că dovada este sau nu stabilită și pe autenticitatea sau slăbiciunea ei.

1 Explicarea poemului al-Bayqūniyyah

Explicarea formulei basmalah

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

În numele lui Allah, Cel Milostiv, Îndurător.

Basmalah este un verset din Cartea lui Allah, Cel Atotputernic și Măreț, așadar face parte din cuvântul Său. Cu ea se începe fiecare sură a Coranului cel Nobil, în afară de sura Barā'ah. Aceasta nu este începută cu basmalah, urmându-i pe Companioni, Allah să fie mulțumit de ei. Dacă basmalah ar fi fost pogorâtă la începutul acestei sure, ar fi fost păstrată, așa cum a fost păstrată în celelalte sure. Însă ea nu i-a fost pogorâtă Profetului ﷺ la începutul acesteia. Companionilor nu le era limpede dacă sura Barā'ah făcea parte din al-Anfāl ori era o sură de sine stătătoare; de aceea au pus între ele un spațiu de separare, fără basmalah.

Basmalah cuprinde un grup prepozițional, un substantiv în genitiv care completează o construcție posesivă și un atribut.

Grupul prepozițional este bi-smi — „în numele”.

Termenul care completează construcția posesivă este Numele măreț Allah.

Atributul este al-Raḥmān al-Raḥīm — „Cel Milostiv, Îndurător”.

Orice grup alcătuit dintr-o prepoziție și un substantiv în genitiv trebuie să depindă fie de un verb, precum qāma — „s-a ridicat”, fie de un cuvânt cu sens verbal, precum participiul activ ori participiul pasiv.

În basmalah, acest grup depinde de un cuvânt neexprimat. Care este, așadar, acel cuvânt?

Gramaticienii au avut păreri diferite despre ce trebuie subînțeles. Însă cea mai bună explicație, care este și cea corectă, este că trebuie subînțeles un verb așezat după formulă și potrivit împrejurării.

De exemplu, dacă cineva spune „*În numele lui Allah*” și vrea să citească poemul, se subînțelege: „*În numele lui Allah citesc*.” Dacă autorul poemului spune „*În numele lui Allah*”, se subînțelege: „*În numele lui Allah alcătuiesc versuri*.”

De ce am subînțeles un verb, iar nu, de pildă, un participiu activ?

Răspundem: am subînțeles un verb deoarece verbele sunt cele care, în primul rând, impun regimul sintactic. De aceea, verbul îl impune fără nicio condiție, pe când celelalte cuvinte, de natură nominală, au nevoie de o condiție pentru aceasta.

De ce l-am subînțeles după formulă?

Răspundem că l-am subînțeles după ea din două motive:

1. Pentru a căuta binecuvântarea începând cu Numele lui Allah Preaînaltul, astfel încât Numele Său să fie pus înainte — și se cuvine să fie pus înainte.
2. Pentru a exprima exclusivitatea. Așezarea după formulă a cuvântului care îi impune regimul sintactic exprimă exclusivitatea, deoarece punerea înainte a ceea ce, în mod obișnuit, ar veni după el are acest efect. Când spui „*În numele lui Allah citesc*”, sensul este că citești în Numele lui Allah, nu în numele altcuiva.

Am subînțeles un verb potrivit împrejurării deoarece el exprimă mai bine ceea ce se urmărește și deoarece celui care rostește basmalah nu-i vine în minte decât acel verb.

De exemplu, dacă l-ai întreba pe cel care spune „*În numele lui Allah*” înainte de abluțiune ce cuvânt subînțelege, ar răspunde: „*În numele lui Allah fac abluțiunea*.”

Dacă cineva ar spune: „*Eu vreau să subînțeleg cuvântul de care depinde formula astfel: «În numele lui Allah încep»*”, i-am răspunde: nu este nimic rău în aceasta. Însă „*încep*” este un verb general, care poate privi începutul mesei, al abluțiunii sau al alcătuirii versurilor. În plus, după cum am spus, nu acest verb

general îi vine în primul rând în minte celui care rostește basmalah.

În privința cuvântului ism — „*nume*”, se spune că derivă din sumuww, care înseamnă „*înălțare*”.

S-a mai spus că derivă din simah, care înseamnă „*semn*”. Oricare ar fi derivarea sa, „*nume*” desemnează aici fiecare dintre Numele cele frumoase ale lui Allah. Nu este vizat un singur Nume anume, deși cuvântul este la singular, deoarece regula spune că singularul aflat într-o construcție posesivă exprimă generalitatea. Astfel, atunci când spunem „*În numele lui Allah*”, sensul trebuie să fie:

„*Cu fiecare dintre Numele cele frumoase ale lui Allah.*” De aceea, celui care spune „*În numele lui Allah*” nu-i vine în minte un anumit Nume, precum al-Raḥmān, al-Raḥīm, al-Ghafūr, al-Wadūd, al-Shakūr și altele asemenea, ci el le are în vedere pe toate. Dovada că singularul aflat într-o construcție posesivă exprimă generalitatea este cuvântul Celui Preaînalt:

﴿وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ﴾

*Dacă ați număra binefacerea lui Allah, nu ați putea-o cuprinde.
Omul este, într-adevăr, foarte nedrept și foarte nerecunoscător.*

Coran, 14:34 · fragment

Dacă ar fi vorba de o singură binefacere, nu ar fi spus:

﴿لَا تُحْصُوهَا﴾

Nu ați putea-o cuprinde.

Coran, 14:34 · fragment

Așadar, sensul este: „*Încep cu fiecare dintre Numele lui Allah, Cel Atotputernic și Măreț.*”

Litera bā' din bi-smi Llāh — „În numele lui Allah” — exprimă cererea de ajutor sau însoțirea?

Unii au spus că exprimă cererea de ajutor.

Alții au spus că exprimă însoțirea.

Printre cei care au spus că exprimă însoțirea se numără al-Zamakhsharī, autorul lucrării al-Kashshāf. El era mu'tazilit, iar în cartea sa al-Kashshāf se găsesc numeroase idei mu'tazilite, pe care nu oricine le poate recunoaște. Al-Bulqīnī a spus chiar: „*Am scos din al-Kashshāf ideile mu'tazilite cu penseta.*” Aceasta arată cât de ascunse sunt.

Al-Zamakhsharī a considerat mai puternică interpretarea potrivit căreia bā' exprimă însoțirea, deși sensul vădit este cererea de ajutor. A preferat însoțirea deoarece mu'taziliții consideră că omul este independent în fapta sa; dacă este independent în fapta sa, atunci nu ar avea nevoie să ceară ajutor.

Fără îndoială însă, prin bā' se urmărește cererea de ajutor care însoțește întreaga faptă. Sensul ei de bază este cererea de ajutor, care îl însoțește pe om de la începutul până la sfârșitul faptei. Poate exprima și un alt sens: căutarea binecuvântării, dacă nu includem căutarea binecuvântării în cererea de ajutor. Spunem că oricine cere ajutorul unui lucru caută și binecuvântarea prin el.

Allah: acest Nume măreț este numele propriu al Ființei Preaînalte; nimeni altcineva nu este numit astfel. El derivă din ulūhiyyah. Forma sa inițială este ilāh, dar hamzah a fost omisă și înlocuită cu al-, rezultând Allah.

S-a mai spus că forma sa inițială este al-ilāh și că al- face parte de la început din alcătuirea sa, iar hamzah a fost omisă pentru ușurința rostirii. Tot astfel a fost omisă din al-nās, a cărui formă inițială era al-unās, și din khayr și sharr, ale căror forme inițiale erau akhyar și asharr.

Sensul Numelui Allah provine din ulūhiyyah, adică adorarea cu iubire și preamărire. Se spune aliha ilayhi, adică: a tânjit după El, L-a iubit, s-a întors către El și L-a preamărit.

Aṣadar, Numele derivă din ulūhiyyah, care cuprinde iubirea și preamărirea.

Astfel, ilāh are sensul de ma'lūh, adică „Cel adorat”.

Poate forma fi‘āl să aibă sensul unui participiu pasiv?

Răspundem: da. De pildă, firāsh are sensul de mafrūsh — „*ceea ce este așternut*”; binā’, sensul de mabnū’ — „*ceea ce este construit*”; iar ghirās, sensul de maghrūs — „*ceea ce este sădit*”.

Al-Raḥmān este un atribut al Numelui măreț Allah și totodată unul dintre Numele lui Allah Preaînaltul, care indică îndurarea. Toți cei care au definit îndurarea au definit-o prin efectele ei. De exemplu, eu am îndurare față de un copil. Ce înseamnă „*am îndurare*”? Înseamnă afecțiunea sau blândețea cu care mă port cu el?

Răspunsul este: nu. Afecțiunea este unul dintre efectele îndurării, iar blândețea față de el este tot unul dintre efectele ei.

Îndurarea este îndurare! Nu o poți defini sau delimita printr-o expresie mai limpede decât însuși cuvântul care o desemnează.

Spunem, așadar, că sensul îndurării este cunoscut, însă felul în care ea îi aparține lui Allah, Cel Atotputernic și Măreț, ne este necunoscut. Efectele ei sunt cunoscute. Al-Raḥmān este unul dintre Numele lui Allah Preaînaltul care indică atributul îndurării.

Al-Raḥīm este, de asemenea, un Nume care cuprinde îndurarea în sensul său.

Are al-Raḥīm același sens cu al-Raḥmān sau un sens diferit?

Unii învățați au spus că are același sens cu al-Raḥmān; în acest caz, ar fi o întărire a sensului, nu o exprimare de sine stătătoare. Alți învățați au spus însă că sensul este diferit. Nu putem spune că are același sens cu al-Raḥmān, din două motive:

1. Regula de bază în vorbire este exprimarea unui sens nou, nu întărirea celui anterior. Dacă cineva ne spune că un cuvânt îl întărește pe cel de dinainte, îi răspundem că, în principiu, el este un cuvânt de sine stătător și aduce un alt sens. Întărirea presupune o adăugire, iar regula de bază în vorbire este absența elementelor adăugate fără un sens nou.
2. Alcătuirea celor două cuvinte este diferită: al-Raḥmān urmează tiparul fa‘lān, iar al-Raḥīm, tiparul fa‘īl. Regula limbii arabe spune că diferența de formă indică o diferență de sens.

Așadar, trebuie să existe o diferență. În ce constă ea?

Unii învățați au spus că al-Raḥmān indică îndurarea generală, iar al-Raḥīm, îndurarea deosebită. Îndurarea lui Allah Preaînaltul este de două feluri:

1. Îndurarea generală, care cuprinde toate fapăturile.
2. Îndurarea deosebită, pentru credincioși, după cum a spus Cel Preaînalt:

﴿وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا﴾

El este Îndurător cu dreptcredincioșii.

Coran, 33:43 · fragment

Alții au spus că al-Raḥmān indică atributul, iar al-Raḥīm, fapta. Sensul lui al-Raḥmān este „*Cel cu îndurare vastă*”, iar al-Raḥīm privește revărsarea îndurării asupra celui care o primește. Astfel, în al-Raḥmān este avut în vedere atributul, iar în al-Raḥīm, fapta.

Părerea pe care o socotesc mai apropiată de adevăr este cea de-a doua: al-Raḥmān indică atributul, iar al-Raḥīm indică fapta.

Sensul laudei și al binecuvântării cerute pentru Profet ﷺ
 Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

أَبْدَأُ بِالْحَمْدِ مُصَلِّيًا عَلَى ... مُحَمَّدٍ خَيْرِ نَبِيِّ أَرْسَلَا

Încep cu lauda, cerând binecuvântare pentru Muḥammad, cel mai bun profet trimis.

Versul 1

Cuvintele sale „*Încep cu lauda*” lasă impresia că nu a pomenit basmalah. Dacă ar fi început cu basmalah, aceasta ar fi fost prima. De aceea, te poți întreba dacă autorul a început sau nu cu basmalah. Comentatorul a menționat însă că autorul a început poemul cu basmalah. În acest caz, începutul despre care se vorbește aici este relativ: începutul intrării în subiectul cârții sau în miezul ei.

În cuvintele sale „*cu lauda, cerând binecuvântare*”, muşalliyan este la acuzativ, ca circumstanţial de stare al pronumelui din abda'u — „*încep*”. Sensul este: „*în timp ce cer binecuvântare*”.

După cum au spus învăţaţii, lauda înseamnă descrierea celui lăudat prin însușiri de desăvârșire, cu iubire și preamărire. Dacă îl descrii prin însușiri de desăvârșire fără iubire și preamărire, ci din frică și teamă, aceasta se numește elogiul — madh, nu laudă — ḥamd. Lauda trebuie să fie însoțită de iubirea și preamărirea celui lăudat.

Când autorul spune „*cu lauda*”, nu îl numește pe cel lăudat, dar acesta este cunoscut din împrejurare. Autorul este musulman, așadar prin laudă urmărește lauda adusă lui Allah, Preaslăvitul și Preaînaltul.

Sensul binecuvântării cerute pentru Profet ﷺ este să-I ceri lui Allah Preaînaltul să-l laude. Acesta este sensul atunci când ṣalāh vine din partea oamenilor. Când vine din partea lui Allah Preaînaltul, înseamnă că Allah îl laudă în adunarea cea de sus. Aceasta este părerea lui Abū al-ʿĀliyah. Cât despre afirmația că ṣalāh din partea lui Allah înseamnă îndurare, această părere este slabă. O slăbește cuvântul Celui Preaînalt:

﴿أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ﴾

Asupra aceloră sunt binecuvântări de la Domnul lor și îndurare, iar aceia sunt cei călăuziți.

Coran, 2:157

Dacă ṣalāh ar însemna îndurare, sensul versetului ar fi: „*Asupra aceloră sunt îndurări de la Domnul lor și îndurare*.” Aceasta nu se potrivește! Regula de bază în vorbire este exprimarea unui sens nou. Dacă am spune că sensul este „*îndurări de la Domnul lor și îndurare*”, am lega prin conjuncție două lucruri cu același înțeles.

Părerea corectă este, aşadar, cea dintâi: şalāh a lui Allah asupra robului Său înseamnă că El îl laudă în adunarea cea de sus.

În cuvintele sale „*Muḥammad, cel mai bun profet trimis*”, Muḥammad este unul dintre numele Profetului ﷺ. Allah Preaînaltul a pomenit în Coran două dintre numele Profetului ﷺ: Aḥmad şi Muḥammad.

Numele Aḥmad a fost pomenit în cuvintele relatate de la ʿĪsā, binecuvântarea şi pacea fie asupra lui. ʿĪsā a ales acest nume fie pentru că numai acesta îi fusese revelat, fie pentru că el exprimă superioritatea. Aḥmad este, la origine, un elativ, după cum spui: „*Cutare este cel mai vrednic de laudă dintre oameni*.” El le-a vorbit astfel fiilor lui Israel pentru a arăta desăvârşirea Profetului.

Muḥammad este un participiu pasiv al verbului „*a-l lăuda*”. Însă mai aproape de adevăr este că Allah Preaînaltul i-a revelat lui ʿĪsā numele Aḥmad din două motive:

1. Pentru a le arăta fiilor lui Israel că Profetul ﷺ este cel mai vrednic de laudă dintre oameni şi cel mai bun dintre ei.
2. Pentru a-i pune la încercare pe fiii lui Israel. Creştinii au spus: „*Cel pe care ni l-a vestit ʿĪsā este Aḥmad, iar cel venit la arabi este Muḥammad. Aḥmad nu este Muḥammad; Aḥmad nu a venit încă*.” Despre aceştia Allah a spus:

﴿فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَبَّهُ مِنْهُ﴾

Cât despre cei în ale căror inimi este abatere, ei urmează ceea ce este neclar din el.

Coran, 3:7 · fragment

Le răspundem însă că afirmația lor, potrivit căreia el nu ar fi venit încă, este o minciună. Allah Preaînaltul a spus în același verset:

﴿فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ﴾

*Dar când le-a adus dovezile limpezi, au spus: «Aceasta este
vrăjitorie vădită!»*

Coran, 61:6 · fragment

Jā'a — „a venit” — este un verb la timpul trecut. Aceasta înseamnă că Aḥmad a venit, iar noi nu cunoaștem vreun alt profet venit după ʿĪsā în afară de Muḥammad ﷺ.

Între Muḥammad și Aḥmad există o diferență de formă și una de sens.

În privința formei, Muḥammad este un participiu pasiv, iar Aḥmad este un elativ.

În privința diferenței de sens:

În Muḥammad, fapta vine din partea oamenilor, adică oamenii îl laudă.

În Aḥmad, fapta vine din partea lui: el ﷺ Îi aduce lui Allah mai multă laudă decât oricine. Sau fapta se răsfânge asupra lui: el este cel mai îndreptățit dintre oameni să fie laudat.

Muḥammad înseamnă, așadar, că a fost laudat în fapt. Aḥmad înseamnă că lauda i-a fost adusă într-un chip pe care îl merită, deoarece el este cel mai îndreptățit dintre oameni să fie laudat. Poate că acesta este înțelesul tainic pentru care Allah Preaînaltul i-a inspirat lui ʿĪsā să spună:

﴿وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ﴾

*Și vestind un Trimis care va veni după mine, al cărui nume este
Aḥmad.*

Coran, 61:6 · fragment

Astfel le arăta fiilor lui Israel că el îi aduce lui Allah mai multă laudă decât oricine și că este cel mai îndreptățit dintre oameni să fie lăudat.

Prin cuvintele „*cel mai bun profet trimis*”, autorul a unit aici profeția și misiunea de trimis. Nabī — „*profet*” — derivă din naba’ — „*veste*”, fiind o formă fa’īl cu sens pasiv, sau derivă din nubuwwah — „*înălțare*”, de la verbul nabā yanbū, folosit când ceva se înalță. Fără îndoială, profetul are un rang înalt. Muḥammad ﷺ este cel mai desăvârșit dintre cei trimiși și dintre cei care au primit profeția. De aceea autorul a spus: „*Muḥammad, cel mai bun profet trimis.*”

Autorul a spus aici „*profet trimis*”, nu „*cel mai bun trimis care a fost trimis*”, deoarece orice trimis este profet. Faptul că misiunea de trimis indică profeția este o indicație prin implicație: a fi trimis presupune în mod necesar a fi profet. Când cuvântul este pomenit explicit, el exprimă mai limpede ceea ce se urmărește. Din unirea profeției și a misiunii de trimis înțelegem că autorul a afirmat explicit profeția; dacă s-ar fi limitat la misiunea de trimis, am fi înțeles profeția numai prin implicație. Este de preferat ca un cuvânt să exprime un sens în mod explicit, nu numai prin implicație. La fel este în hadithul lui al-Barā’ ibn ‘Āzib, Allah să fie mulțumit de el, când Profetul ﷺ l-a învățat invocarea de dinaintea somnului. Când al-Barā’ ibn ‘Āzib, Allah să fie mulțumit de el, a repetat invocarea, a spus: „*Și în Trimisul Tău pe care l-ai trimis.*” («ویرسولک الذي أرسلت») Profetul ﷺ i-a spus:

لا؛ قل: وبنیک الذي أرسلت

*Nu! Spune: «Și în Profetul Tău pe care l-ai trimis.»*¹

Aceasta pentru ca profeția să fie indicată explicit. Acesta este un aspect.

1 Relatat de al-Bukhārī, Cartea invocărilor, capitolul despre cel care se culcă în stare de puritate rituală, nr. 6311; și de Muslim, Cartea pomenirii lui Allah și a invocărilor, capitolul despre invocarea de dinaintea somnului, nr. 56 (2710).

Un alt aspect este că, dacă ar spune „*cel mai bun trimis*”, cuvântul „*trimis*” îl cuprinde și pe trimisul dintre îngeri, Jibril, pacea fie asupra lui, și pe trimisul dintre oameni, Muḥammad ﷺ. Oricum însă, în cuvintele autorului, numele Muḥammad îl exclude pe Jibril, pacea fie asupra lui.

Litera alif de la sfârșitul lui ursilā este numită de învățați alif al prelungirii finale: prelungirea sunetului de rimă.

Categoriile hadithului

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وَذِي مِنْ أَقْسَامِ الْحَدِيثِ عَدَّةٌ ... وَكُلُّ وَاحِدٍ أَتَى وَحْدَهُ

Acestea sunt câteva dintre categoriile hadithului; fiecare este însoțită de definiția ei.

Versul 2

Dhī — „*acestea*” — este un pronume demonstrativ.

Dacă indicarea are loc înainte de alcătuirea lucrării, sunt vizate cele rânduite în mintea autorului. Dacă are loc după alcătuirea ei, este vizat lucrul prezent, existent în afara minții.

Ce se înțelege aici prin hadith: știința examinării critice sau știința relatării?

Răspundem că prin „*categoriile hadithului*” se înțelege aici știința examinării critice — dirāyah.

‘Iddah — „*câteva*” — înseamnă un număr care nu este mare.

Prin cuvintele „*fiecare este însoțită de definiția ei*” se înțelege că autorul a adus fiecare dintre aceste categorii.

În atā wa-ḥaddahu, litera wāw exprimă însoțirea, iar ḥaddahu este un complement de însoțire. Aici se aplică o regulă: când un cuvânt este legat de un pronume subînțeles, exprimarea mai aleasă este ca wāw să indice însoțirea, iar cuvântul de după ea să fie la acuzativ.

De exemplu, Muḥammadun jā’a wa-‘Aliyyan — „*Muḥammad a venit împreună cu ‘Alī*” — este o exprimare mai aleasă decât Muḥammadun jā’a wa-‘Aliyyun — „*Muḥammad a venit și ‘Alī*”.

Wāw al însoțirii indică prezența împreună, iar cel însoțit este desemnat de pronumele subînțeles.

Ḥaddahu înseamnă „*definiția sa*”, iar ḥadd este definirea unui lucru. O definiție trebuie să fie exhaustivă și exclusivă: nimic din ceea ce este definit nu trebuie să rămână în afara ei și nimic din ceea ce nu aparține lucrului definit nu trebuie să intre în ea.

De exemplu, dacă definim omul, după cum se spune, ca „*animal înzestrat cu vorbire*”, despre această definiție se spune că este exhaustivă și exclusivă.

Prin „*animal*” este exclus ceea ce nu este animal, precum lucrurile neînsuflețite.

Prin „*înzestrat cu vorbire*” este exclus ceea ce nu are vorbire, precum dobitoacele. Definiția este astfel completă: nu intră în ea nimic din afara lucrului definit și nu rămâne în afara ei nimic din ceea ce îi aparține.

Dacă am spune numai că omul este un animal, definiția nu ar fi corectă. De ce?

Pentru că ar cuprinde și ceea ce nu îi aparține. Dacă am spune că omul este un animal, ar intra în definiție atât cel lipsit de vorbire, cât și cel înzestrat cu vorbire.

Dacă am spune că omul este un animal înzestrat cu vorbire și rațiune, nici aceasta nu ar fi o definiție corectă, deoarece ar exclude unii dintre cei cărora li se aplică definiția, și anume pe cel lipsit de rațiune.

Așadar, definiția trebuie să fie exhaustivă și exclusivă.

Dacă am spune că abluțiunea este numai spălarea celor patru părți ale corpului, definiția nu ar fi corectă. Trebuie să adaugi: „*într-un anumit fel*”, deoarece, dacă ai spăla aceste părți fără a respecta ordinea, aceasta nu ar fi abluțiunea prescrisă de Legea islamică.

Dacă ai spune că abluțiunea este spălarea de trei ori a celor patru părți ale corpului, într-un anumit fel, nici această definiție nu ar fi corectă. Ea ar exclude o parte din ceea ce este definit: ar exclude abluțiunea în care părțile corpului sunt spălate o singură dată.

În orice caz, ḥadd înseamnă definiție, adică: „*Descrierea care cuprinde lucrul descris și îl deosebește de orice altceva.*”

Condiția ei este să fie exhaustivă și exclusivă: să nu excludă niciunul dintre cazurile care îi aparțin și să nu includă niciun caz străin de ea.

Hadithul ṣaḥīḥ și condițiile sale

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

أَوَّلُهَا الصَّحِيحُ وَهُوَ مَا اتَّصَلَ ... إِسْنَادُهُ وَلَمْ يَشُدَّ أَوْ يُعْلَ

Întâia este ṣaḥīḥ: aceea a cărei transmitere este neîntreruptă și care nu este nici contradictorie, nici afectată de un defect ascuns.

Versul 3

Prin cuvintele „*Întâia este ṣaḥīḥ*”, autorul a început să prezinte categoriile hadithului și a pus ṣaḥīḥ înainte, deoarece este cea mai înaltă dintre ele. Apoi l-a definit: „*aceea al cărei lanț este neîntrerupt*”. Aceasta înseamnă că hadithul este relatat printr-un lanț neîntrerupt, în care fiecare narator îl preia de la cel aflat deasupra sa. De exemplu, să-i desemnăm prin numere: „*Mi-a relatat numărul unu, care a spus: «Mi-a relatat numărul doi, care a spus: «Mi-a relatat numărul trei, care a spus: Mi-a relatat numărul patru.»»*” Acest lanț este neîntrerupt, deoarece fiecare spune „*mi-a relatat*”; astfel, fiecare a preluat de la cel de la care relatează.

Dacă însă spune: „*Mi-a relatat numărul unu, de la numărul trei*”, lanțul nu este neîntrerupt, deoarece numărul doi lipsește. Prin urmare, este întrerupt.

Cuvintele „*să nu fie contradictoriu ori afectat de un defect*” înseamnă că se cere ca hadithul să nu fie nici shādhdh, nici mu'allal.

Shādhdh este ceea ce un narator de încredere relatează contrazicând pe cineva a cărui relatare are mai multă greutate, fie datorită numărului naratorilor, fie datorită sincerității sau integrității lor.

Dacă un hadith are un lanț neîntrerupt, dar este shādhdh, contrazicând o altă relatare, mai puternică prin numărul

naratorilor, sinceritatea sau integritatea lor, nu este acceptat, chiar dacă naratorul său este integru și lanțul este neîntrerupt. Motivul este contradicția sa — shudhūdh.

Shudhūdh poate apărea în cadrul aceluiași hadith sau între două hadithuri distincte. Nu este obligatoriu ca naratorii să fi avut relatări diferite ale aceluiași hadith; relatarea contradictorie poate apărea într-un alt hadith. De exemplu, în culegerile Sunan se relatează că Profetul ﷺ a interzis postul după jumătatea lunii Sha‘bān². Din perspectiva lanțului, hadithul nu este lipsit de temeii. Însă în cele două Șaḥīḥ-uri este stabilit că Profetul ﷺ a spus:

لا تقدموا رمضان بصوم يوم ولا يومين إلا رجل كان
يصوم صوماً فليصمه

*Nu o luați înaintea Ramadanului postind cu o zi sau două înainte, în afară de cel care obișnuia să postească un anumit post; acela să-l țină.*³

Dacă urmărim al doilea hadith, din cele două Șaḥīḥ-uri, spunem că el arată îngăduința postului după jumătatea lunii Sha‘bān, fără nicio problemă, deoarece interdicția a fost limitată la una sau două zile înainte de Ramadan. Dacă îl urmărim pe primul, spunem că interdicția începe de la jumătatea lunii Sha‘bān. Imamul Aḥmad a urmat hadithul din cele două Șaḥīḥ-uri, care interzice devansarea Ramadanului printr-o zi sau două de post, și a spus că celălalt este shādhdh. El se referea la hadithul din Sunan,

2 Relatat de imamul Aḥmad, 2/325; de Abū Dāwūd, Cartea postului, nr. 2337; de al-Tirmidhī, Cartea postului, nr. 738; și de Ibn Mājah, Cartea postului, nr. 1651.

3 Relatat de al-Bukhārī, Cartea postului, capitolul despre a nu o lua înaintea Ramadanului printr-o zi sau două de post, nr. 1914; și de Muslim, Cartea postului, capitolul „Nu o luați înaintea Ramadanului...”, nr. 21 (1082).

deoarece contrazice o relatare mai puternică: unul este în cele două Șaḥīḥ-uri, iar celălalt, în Sunan.

Un alt exemplu este ceea ce se relatează în Sunan Abī Dāwūd, anume că Profetul ﷺ a interzis postul de sâmbătă, spunând:

لا تصوموا يوم السبت إلا فيما اقترض عليكم

Nu postiți sâmbăta decât postul care v-a fost impus.⁴

Unii învățați au socotit acest hadith shādhdh, deoarece contrazice cuvintele Profetului ﷺ adresate uneia dintre soțiile sale, când a găsit-o postind vinerea. A întrebat-o: „Ai postit ieri?”

(«هل صمت أمس») Ea a răspuns: „Nu.” A întrebat-o: „Vei posti mâine?” («أتصومين غداً») Ea a răspuns: „Nu.” Atunci i-a spus:

„Atunci întrerupe postul!” («فأفطري»)⁵ Acest hadith este stabilit în culegerea Șaḥīḥ și arată că postul de sâmbătă este îngăduit, fără nicio problemă. De aceea, unii învățați au spus că hadithul care interzice postul de sâmbătă este shādhdh, fiindcă se împotrivesc unei relatări mai puternice. Alți învățați au spus că nu există contradicție aici, deoarece cele două hadithuri pot fi împăcate. Când împăcarea este posibilă, nu există contradicție. Ele se împacă spunând că interdicția privește alegerea exclusivă a zilei de sâmbătă pentru post: s-a interzis postul ținut numai sâmbăta, de sine stătător. Dacă însă cineva postește sâmbăta împreună cu vinerea sau cu duminica, nu este nicio problemă. Se știe că, atunci când împăcarea este posibilă, nu există nici contradicție, nici shudhūdh.

Tot de shudhūdh ține și contrazicerea unui lucru cunoscut în mod necesar din religie.

4 Relatat de imamul Aḥmad, nr. 17026; de Abū Dāwūd, Cartea postului, capitolul despre interdicția de a alege numai sâmbăta pentru post, nr. 2421; și de al-Tirmidhī, capitolele despre post, capitolul privind postul de sâmbătă, nr. 744. Al-Tirmidhī a spus: „Hadith ḥasan.”

5 Dialogul cu Juwayriyah este relatat de al-Bukhārī, Cartea postului, nr. 1986. Regula de a alătura postului de vineri o zi de dinainte ori de după el se găsește și la Muslim, nr. 1144.

De exemplu, în Şaḥīḥ al-Bukhārī există relatarea potrivit căreia

أَنَّهُ يَبْقَى فِي النَّارِ فَضْلٌ عَمَّنْ دَخَلَهَا مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا،
فَيُنْشِئُ اللَّهُ لَهَا أَقْوَامًا فَيَدْخُلُهُمُ النَّارُ

*în Iad rămâne un loc liber după intrarea celor din lumea aceasta, iar
Allah creează pentru el oameni pe care îi introduce în Iad⁶*

Deşi lanţul acestui hadith este neîntrerupt, această relatare este shādhdh, deoarece contrazice un lucru cunoscut în mod necesar din religie: Allah Preaînaltul nu nedreptăţeşte pe nimeni. În realitate, naratorul a inversat această relatare. Varianta corectă este că în Paradis rămâne un loc liber după intrarea celor din lumea aceasta, iar Allah creează oameni pe care îi introduce în Paradis. Acesta este un dar, în care nu există nedreptate; în prima variantă ar exista însă nedreptate.

În orice caz, pentru ca un hadith să fie autentic, el trebuie să nu fie shādhdh.

Dacă un om de încredere şi integru relatează un hadith într-un anumit fel, iar doi oameni asemenea lui în integritate îl relatează într-un fel care îl contrazice, ce spunem despre primul?

Spunem că primul hadith este shādhdh şi, prin urmare, nu este şaḥīḥ, chiar dacă l-a relatat un om integru şi de încredere.

Dacă un om relatează un hadith într-un anumit fel, iar altul îl relatează într-un fel care îl contrazice şi este mai puternic în integritate ori precizie, primul hadith este shādhdh.

Aceasta este o regulă folositoare. Dacă întâlneşti un hadith şi îi cercetezi lanţul, găsindu-l neîntrerupt şi alcătuit din naratori de încredere, dar, cercetându-i textul, îl găseşti în contradicţie cu o

6 Varianta despre crearea unor oameni pentru Foc apare la al-Bukhārī, nr. 7449. Pentru varianta despre crearea unor oameni pentru Paradis, vezi al-Bukhārī, nr. 7384.

relatare mai puternică, așa cum am arătat, îți spunem: socotește-l neautentic și nu ai nicio vină pentru aceasta.

Dacă întrebi: „Cum să-l socotesc neautentic, când lanțul său este neîntrerupt și naratorii săi sunt de încredere și integri?”, îți răspundem: deoarece are un defect care impune slăbiciunea sa, și anume shudhūdh.

Cuvintele „ori să fie afectat de un defect” înseamnă să fie criticat pentru un defect care împiedică acceptarea lui. Dacă într-un hadith există un defect care îi împiedică acceptarea, hadithul nu este ṣaḥīḥ.

La origine, ‘illah desemnează o stare care scoate corpul din echilibrul său firesc.

De aceea se spune: „Cutare are o ‘illah”, adică este bolnav. ‘Illah este o boală care împiedică sănătatea corpului.

În hadith, sensul lui ‘illah este apropiat de acesta:

o însușire care face ca hadithul să nu mai poată fi acceptat.

Însă la această condiție trebuie adăugată o precizare față de cele spuse de autor: hadithul să nu fie afectat de un defect care îi vatămă autenticitatea. Un hadith poate avea un defect care nu îi vatămă autenticitatea; vom vorbi despre aceasta, dacă Allah voiește.

Așadar, hadithul ṣaḥīḥ are mai multe condiții. Dintre ele am desprins trei:

1. Lanțul de transmitere să fie neîntrerupt.
2. Să fie lipsit de shudhūdh.
3. Să fie lipsit de un defect care îi vatămă autenticitatea.

În privința defectului care vatămă autenticitatea, învățații au avut numeroase păreri diferite. Un învățat poate vedea într-un hadith un defect care impune criticarea lui, pe când altul poate să nu-l socotească un defect vătămător.

De exemplu, dacă cineva crede că un hadith contrazice o relatare mai puternică, îl numește shādhdh și nu îl acceptă. Vine însă altcineva, cercetează cu atenție hadithul și constată că nu o contrazice; în consecință, îl socotește autentic. Defectul este un lucru ascuns: unuia îi poate scăpa felul în care dispare presupusul

defect și îl critică din pricina lui, iar altuia i se poate lămuri cum dispăre acesta și nu îl mai socotește defectuos.

De aceea am spus că trebuie adăugată precizarea ca defectul să vatăme autenticitatea. Un astfel de defect atinge însuși miezul subiectului hadithului. Ceea ce se află în afara subiectului său nu este un defect care îi vatămă autenticitatea.

Să dăm exemplul hadithului lui Faḍālah ibn ‘Ubayd, Allah să fie mulțumit de el, despre colierul de aur vândut pentru doisprezece dinari. Dinarul este o monedă de aur. După ce componentele colierului au fost separate, s-a găsit în el aur mai mult decât greutatea a doisprezece dinari⁷.

Naratorii au relatat diferit prețul.

Unii au spus: doisprezece dinari.

Alții au spus: nouă dinari.

Alții au spus: zece dinari.

Alții au spus altceva. Fără îndoială, acest defect tulbură relatarea hadithului, dar nu îi vatămă autenticitatea. Diferența dintre relatările lor despre preț nu afectează miezul subiectului hadithului: vânzarea aurului contra aur, când împreună cu unul dintre ele se află și altceva, nu este îngăduită și nici validă.

La fel este istorisirea cămilei lui Jābir, Allah să fie mulțumit de el⁸, pe care Profetul ﷺ a cumpărat-o de la el. Naratorii au relatat diferit prețul cămilei: o uqiyyah, mai mult sau mai puțin. Această diferență nu este socotită un defect care vatămă autenticitatea hadithului. Subiectul lui este cumpărarea cămilei de către Profet ﷺ de la Jābir pentru un anumit preț și condiția pusă de Jābir ca acea cămilă să-l ducă până la Medina. Acest subiect nu a fost afectat de niciun defect care să-i vatăme autenticitatea. Tot ceea ce există este diferența dintre relatări cu privire la valoarea prețului, iar aceasta nu constituie un defect vătămător.

7 Relatat de Muslim, Cartea irigării, capitolul despre vânzarea colierului care cuprinde mărgelile și aur, nr. 90 (1591).

8 Relatat de al-Bukhārī, Cartea vânzărilor, capitolul despre cumpărarea animalelor, nr. 2097; și de Muslim, Cartea irigării, capitolul despre vânzarea cămilei cu păstrarea dreptului de a o călări, nr. 109 (715).

Printre defectele care vatămă autenticitatea se numără cazul în care doi naratori transmit un hadith, unul în formă negativă, iar celălalt în formă afirmativă. Fără îndoială, acesta este un defect vătămător. Vom vorbi despre el, dacă Allah voiește, la hadithul muḍṭarib, în care diferențele dintre relatările naratorilor afectează sensul.

Celelalte condiții ale hadithului ṣaḥīḥ

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

يُرويه عدلٌ ضابطٌ عن مثله ... معتمدٌ في ضبطه ونقله

*O transmite un narator integru și riguros de la unul asemenea lui,
pe a cărei precizie și transmitere te poți bizui.*

Versul 4

Cuvintele „o transmite un narator integru” înseamnă că naratorul trebuie să fie integru. Aceasta este a patra dintre condițiile autenticității hadithului.

La origine, ‘adl înseamnă drept, fără abatere. Dacă un drum este drept și nu are cotituri, se spune că este un drum ‘adl, adică drept. La fel, un băț drept este numit ‘adlah. Acesta este sensul de bază.

La învățați însă, ‘adl desemnează o însușire a persoanei care presupune dreaptă purtare în religie și bună-cuviință — murū’ah.

Dreapta purtare a omului în religie și în buna-cuviință este numită integritate — ‘adālah.

Prin urmare, omul nelegiuit nu este integru, deoarece nu are dreaptă purtare în religie. Dacă vedem un om care rupe legăturile de rudenie, el nu este integru, chiar dacă se numără printre cei mai sinceri oameni în ceea ce transmite, fiindcă nu are dreaptă purtare în religie. La fel, dacă întâlnim un om care nu face rugăciunea în adunare, chiar dacă este dintre cei mai sinceri, el nu este integru, iar ceea ce relatează nu este acceptat de la el.

Dovada este cuvântul lui Allah Preaînaltul:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن
تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهْلَةٍ ﴿٦﴾

*O, voi cei care credeți! Dacă un nelegiuit vă aduce o veste,
cercetați-o, ca nu cumva să loviți niște oameni din neștiință.*

Coran, 49:6 · fragment

Când Allah Preaînaltul a poruncit cercetarea veștii aduse de nelegiuit, s-a înțeles că vestea sa nu este acceptată ca atare: nu este nici acceptată, nici respinsă până ce nu o cercetăm.

În relatarea hadithului cerem ca naratorul să fie integru, astfel încât vestea sa să poată fi acceptată. Vestea nelegiuitului nu este acceptată.

Vestea celui integru este însă acceptată, după cum dovedește cuvântul Celui Preaînalt:

وَأَشْهِدُوا ذَوَىٰ عَدْلٍ مِّنكُمْ ﴿٢﴾

Și luați ca martori doi oameni integri dintre voi.

Coran, 65:2 · fragment

El nu ne-ar fi poruncit să-i luăm ca martori decât pentru a le accepta mărturia. Porunca de a accepta mărturia cuiva a cărui mărturie nu ar putea fi acceptată nu ar avea niciun folos și ar fi o vorbă lipsită de sens.

Învățații au definit buna-cuviință astfel: omul să facă ceea ce îl înfrumusețează și îl împodobește și să lase ceea ce îl întinează și îl dezonorează.

Buna-cuviință înseamnă, așadar, ca omul să se folosească de ceea ce îl înfrumusețează în fața oamenilor, îl împodobește și îi atrage lauda și să lase ceea ce îl întinează și îl dezonorează în ochii lor. De exemplu, cineva face în fața comunității un lucru

contrar obiceiului oamenilor, iar aceștia îl socotesc urât, unul pe care nu-l fac decât oamenii josnici și decăzuți. Spunem că acel om nu este integru, deoarece buna sa cuviință nu este dreaptă: prin aceea faptă a încălcat obiceiul oamenilor și și-a pierdut buna-cuviință.

Un exemplu de astăzi: dacă un bărbat ar ieși, în țara noastră, după-amiază, cu mâncarea de prânz pe o farfurie și ar umbla prin piețe mâncând în fața oamenilor, și-ar pierde buna-cuviință în ochii lor și ar deveni ținta batjocurii și a criticii tuturor.

Dacă însă un om iese în fața ușii sale cu ceainicul și cafeaua, ca să bea acolo, aceasta este sau nu o faptă care vatămă buna-cuviință?

Răspundem că trebuie făcută o deosebire:

1. Dacă obiceiul oamenilor este să facă astfel, aceasta nu vatămă buna-cuviință, deoarece este un lucru obișnuit și cunoscut între ei. Așa fac unii vârstnici de la noi: la începutul zilei își scot un covoraș lângă ușă, împreună cu ceaiul și cafeaua, și beau în văzul oamenilor, iar pe cei care trec îi poftesc: „*Poftiți!*” Nu este nimic rău în aceasta, deoarece face parte din obiceiul oamenilor.
2. Dacă însă face aceasta într-un alt chip, iar oamenii îl critică pentru fapta sa, o socotesc un cusur al lui și o dezaprobă, atunci aceea faptă vatămă buna-cuviință.

Învățații pot avea păreri diferite despre integritatea unui anumit om, iar acest lucru se întâmplă des. Uită-te, de pildă, în al-Tahdhīb, în Tahdhīb al-Tahdhīb de Ibn Hajar ori în alte cărți: vei găsi că marii cunoscători ai hadithului judecă diferit același om. Unul spune: „*Nu este nimic rău cu acest om.*”

Altul spune: „*Este de încredere.*”

Altul spune: „*Șterge hadithul său; nu valorează nimic.*”

Ce facem când părerile lor diferă?

Răspundem că, atunci când învățații au păreri diferite în această chestiune sau în altele, urmăm părerea cu mai multă greutate. Dacă cel care l-a socotit de încredere cunoaște starea persoanei mai bine decât ceilalți, urmăm cuvântul lui, deoarece el o cunoaște mai bine.

De aceea, nu socotim că cineva cunoaște bine starea unei persoane decât dacă a stat îndelung alături de ea. Dacă știm că acel învățat i-a fost apropiat și a descris-o ca integră, spunem că o cunoaște mai bine decât ceilalți și urmăm cuvântul lui.

La fel, dacă unul dintre ei a socotit un om slab ca narator, i-a fost apropiat și îi cunoaște starea mai bine decât ceilalți, urmăm cuvântul lui.

Important este că, atunci când marii cunoscători ai hadithului au păreri diferite despre integritatea ori criticarea unui om, iar unul dintre ei îl cunoaște mai îndeaproape decât celălalt, urmăm cuvântul celui care îi este mai apropiat și îi cunoaște mai bine starea.

Dar dacă cele două aprecieri sunt egale, deoarece amândoi îl cunosc de departe pe acel om ori noi nu știm care dintre ei îl cunoaște mai bine, învățații au avut păreri diferite: urmăm aprecierea favorabilă — ta‘dil — sau critica — jarḥ?

Aceasta depinde de întrebarea dacă, în principiu, omul este prezumat integru sau nu.

Cine spune că integritatea este prezumată urmează aprecierea favorabilă.

Cine spune că integritatea nu este prezumată urmează critica și respinge relatarea lui.

Unii au făcut o deosebire și au spus că se acceptă aprecierea însoțită de o explicație. De exemplu, cel care l-a descris ca integru spune: „*Este integru și s-a căit de lucrul pentru care a fost criticat.*” Să presupunem că a fost criticat pentru că bea vin.

Cel care l-a descris ca integru spune: „*Este integru și s-a căit de consumul de vin care i-a fost imputat.*” Atunci dăm întâietate aprecierii explicate, deoarece autorul ei are o cunoaștere în plus: știe că omul fusese criticat la început, dar motivul criticii a dispărut apoi.

Dacă situația este inversă și cel care îl critică spune: „*Acest om nu este integru, deoarece stăruie în consumul de vin*”, în acest caz dăm întâietate celui care îl critică.

Dacă niciunul nu oferă o explicație sau dacă amândoi oferă explicații despre narator, spunem: când critica ori aprecierea

favorabilă nu este explicată și nu găsim un motiv pentru a da întâietate uneia dintre ele, trebuie să ne abținem de la o hotărâre asupra stării aceluia om.

Să se știe că unii învățați ai hadithului sunt severi în aprecierile favorabile, iar alții sunt îngăduitori.

Unii sunt atât de severi, încât critică pe baza unui lucru care nu constituie un motiv de critică.

Alții sunt dimpotrivă prea îngăduitori și îi socotesc integri pe unii care nu merită această apreciere. Acest lucru este cunoscut între învățați. Aprecieră favorabilă făcută de cineva sever cu naratorii este mai aproape de acceptare decât cea a cuiva îngăduitor. Totuși, ceea ce este drept este ca omul să judece cu echitate, fără asprime și fără îngăduință excesivă. Dacă suntem prea severi, am putea respinge, din pricina acestei severități, un hadith autentic de la Profet ﷺ. La fel, dacă suntem prea îngăduitori, am putea pune pe seama Profetului ﷺ un hadith a cărui atribuire lui nu este stabilită, din pricina acestei îngăduințe excesive.

Cuvintele sale: „*riguros*” — dăbiț.

Acesta este cel care păstrează ceea ce relatează atât la preluare, cât și la transmiterea mai departe.

De exemplu, el este ager și atent când șeicul relatează hadithul: abia iese un cuvânt din gura șeicului, că el l-a și reținut și memorat. Aceasta este preluarea — taḥammul.

Transmiterea mai departe — adā' — înseamnă să uite puțin, astfel încât, când vrea să relateze ceea ce a auzit de la șeic, să redea întocmai ceea ce a auzit. Precizia este necesară în amândouă situațiile: la preluare și la transmiterea mai departe.

Opusul preciziei este ca omul să fie neatent la preluare ori să uite mult la transmiterea mai departe.

Nu spunem că nu trebuie să uite deloc. Dacă am pune condiția să nu uite deloc, nu am mai prelua nici a zecea parte din ceea ce este autentic de la Profet ﷺ. Se urmărește însă ca el să nu uite mult. Dacă uită mult, hadithul său nu este șahīḥ. De ce?

Pentru că este posibil să fi uitat. Oamenii se deosebesc mult în această privință, atât la preluare, cât și la transmiterea mai

departe. Unora Allah le dă o bună înțelegere și o bună memorie: de îndată ce aud un cuvânt, îl înțeleg, îl memorează, îl rețin întocmai și îl așază în memorie exact așa cum este. Alții înțeleg greșit un lucru și apoi păstrează în memorie ceea ce au înțeles.

Oamenii se deosebesc mult și în privința uitării. Unii, după ce memorează un hadith, îl păstrează întocmai cum l-au memorat, fără să uite nimic; dacă uită, aceasta se întâmplă rar. Alții sunt dimpotrivă.

Despre primul se știe că este riguros.

Al doilea, care uită mult, nu este riguros. El trebuie însă să repete ceea ce a preluat mai mult decât primul, deoarece, dacă nu repetă, va uita și va pierde ceea ce a învățat.

Dacă cineva întreabă: „Există un tratament ori un leac pentru uitare?”, răspundem: da, prin harul lui Allah există un leac, și anume scrierea. De aceea Allah, Cel Atotputernic și Măreț, le-a arătat robilor Săi această binefacere, spunând:

﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ اقْرَأْ
وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ﴾

Citește în numele Domnului tău, care a creat! L-a creat pe om dintr-un cheag. Citește! Domnul tău este Cel mai Generos, Cel care a învățat prin condei.

Coran, 96:1-4

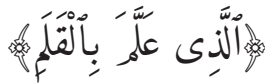
A spus:

﴿اقْرَأْ﴾

Citește!

Coran, 96:1 · fragment

apoi:

Cel care a învățat prin condei

Coran, 96:4

Adică: citește din memorie, iar dacă nu poți, din ceea ce ai scris cu condeiul. Allah, Bindecuvântatul și Preaînaltul, ne-a arătat astfel cum să tratăm această slăbiciune, uitarea: să o tratăm prin scriere. Astăzi, consemnarea a devenit mai precisă decât înainte, deoarece, laudă lui Allah, există acum aparatul de înregistrare audio.

Cuvintele sale: „*de la unul asemenea lui*”.

Aceasta înseamnă că naratorul trebuie să fie caracterizat prin integritate și precizie și să relateze de la cineva caracterizat prin integritate și precizie.

Dacă un om integru relatează de la un nelegiuit, hadithul său nu este *șahiḥ*. La fel, dacă un om integru, cu o bună memorie, relatează de la cineva cu o memorie slabă și care uită mult, hadithul său nu este acceptat și nu este *șahiḥ*, deoarece nu l-a relatat de la un om riguros asemenea lui.

Chestiuni privitoare la hadith

Prima chestiune: hadith, khabar și athar

Relatările care ne sunt transmise se împart în trei categorii:

1. Hadith: termen rezervat celor atribuite Profetului ﷺ.
2. Athar: termen rezervat celor atribuite altora decât Profetul, dintre Companioni, *tābiʿîn* și cei de după ei.
3. Khabar: termen care cuprinde atât hadithul, cât și athar-ul.

Athar nu se folosește pentru o relatare atribuită Profetului ﷺ decât însoțit de o precizare, precum: „*Într-un athar de la Profet ﷺ*...” Folosit fără precizare, el desemnează ceea ce îi este atribuit unui Companion sau cuiva de după acesta.

A doua chestiune: preluarea și transmiterea relatării

Preluarea relatării poate avea loc în trei situații:

1. Naratorul afirmă explicit că a auzit de la celălalt.
2. Este stabilit că l-a întâlnit, dar nu că a auzit de la el.
3. Este contemporan cu el, dar nu este stabilit că l-a întâlnit.

Dacă este stabilit că a auzit de la el și spune „*L-am auzit pe cutare*” sau „*Mi-a relatat cutare*”, continuitatea este limpede.

Dacă este stabilită întâlnirea, dar nu și auzirea, iar naratorul spune „*Cutare a spus cutare lucru*” sau „*De la cutare, cutare lucru*”, fără să spună „*am auzit*” ori „*mi-a relatat*”, dar întâlnirea dintre ei este dovedită, lanțul este și atunci neîntrerupt. Câtă vreme naratorul este integru, el nu îi atribuie cuiva alte cuvinte decât cele auzite de la el. Aceasta este regula de bază.

Dacă este contemporan cu el, dar nu este stabilit că l-a întâlnit, socotim lanțul hadithului neîntrerupt?

Al-Bukhārī, Allah să Se îndure de el, a spus că nu se socotește neîntrerupt până ce nu este stabilit că l-a întâlnit.

Muslim, Allah să Se îndure de el, a spus că se socotește neîntrerupt. Câtă vreme naratorul este contemporan cu celălalt și îi atribuie hadithul, regula de bază este că l-a auzit de la el.

Părerea lui al-Bukhārī este însă mai corectă: trebuie să fie stabilit că naratorul l-a întâlnit pe cel de la care relatează.

De aceea, Șaḥīḥ al-Bukhārī este mai autentic decât Șaḥīḥ Muslim: al-Bukhārī cere întâlnirea, pe când Muslim nu o cere.

Unii învățați mai severi în privința transmiterii hadithului au considerat necesară dovedirea auzirii, deoarece naratorul îl poate întâlni pe celălalt fără să audă de la el. Fără îndoială, aceasta este o condiție mai puternică. Dacă am cere însă dovedirea auzirii în toate cazurile, ne-ar scăpa o mare parte din Sunnah autentică.

Care sunt cele mai autentice cărți ale Sunnei?

Și care este cel mai înalt rang al autenticității?

Răspundem că hadithurile relatate deopotrivă de al-Bukhārī și Muslim sunt socotite cele mai autentice. De exemplu, în Bulūgh al-Marām, al-Ḥāfiẓ spune după hadith: „*Muttafaq ‘alayh*”, adică relatat de al-Bukhārī și Muslim.

Urmează ceea ce a relatat numai al-Bukhārī, deoarece condiția lui este mai puternică decât cea a lui Muslim: dovedirea întâlnirii dintre narator și cel de la care relatează. Muslim a cerut numai contemporaneitatea, nu și întâlnirea. Condiția lui al-Bukhārī este, așadar, mai severă și mai puternică. De aceea s-a spus că Șaḥīḥ al-Bukhārī este mai autentic decât Șaḥīḥ Muslim.

Un poet a spus:

تَـشَاجَرُ قَوْمٌ فِي الْبُخَارِيِّ وَمُسْلِمٍ ... لَدَيَّ وَقَالُوا: أَيُّ
ذَيْنِ تَقْدَمُ

*Niște oameni s-au certat în fața mea despre al-Bukhārī și Muslim,
întrebând: „Pe care dintre ei îl pui înaintea?”*

فَقُلْتُ لَقَدْ فَاقَ الْبُخَارِيُّ صَحَّةً ... كَمَا فَاقَ فِي حُسْنِ
الصَّنَاعَةِ مُسْلِمٌ

*Am răspuns: „Al-Bukhārī a întrecut în autenticitate, așa cum
Muslim a întrecut în frumusețea alcătuirii.”*

Aceasta înseamnă că Muslim este mai bun decât al-Bukhārī în ordonare și în prezentarea căilor de transmitere a hadithului. Din perspectiva autenticității însă, al-Bukhārī îl întrece pe Muslim.

Când cercetăm hadithul, ne interesează autenticitatea mai mult decât ordonarea și frumusețea alcătuirii.

Rangurile hadithurilor sunt șapte:

1. Ceea ce au relatat deopotrivă al-Bukhārī și Muslim.
2. Ceea ce a relatat numai al-Bukhārī.
3. Ceea ce a relatat numai Muslim.

4. Ceea ce îndeplinește condițiile amândurora. Uneori se spune: „*Potrivit condițiilor celor două Șaḥīḥ-uri*” sau „*Potrivit condițiilor lui al-Bukhārī și Muslim*”.
5. Ceea ce îndeplinește condițiile lui al-Bukhārī.
6. Ceea ce îndeplinește condițiile lui Muslim.
7. Ceea ce îndeplinește condițiile altora decât ei doi.

A treia chestiune: relatările din cele două Șaḥīḥ-uri

Este autentic tot ceea ce au relatat deopotrivă al-Bukhārī și Muslim?

Adică nu mai cercetăm naratorii și nu mai punem întrebări despre textele lor sau trebuie să o facem?

Spunem că cei mai mulți învățați consideră autentic ceea ce se află în cele două culegeri și socotesc că acesta dă o cunoaștere certă, deoarece comunitatea le-a primit cu acceptare, iar comunitatea este ferită de greșeală. Aceasta este părerea lui Ibn al-Șalāḥ și cred că este și părerea lui Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah și a ucenicului său Ibn al-Qayyim, Allah să Se îndure de el.

Ceea ce a relatat numai unul dintre ei este autentic, dar nu are același rang cu ceea ce au relatat amândoi. De aceea au fost criticate unele hadithuri din al-Bukhārī și mai multe din Muslim. Marii cunoscători ai hadithului au răspuns acestor critici în două feluri:

Primul fel: acestei critici i se opune aprecierea lui al-Bukhārī. Cu alte cuvinte, celui care critică un hadith din al-Bukhārī i se opune aprecierea lui al-Bukhārī, care este un imam și un mare cunoscător al hadithului. De aceea, cuvântul lui are întâietate față de cuvântul celor veniți după el care l-au criticat. După regula cunoscută, când două păreri ale învățaților se împotrivesc, o urmărim pe cea cu mai multă greutate.

Ei spun: al-Bukhārī este un imam și un mare cunoscător al hadithului. Dacă cineva venit după el spune că un hadith nu este autentic, deși al-Bukhārī l-a socotit autentic și l-a pus în Șaḥīḥ-ul său, iar al-Bukhārī are o cunoaștere și o memorie a hadithului mai mari decât acel critic, cuvântul criticului se împotrivește celui al lui al-Bukhārī. Acesta este un răspuns general.

Răspunsul amănunțit se găsește în al doilea fel: învățații le-au răspuns celor care au criticat culegerile lui al-Bukhārī și Muslim, cercetând fiecare hadith în parte. Astfel sunt înlăturate criticile aduse lor. Fără îndoială, unii naratori din al-Bukhārī și Muslim pot greși, dar aceasta nu vatămă faptul că al-Bukhārī și Muslim au transmis acele relatări. Aproape nimeni nu este ferit de greșeală, iar integritatea naratorului nu are drept condiție ca el să nu greșească niciodată, deoarece un asemenea om nu există.

Hadithul ḥasan

Autorul, Allah Preaînaltul să Se îndure de el, a spus:

والحسنُ المعروفُ طُرُقًا وَغَدَتْ ... رِجَالُهُ لَا
كَالصَّحِيحِ اشْتَهَرَتْ

*Ḥasan este cel ale cărui căi de transmitere sunt cunoscute, dar ai
cărui naratori nu sunt la fel de renumiți ca cei ai hadithului ṣaḥīḥ.*

Versul 5

Autorul a trecut la definirea hadithului ḥasan. Acesta este, în poem, a doua categorie a hadithului.

Prin cuvintele „ale cărui căi de transmitere sunt cunoscute” se înțelege că se cunosc acele căi. Se știe, de exemplu, că un narator relatează de la oamenii din Basra, altul de la cei din Kufa, altul de la cei din al-Shām, altul de la cei din Egipt, altul de la cei din al-Ḥijāz și așa mai departe.

Cuvintele „dar ai cărui naratori nu sunt precum cei ai hadithului ṣaḥīḥ” înseamnă că naratorii săi au un rang mai scăzut decât naratorii hadithului ṣaḥīḥ. De aceea a spus că nu sunt la fel de renumiți. Așadar, ḥasan se deosebește de ṣaḥīḥ prin faptul că naratorii săi nu sunt asemenea naratorilor hadithului ṣaḥīḥ: se are în vedere precizia lor.

De aceea, învățații de mai târziu care au dezvoltat această știință, precum al-Ḥāfiẓ Ibn Ḥajar, Allah să Se îndure de el, au spus că între hadithul ṣaḥīḥ și hadithul ḥasan există o singură

diferență. În loc să spui, pentru *ṣaḥīḥ*, „cu precizie deplină”, spui, pentru *ḥasan*, „cu precizie mai redusă”. În rest, celelalte condiții ale hadithului *ṣaḥīḥ* sunt prezente și în hadithul *ḥasan*.

Prin urmare, definiția hadithului *ḥasan* este: ceea ce a relatat un om integru, cu o precizie mai redusă, printr-un lanț neîntrerupt și care este lipsit de *shudhūdh* și de un defect care îi vatămă autenticitatea.

Hadithul slab și categoriile sale

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وَكُلُّ مَا عَنْ رَتْبَةِ الْحُسْنِ قَصْرٌ ... فَهُوَ الضَّعِيفُ وَهُوَ
أَقْسَمًا كَثْرُ

Tot ceea ce rămâne sub rangul de ḥasan este daʿīf; categoriile sale sunt numeroase.

Versul 6

Hadithul slab — *daʿīf* — este a treia categorie din poem. El este cel care nu atinge rangul hadithului *ḥasan*.

Se știe că, dacă nu atinge rangul hadithului *ḥasan*, nu atinge nici rangul autenticității. Spunem, așadar, că hadithul slab este cel în care nu sunt întrunite condițiile pentru *ṣaḥīḥ* ori *ḥasan*, adică nu este nici *ṣaḥīḥ*, nici *ḥasan*. Dacă îl relatează un om integru, dar cu o precizie slabă, nu numai mai redusă, hadithul este slab. Dacă îl relatează printr-un lanț întrerupt, este de asemenea slab, și tot astfel.

Până acum, autorul a pomenit trei categorii ale hadithului:

1. *Ṣaḥīḥ*. 2. *Ḥasan*. 3. *Daʿīf*.

În realitate însă, după cum au precizat Ibn Hajar și alții, categoriile sunt cinci:

1. *Ṣaḥīḥ li-dhātihi* — autentic prin sine.
2. *Ṣaḥīḥ li-ghayrihi* — autentic prin sprijinul altor căi.
3. *Ḥasan li-dhātihi* — bun prin sine.
4. *Ḥasan li-ghayrihi* — bun prin sprijinul altor căi.
5. *Daʿīf* — slab.

Şaḥīḥ li-dhātihi este cel a cărui definiție a fost prezentată mai înainte.

Şaḥīḥ li-ghayrihi este hadithul ḥasan care are mai multe căi de transmitere. Este numit „*autentic prin sprijinul altor căi*” deoarece ajunge la rangul autenticității datorită numărului căilor sale.

De exemplu, dacă ne parvine un hadith cu patru lanțuri, iar în fiecare dintre ele se află un narator cu o precizie mai redusă, spunem că acum el atinge rangul autenticității și devine şaḥīḥ li-ghayrihi.

Definiția hadithului ḥasan li-dhātihi a fost prezentată mai înainte: ceea ce a relatat un om integru, cu o precizie mai redusă, printr-un lanț neîntrerupt și care este lipsit de shudhūdh și de un defect care îi vatămă autenticitatea.

Ḥasan li-ghayrihi este hadithul slab care are mai multe căi de transmitere ce se sprijină una pe alta. Astfel devine ḥasan li-ghayrihi. De ce?

Dacă am privi fiecare lanț separat, el nu ar atinge rangul de ḥasan. Prin reunirea lor însă, hadithul devine ḥasan.

Ḍa‘īf este ceea ce nu este nici şaḥīḥ, nici ḥasan.

Toate aceste categorii sunt acceptate, în afară de cea slabă; toate constituie dovadă, în afară de cea slabă.

Hadithurile din toate aceste categorii pot fi transmise și relatate oamenilor, deoarece sunt acceptate și constituie dovadă, în afară de cele slabe. Acestea nu pot fi transmise ori relatate decât arătându-le slăbiciunea. Cel care transmite un hadith slab fără să le arate oamenilor slăbiciunea lui este unul dintre cei care mint pe seama Profetului ﷺ. Muslim a relatat în Şaḥīḥ-ul său că Profetul ﷺ a spus:

من حدث عني بحديث، يرى أنه كذب، فهو
أحد الكاذبين

*Cel care relatează de la mine un hadith despre care se socotește că
este o minciună este unul dintre cei care mint.⁹*

Într-un alt hadith:

من كذب علي متعمداً فليتبوأ مقعده من النار

*Cel care minte intenționat pe seama mea să-și pregătească locul în
Foc!¹⁰*

Așadar, un hadith slab nu poate fi relatat decât cu o singură condiție: să li se arate oamenilor că este slab. De exemplu, când relatează un hadith slab, spune: „De la Profet ﷺ a fost relatat acest hadith, iar el este slab.”

Unii învățați au făcut o excepție pentru hadithurile care îndeamnă la bine și avertizează împotriva răului. Ei au îngăduit relatarea celor slabe dintre acestea, dar cu patru condiții:

1. Hadithul să privească îndemnul la bine și avertizarea împotriva răului.
2. Slăbiciunea lui să nu fie severă. Dacă este severă, nu poate fi relatat, chiar dacă privește îndemnul la bine și avertizarea împotriva răului.
3. Hadithul să aibă un temei autentic, stabilit în Coran sau Sunnah. De exemplu, ne parvine un hadith care îndeamnă la buna purtare față de părinți, altul care

9 Muslim, Introducere, capitolul despre obligația de a relata de la cei de încredere și de a-i lăsa pe mincinoși, în pasajul introductiv despre transmiterea unei relatări socotite mincinoase.

10 Al-Bukhārī, nr. 1291; Muslim, Introducere, relatarea nr. 3, despre asprimea interdicției de a minți pe seama Trimisului lui Allah ﷺ.

îndeamnă la rugăciunea în adunare și altul care îndeamnă la citirea Coranului. Toate sunt slabe, însă despre buna purtare față de părinți, rugăciunea în adunare și citirea Coranului există dovezi autentice, stabilite în Coran și Sunnah.

4. Să nu se creadă că Profetul ﷺ l-a spus. Nu este îngăduit să crezi că Profetul ﷺ a spus un hadith decât dacă atribuirea lui este stabilită în mod autentic.

Păreră care mi se arată mai întemeiată este însă că un hadith slab nu poate fi relatat fără a-i arăta slăbiciunea, în niciun caz, mai ales printre oamenii de rând. Când le spui un hadith, ei vor crede că este autentic și că Profetul ﷺ l-a spus.

De aceea, una dintre regulile pe care oamenii de rând le socotesc de neclintit este: „*Ce se spune din mihrâb este adevărat.*” Dacă le-ai aduce cel mai mincinos hadith de pe pământ, te-ar crede. Oamenii de rând te vor crede chiar dacă le arăți slăbiciunea lui, mai ales în chestiunile îndemnului la bine și ale avertizării împotriva răului. Omul obișnuit poate auzi un hadith și îl poate memora fără să ia seama la rangul ori autenticitatea lui.

Laudă lui Allah, în Coranul cel Nobil și în Sunnah Profetului, curată și autentică, se găsește ceea ce ne scutește de asemenea hadithuri.

Lucrul uimitor este că unii falsificatori de hadithuri, care mint pe seama Trimisului lui Allah ﷺ, au născocit hadithuri pentru a-i îndemna pe oameni să se țină de Sunnah. Au spus: „Nu am mințit împotriva Trimisului ﷺ, ci am mințit în folosul lui. Trimisul ﷺ spune: „Cel care mințe pe seama mea să-și pregătească locul în Foc!” (»من كذب على فليتبوأ مقعده من النار«) (vezi nota 10, p. 32) Noi însă am mințit în folosul lui.” Aceasta este răstălmăcirea cuvintelor, deoarece i-ai atribuit Trimisului ﷺ ceva ce nu a spus, iar aceasta este în mod vădit o minciună pe seama lui. Sunnah autentică ne scutește de ceea ce ai născocit pe seama lui.

Marfū^ᶜ și maqtū^ᶜ

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وما أضيف للنبي المرفوع ... وما لتابع هو المقطوع

Ceea ce îi este atribuit Profetului este marfū^ᶜ, iar ceea ce îi este atribuit unui tābi^ᶜ este maqtū^ᶜ.

Versul 7

Autorul, Allah să Se îndure de el, a pomenit două tipuri de hadith: marfū^ᶜ și maqtū^ᶜ. Acestea sunt a patra și a cincea categorie dintre cele pomenite în poem.

Spunem că hadithul, în funcție de persoana căreia îi este atribuit, se împarte în trei categorii:

1. Marfū^ᶜ.
2. Mawqūf, pe care autorul nu l-a pomenit aici, dar îl va pomeni mai târziu¹¹.
3. Maqtū^ᶜ.

Aceste trei categorii se deosebesc după cel la care se oprește lanțul de transmitere.

Ceea ce are un lanț care se oprește la Profet ﷺ este marfū^ᶜ.

Ceea ce se oprește la un Companion este mawqūf.

Ceea ce se oprește la cineva de după Companioni este maqtū^ᶜ.

Maqtū^ᶜ nu este același lucru cu munqatī^ᶜ, după cum vom arăta.

Marfū^ᶜ este ceea ce îi este atribuit Profetului ﷺ dintre cuvinte, fapte ori aprobări.

Un exemplu de cuvânt este spusa lui ﷺ:

11 Vezi „Hadithul mawqūf și definirea sa”

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَىٰ

Faptele sunt numai după intenții și fiecare om are numai ceea ce a intenționat.¹²

Acesta este marfū^c dintre cuvinte.

Un exemplu de faptă: Profetul ﷺ a făcut abluțiunea și a trecut mâna umedă peste încălțările sale de piele. Acesta este marfū^c dintre fapte.

Un exemplu de aprobare este întrebarea lui ﷺ adresată sclavei: „Unde este Allah?” («أَيْنَ اللَّهِ») Ea a răspuns: „În cer.” («فِي السَّمَاءِ»)¹³ El a încuviințat răspunsul ei. Acesta este marfū^c dintre aprobări.

Ceea ce s-a făcut ori s-a spus în vremea lui este oare marfū^c?

Răspundem: dacă el a știut despre acel lucru, este marfū^c, deoarece l-a încuviințat. Dacă nu a știut, nu este marfū^c, fiindcă nu i-a fost atribuit. Totuși, potrivit părerii corecte, constituie dovadă, iar temeiul acestei valori de dovadă este încuviințarea lui Allah.

Dovada este că acei Companioni, Allah să fie mulțumit de ei, au invocat încuviințarea lui Allah pentru unele fapte ale lor, fără ca aceasta să le fie dezaprobată. Jābir, Allah să fie mulțumit de el, a spus:

كَمَا نَعْزِلُ وَالْقُرْآنَ يَنْزِلُ

Practicam retragerea înainte de ejaculare, în timp ce Coranul era pogorât.¹⁴

12 Relatat de al-Bukhārī, Cartea revelației, capitolul despre începutul revelației, nr. 1; și de Muslim, Cartea conducerii, capitolul „Faptele sunt numai după intenție”, nr. 155 (1907).

13 Muslim, Cartea moscheilor, capitolul despre interzicerea vorbirii în rugăciune, nr. 33 (537).

14 Relatat de al-Bukhārī, Cartea căsătoriei, capitolul despre retragerea înainte de ejaculare, nr. 5208; și de Muslim, Cartea căsătoriei, capitolul despre judecata retragerii înainte de ejaculare, nr. 136 (1440).

Coranul era pogorât în vremea Profetului ﷺ. Este ca și cum ar fi spus: dacă această faptă ar fi fost interzisă, Allah ar fi interzis-o în Cartea Sa ori i-ar fi revelat aceasta Trimisului Său ﷺ, deoarece Allah nu încuviințează ceea ce este interzis.

Dovada este cuvântul Celui Preaînalt:

﴿يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ
إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْضَىٰ مِنَ الْقَوْلِ﴾

*Se ascund de oameni, dar nu se ascund de Allah, iar El este cu ei
când plănuiesc noaptea cuvinte care nu-I sunt pe plac.*

Coran, 4:108 · fragment

Cei care plănuiau noaptea cuvinte care nu-I sunt pe plac lui Allah Preaînaltul s-au ascuns de ochii oamenilor, iar oamenii nu au știut despre ei. Însă, deoarece fapta lor nu era pe placul lui Allah, El le-a dezaprobat-o.

Aceasta arată că ceea ce s-a făcut în vremea Profetului ﷺ și nu a fost dezaprobat de Allah Preaînaltul constituie dovadă. Nu îl numim însă marfū', deoarece nu poate fi atribuit Profetului ﷺ.

Marfū' a fost numit astfel datorită înălțimii rangului său: lanțul se oprește la Profet ﷺ, iar acesta este cel mai înalt rang.

Hadithul atribuit lui Allah Preaînaltul este numit hadith qudsī, hadith ilāhī ori hadith rabbānī, deoarece atribuirea lui ajunge până la Domnul lumilor, Cel Atotputernic și Măreț. Atribuirea hadithului marfū' ajunge până la Profet ﷺ.

Cuvintele sale: „iar ceea ce îi este atribuit unui tābī'ī este maqtū'”.

Aceasta este a cincea categorie. Maqtū' este ceea ce îi este atribuit unui tābī'ī ori celor de după el. Astfel l-au numit cunoscătorii hadithului.

A fost numit astfel deoarece, ca rang, se află separat de marfū' și mawqūf.

De exemplu, dacă sunt transmise cuvinte ale lui al-Ḥasan al-Baṣrī, Allah să Se îndure de el, spunem: acesta este un athar maqtūʿ.

Ceea ce îi este atribuit unui Companion este de două feluri:

1. Ceea ce primește statutul de marfūʿ este numit de ei marfūʿ ḥukman — marfūʿ prin statut.
2. Ceea ce nu primește statutul de marfūʿ este numit mawqūf.

Relatările transmise de la Abū Bakr și ʿUmar, Allah să fie mulțumit de amândoi, ori de la oricare dintre Companioni sunt numite mawqūf. Aceasta este convenția terminologică, iar convențiile terminologice nu sunt motiv de dispută. Altfel, se știe că am putea numi chiar și hadithul marfūʿ „*mawqūf*”, deoarece se oprește la Profet ﷺ. Dar aceasta este o convenție terminologică, iar convențiile terminologice nu sunt motiv de dispută.

Învățații au spus că regula pentru marfūʿ ḥukman privește ceea ce nu lasă loc efortului de judecată și opiniei personale, ci este preluat numai din Legea revelată.

De exemplu, dacă un Companion vorbește despre întâmplările Zilei Judecării ori despre cele nevăzute, spunem că relatarea sa este marfūʿ ḥukman, deoarece aici nu este loc pentru efortul de judecată personală. La fel, dacă un Companion ar împlini un act de adorare care nu a fost relatat în Sunnah, am spune și despre acesta că este marfūʿ ḥukman.

Au dat drept exemplu faptul că ʿAlī ibn Abī Ṭālib, Allah să fie mulțumit de el, a făcut rugăciunea eclipsei cu trei înclinări în fiecare rakʿah¹⁵, deși Sunnah a venit cu două înclinări în fiecare rakʿah¹⁶. Au spus că aici nu este loc pentru opinie ori efort de judecată, deoarece numărul unităților rugăciunii depinde de revelație și are nevoie de o dovadă din Coran sau Sunnah. Dacă ʿAlī ibn Abī Ṭālib, Allah să fie mulțumit de el, nu ar fi avut

15 Al-Mughnī, 3/328.

16 Relatat de al-Bukhārī, Cartea rugăciunii eclipsei, capitolul despre predica imamului în timpul eclipsei, nr. 1046; și de Muslim, Cartea rugăciunii eclipsei, capitolul despre pomenirea chinului din mormânt în rugăciunea eclipsei, nr. 8 (903).

cunoaștere despre aceasta, nu ar fi făcut trei înclinări într-o singură rak‘ah. Prin urmare, aceasta este marfū‘ ḥukman, deoarece nu lasă loc efortului de judecată personală.

La fel, dacă un Companion spune: „Din Sunnah face parte cutare lucru”, aceasta este marfū‘ ḥukman. Când Companionul spune „din Sunnah”, are în vedere Sunnah Trimisului ﷺ. Așa sunt cuvintele lui Ibn ‘Abbās, Allah să fie mulțumit de el și de tatăl său, când a citit al-Fātiḥah cu voce tare în rugăciunea funerară și a spus: „Ca să știți că aceasta este Sunnah”

(«لتعلموا أنها سنة») sau „Ca să știe că aceasta este Sunnah.”

(«ليعلموا أنها سنة»)¹⁷

Tot astfel, Anas ibn Mālik, Allah să fie mulțumit de el, a spus:

من السنة إذا تزوج البكر على الثيب، أقام عندها سبعاً

*Din Sunnah face parte ca, atunci când cineva se căsătorește cu o fecioară, având deja o soție care a mai fost căsătorită, să rămână la cea nouă șapte zile.*¹⁸

Aceasta și altele asemenea sunt marfū‘ ḥukman, deoarece Companionul nu atribuie Sunnah decât Trimisului ﷺ.

De asemenea, dacă unul dintre Companioni vorbește despre Paradis și Iad, spunem că aceasta este marfū‘ ḥukman. Pentru această categorie există însă o condiție: Companionul să nu fie dintre cei cunoscuți pentru faptul că au preluat multe relatări de la fiii lui Israel. Dacă este cunoscut pentru aceasta, relatării sale nu i se acordă statutul de marfū‘, fiind posibil să o fi preluat de la fiii lui Israel. Mulți erau astfel, precum ‘Abd Allāh ibn ‘Amr ibn al-‘Āṣ, Allah să fie mulțumit de el. La bătălia de la al-Yarmūk, el a preluat multe din cărțile Oamenilor Cărții, dintre cele lăsate în

17 Relatat de al-Bukhārī, Cartea funeraliilor, capitolul despre citirea suriei al-Fātiḥah, nr. 1335.

18 Relatat de al-Bukhārī, Cartea căsătoriei, capitolul despre căsătoria cu o fecioară, având deja o soție care a mai fost căsătorită, nr. 5213; și de Muslim, Cartea alăptării, capitolul despre timpul la care are dreptul mireasa fecioară, nr. 44 (1461).

urmă de romei ori de alții, deoarece în această privință există o îngăduință. Așadar, când un Companion este cunoscut că transmite de la fiii lui Israel, cuvântul său nu este marfū^c ḥukman.

Ceea ce îi este atribuit unui Companion, fără a primi statutul de marfū^c, constituie sau nu dovadă?

Spunem că învățații au avut păreri diferite în această privință.

Unii au spus că este dovadă cu condiția să nu contrazică un text revelat ori un alt Companion. Dacă se împotrivesc unui text, se urmează textul; dacă se împotrivesc altui Companion, se urmează părerea cu mai multă greutate.

Alții au spus că părerea Companionului nu constituie dovadă, deoarece Companionul este om: depune efort de judecată, nimerește adevărul ori greșește.

Alții au spus că, dintre părerile Companionilor, constituie dovadă părerile lui Abū Bakr și ʿUmar, Allah să fie mulțumit de ei, deoarece Profetul ﷺ a spus:

اقتدوا بالذين من بعدي أبو بكر وعمر

*Urmați-i pe cei doi de după mine: Abū Bakr și ʿUmar.*¹⁹

A mai spus:

إن يطيعوا أبا بكر وعمر يرشدوا

*Dacă ascultă de Abū Bakr și ʿUmar, vor fi călăuziți.*²⁰

În privința celorlalți, cuvântul lor nu ar constitui dovadă.

Părerea care mi se arată mai întemeiată este că vorba Companionului constituie dovadă dacă el este dintre cunoscătorii

19 Relatat de imamul Aḥmad în al-Musnad; de al-Tirmidhī, Cartea virtuților, capitolul despre hadithul lui Ḥudhayfah, nr. 3662; și de Ibn Mājah în Introducere, nr. 97.

20 Relatat de Muslim, Cartea moscheilor, capitolul despre recuperarea rugăciunii pierdute, nr. 311 (681).

jurisprudenței și ai științei religioase. Altfel, nu constituie dovadă. Unii Companioni veneau la Profet ﷺ și preluau de la el anumite norme religioase, fără să fie dintre juriștii ori învățații Companionilor. Cuvântul unui asemenea Companion nu constituie dovadă.

Această părere este una de mijloc între celelalte și este părerea mai puternică în această chestiune.

Care este judecata atunci când un tābi'ī spune: „*Din Sunnah face parte cutare lucru*”? Primește sau nu statutul de marfū'?

Spunem că specialiștii hadithului au avut păreri diferite despre aceasta.

Unii au spus că este mawqūf și nu face parte din marfū'. Un tābi'ī nu a prins vremea Profetului ﷺ; de aceea nu putem spune că, prin ceea ce numește Sunnah, are în vedere Sunnah Profetului ﷺ. Este posibil să aibă în vedere Sunnah Companionilor.

Alți învățați au spus că este marfū', dar mursal, cu un lanț întrerupt, deoarece lipsește Companionul. În acest caz, prin Sunnah el are în vedere Sunnah Profetului ﷺ.

În general, potrivit acestor două păreri: dacă este mursal, este slab, deoarece lanțul nu este neîntrerupt.

Dacă este mawqūf, ține de cuvântul ori fapta Companionului.

Am prezentat mai înainte diferența de păreri despre valoarea de dovadă a cuvântului Companionului și am arătat că părerea corectă este că el constituie dovadă cu trei condiții:

1. Companionul să fie dintre juriștii Companionilor.
2. Să nu contrazică un text revelat.
3. Să nu contrazică părerea altui Companion.

Dacă nu este dintre juriștii Companionilor, cuvântul său nu constituie dovadă. Dacă este dintre juriștii lor, dar contrazice un text, se ține seama de text, nu de cuvântul său. Dacă este dintre juriștii Companionilor și nu contrazice un text, dar un alt Companion are o părere diferită, căutăm motivul care îi dă întâietate uneia dintre păreri.

Tot de marfū^c ḥukman ține și atribuirea unui lucru vremii Profetului ﷺ, spunându-se: „Obişnuiau să facă așa în vremea Profetului ﷺ.” Aceasta este marfū^c ḥukman. Exemplele sunt numeroase. Asmā' bint Abī Bakr, Allah să fie mulțumit de ea și de tatăl său, a spus:

نَحْرَنَا فِي عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِرْسًا فِي
الْمَدِينَةِ وَأَكَلْنَاهُ

*Am înjunghiat un cal în Medina, în vremea Profetului ﷺ, și l-am mâncat.*²¹

Aici ea nu a spus explicit că Profetul ﷺ a știut. Dacă ar fi spus aceasta explicit, relatarea ar fi fost marfū^c în mod explicit. Așadar, este marfū^c ḥukman.

Temeiul este că, dacă fapta ar fi fost interzisă, Allah Preaînaltul nu ar fi încuviințat-o. Încuviințarea Sa impune ca ea să constituie dovadă. Ai aflat însă mai înainte că unii învățați spun: aceasta nu este marfū^c ḥukman, dar constituie dovadă. Ei spun că nu este marfū^c deoarece Profetul ﷺ nu a știut despre ea, însă constituie dovadă deoarece Allah Preaînaltul a știut și a încuviințat-o.

Tot de marfū^c ḥukman ține și cazul în care Companionul spune: „ca relateare”.

De exemplu, lanțul ajunge până la Companion și se spune: „De la Abū Hurayrah, ca relateare: «Cine face cutare și cutare lucru...»” sau „Cine spune cutare și cutare lucru...” Aceasta este marfū^c ḥukman. Formula „ca relateare” nu spune explicit că este o relateare de la Profet ﷺ, dar, deoarece Companionii preluau de obicei de la Trimisii ﷺ, învățații au socotit-o marfū^c ḥukman.

Tot de marfū^c ḥukman ține și cazul în care un tābi'i spune despre un Companion că a atribuit relatarea Profetului ﷺ. De

²¹ Relatat de al-Bukhārī, Cartea sacrificiilor, capitolul despre carnea de cal, nr. 5519.

exemplu, unii tābi‘în spun: „De la Abū Hurayrah, care o ridică” sau „De la Abū Hurayrah, care a ridicat-o” ori „De la Abū Hurayrah, ducând-o până la el”. Toate acestea sunt marfū‘ ḥukman, deoarece atribuirea către Profet ﷺ nu a fost exprimată explicit.

Hadithul musnad și definirea sa

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وَالْمُسْنَدُ الْمَتَّصِلُ الْإِسْنَادِ مِنْ ... رَاوِيهِ حَتَّى الْمَصْطَفَى
وَلَمْ يَبْنِ

Musnad este cel cu lanț neîntrerupt de la naratorul său până la Cel Ales, fără întrerupere.

Versul 8

Aceasta este a șasea dintre categoriile hadithului pomenite în poem. În legătură cu lanțul de transmitere avem cinci termeni:

1. Musnad.
2. Musnid.
3. Musnad ilayhi.
4. Isnād.
5. Sanad.

Autorul spune, în definiția hadithului musnad, că acesta are un lanț neîntrerupt de la naratorul său până la Cel Ales, Muḥammad ﷺ.

Cuvintele „fără întrerupere” explică această continuitate: lanțul nu s-a întrerupt. Așadar, pentru el, musnad este hadithul marfū‘ al cărui lanț este neîntrerupt.

Faptul că este marfū‘ se desprinde din cuvintele „până la Cel Ales”.

Faptul că lanțul său este neîntrerupt se desprinde din „cu lanț neîntrerupt” și „fără întrerupere”. Acesta este musnad.

Prin urmare, mawqūf nu este musnad, deoarece nu este marfū‘: lanțul său nu ajunge până la Profet ﷺ.

La fel, hadithul munqaṭiḥ, din al cărui lanț lipsesc unii naratori, nu este musnad, deoarece am pus condiția ca lanțul să fie neîntrerupt. Aceasta este părerea autorului și a majorității învățaților hadithului.

Unii spun că musnad are un sens mai larg: orice relatare pe care naratorul o atribuie cuiva este musnad. Astfel, termenul cuprinde marfūḥ, mawqūf și maqtūḥ, precum și relatările cu lanț neîntrerupt ori întrerupt.

Fără îndoială, această părere corespunde sensului lingvistic. În limbă, musnad desemnează ceea ce este atribuit naratorului său, fie că este marfūḥ ori nu, fie că lanțul este neîntrerupt ori întrerupt. Cei mai mulți specialiști ai hadithului folosesc însă musnad pentru hadithul al cărui lanț ajunge neîntrerupt până la Trimisul lui Allah ﷺ.

Musnid este naratorul care atribuie hadithul celui de la care îl relatează. Dacă spune: „*Mi-a relatat cutare*”, primul este musnid, iar al doilea este musnad ilayhi.

Adică oricine atribuie un hadith este musnid, iar cel căruia îi este atribuit hadithul este musnad ilayhi.

Sanad desemnează oamenii hadithului, adică naratorii săi. Dacă spune: „*Mi-a relatat cutare, de la cutare, de la cutare*”, aceștia sunt sanad-ul hadithului, deoarece hadithul se sprijină pe ei, iar ei îi sunt sprijin.

Despre isnād, unii specialiști ai hadithului au spus că este același lucru cu sanad. Această întrebuintă este frecventă la ei: spun „*Isnād-ul său este autentic*”, înțelegând prin aceasta sanad-ul, adică naratorii.

Alții au spus că isnād este atribuirea hadithului către naratorul său.

Se spune asnada al-ḥaditha ilā fulān: a atribuit hadithul lui cutare.

Părerea corectă este că termenul se folosește în ambele sensuri.

Uneori isnād desemnează sanad-ul, adică naratorii.

Alteori desemnează atribuirea hadithului către naratorul său.

Se spune: a atribuit hadithul lui cutare, l-a atribuit lui

Abū Hurayrah, l-a atribuit lui Ibn ‘Abbās, l-a atribuit lui Ibn ‘Umar și așa mai departe.

Existența unui isnād impune ca hadithul să fie autentic?

Răspundem: nu. Lanțul poate fi neîntrerupt de la narator până la Profet ﷺ, dar între naratori se pot afla oameni slabi, necunoscuți ori alții asemenea.

Așadar, nu orice musnad este autentic. Un hadith poate fi autentic fără să fie musnad: de exemplu, când este atribuit unui Companion printr-un lanț autentic, este mawqūf și autentic, dar nu este musnad, deoarece nu este atribuit Profetului ﷺ. În schimb, un hadith poate fi musnad, cu lanț neîntrerupt, dar cu naratori slabi; acesta este musnad, fără să fie autentic.

Între musnad în sens lingvistic și musnad în sens terminologic există o diferență. Raportul dintre ele este cel dintre general și particular.

În sens lingvistic, musnad este ceea ce îi este atribuit celui care a spus acel lucru, indiferent dacă este marfū‘, mawqūf ori maqtū‘.

Dacă spui „*Cutare a spus așa*”, aceasta este musnad, chiar dacă îi atribui vorba unei persoane prezente, căreia i te adresezi chiar acum.

Dacă spun „*Cutare a spus așa*”, aceasta este musnad, deoarece i-am atribuit vorba celui care a rostit-o.

În terminologie însă, musnad este hadithul marfū‘ cu lanț neîntrerupt.

Musnad în sens terminologic este, așadar, mai restrâns decât musnad în sens lingvistic. Orice musnad terminologic este și musnad lingvistic, dar nu și invers. Între ele există raportul dintre general și particular.

Hadithul muttașil și definirea sa

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وما بِسَمْعٍ كُلِّ رَاوٍ يَتَّصِلُ ... إِسْنَادُهُ لِلْمُصْطَفَى فَالْمُتَّصِلُ

Ceea ce ajunge până la Cel Ales printr-un lanț în care fiecare narator a auzit de la celălalt este muttașil.

Versul 9

Al-Mușṭafā — „Cel Ales” — provine din ṣafwah, care înseamnă partea aleasă a unui lucru. Forma sa inițială în limbă este al-mușṭafā, cu tā’.

Regula este că, atunci când ṣād și tā’ se întâlnesc, iar prima dintre ele este fără vocală, tā’ se transformă în ṭā’. Astfel rezultă al-Mușṭafā.

Lām din li-l-Mușṭafā are sensul lui ilā — „până la”, adică până la Cel Ales. Muttașil este a șaptea categorie a hadithului pomenită în poem.

Învățații au avut două păreri despre definiția sa.

Potrivit cuvintelor autorului, muttașil este hadithul marfū’ pe care fiecare narator l-a preluat prin auzire de la cel aflat deasupra sa.

Autorul a pus, așadar, două condiții pentru muttașil:

1. Auzirea: fiecare narator să fi auzit de la cel de la care relatează.
2. Să fie marfū’, atribuit Profetului ﷺ.

Aceasta se desprinde din „până la Cel Ales”. Prin urmare, mawqūf și maqṭū’ nu sunt numite muttașil, deoarece autorul a cerut ca lanțul să ajungă neîntrerupt până la Profet ﷺ. În maqṭū’ și mawqūf, lanțul nu ajunge până la Profet ﷺ.

La fel, un hadith marfū’ din al cărui lanț lipsesc naratori nu este numit muttașil, deoarece este întrerupt.

După sensul vădit al cuvintelor autorului, dacă naratorul nu afirmă explicit auzirea sau ceva echivalent, lanțul nu este muttașil. Este necesară auzirea, iar auzirea de la narator este cea

mai puternică formă de preluare. Aceasta este părerea urmată de autor în definiția hadithului muttāṣil.

S-a mai spus că muttāṣil este hadithul al cărui lanț este neîntrerupt, fiecare narator preluând de la cel aflat deasupra sa, până la capătul lanțului.

În acest caz, termenul cuprinde și mawqūf și maqtūʿ, precum și ceea ce a fost relatat prin auzire sau prin altă formă de preluare. Continuitatea lanțului rămâne însă necesară.

Această părere este mai corectă decât cea a autorului: muttāṣil este hadithul al cărui lanț este neîntrerupt, fiecare narator relatând de la cel aflat deasupra sa, indiferent dacă este marfūʿ, mawqūf ori maqtūʿ și indiferent dacă formula folosită exprimă auzirea sau o altă formă de preluare. Tot ceea ce are un lanț neîntrerupt este muttāṣil.

Am prezentat mai înainte diferența de păreri dintre specialiștii hadithului despre necesitatea întâlnirii ori suficiența contemporaneității și am dat răspunsul²².

Pentru continuitate nu se cere să fie dovedită auzirea tocmai a acestui hadith de la celălalt narator. Este de ajuns să fie stabilit că a auzit de la el. Excepția este cazul în care se spune că nu a auzit de la el decât un singur hadith, anume cutare hadith; celelalte hadithuri nu sunt atunci socotite cu lanț neîntrerupt.

De exemplu, s-a spus că al-Ḥasan al-Baṣrī nu a auzit de la Samurah ibn Jundab, Allah să fie mulțumit de el, decât un singur hadith: hadithul despre ʿaqīqah, sacrificiul de după nașterea copilului.

Potrivit acestei păreri, dacă al-Ḥasan al-Baṣrī relatează de la Samurah ibn Jundab un alt hadith decât cel despre ʿaqīqah, lanțul nu este neîntrerupt.

Învățații au avut păreri diferite în această chestiune. Spunem însă că o asemenea limitare este greu de stabilit. Să afirmăm că al-Ḥasan nu a auzit de la Samurah decât hadithul despre ʿaqīqah este foarte greu. Chiar dacă am presupune că al-Ḥasan a spus „*Nu am auzit decât acest hadith*”, spunem: dacă a rostit aceste cuvinte

22 Vezi a doua chestiune despre întâlnire și contemporaneitate

după moartea lui Samurah, hotărâm că nu a auzit alt hadith de la el, deoarece nu ar mai putea auzi de la Samurah după moartea acestuia. Dacă însă le-a rostit pe când Samurah trăia, este posibil să fi spus atunci că nu auzise de la Samurah decât acest hadith și să fi auzit apoi un altul. Allah știe mai bine.

Hadithul musalsal și exemplele sale

El, Allah Preaînaltul să Se îndure de el, a spus:

مُسَلَّسٌ قُلْ مَا عَلَى وَصْفٍ أَتَى ... مِثْلُ أَمَّا وَاللَّهِ
أُنْبَأِي الْفَتَى

Musalsal se numește ceea ce se transmite cu aceeași particularitate, precum: „Pe Allah, tânărul m-a înștiințat!”

Versul 10

Printre categoriile hadithului se numără și musalsal. Aceasta este a opta categorie din poem. Musalsal este participiul pasiv al verbului salsalahu, folosit când cineva leagă un lucru într-un lanț. Acesta este sensul lingvistic.

În terminologie, este hadithul în care naratorii coincid, transmițându-l cu o anumită formulă ori într-o anumită stare.

Adică naratorii coincid într-o anumită particularitate: particularitatea formulei de transmitere, starea naratorului ori altceva.

Musalsal ține de cercetarea atât a lanțului, cât și a textului, deoarece această succesiune poate exista în amândouă ori într-unul singur dintre ele.

Folosul hadithului musalsal este să arate că naratorul a reținut precis relatarea. Exemplele sunt numeroase. Unul este hadithul lui Mu‘adh ibn Jabal, Allah să fie mulțumit de el, căruia Profetul ﷺ i-a spus:

إني أحبك فلا تدعن أن تقول دبر كل صلاة: اللهم أعني
على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك

*Te iubesc; așadar, nu omite să spui la sfârșitul fiecărei rugăciuni:
«O, Allah, ajută-mă să Te pomenesc, să-Ți mulțumesc și să Te ador
cum se cuvine!»²³*

Acest hadith a fost transmis în succesiune astfel: fiecare narator, când voia să-l relateze altuia, îi spunea aceste cuvinte: „*Te iubesc; așadar, nu omite să spui...*” («إني أحبك فلا تدعن أن تقول») și continua hadithul.

Acesta este musalsal, deoarece naratorii au coincis în rostirea acestor cuvinte.

La fel, dacă ar spune „*Mi-a relatat în timpul prânzului*”, apoi acest narator i-ar relata celui de după el tot în timpul prânzului, spunând „*Mi-a relatat cutare în timpul prânzului, care a spus: Mi-a relatat cutare în timpul prânzului, care a spus: Mi-a relatat cutare în timpul prânzului*”, numim aceasta musalsal, deoarece naratorii au coincis în aceeași stare: au transmis hadithul în timpul prânzului.

Tot astfel, dacă naratorii coincid într-o anumită formulă de transmitere, toți spunând „*M-a înștiințat cutare, care a spus: M-a înștiințat cutare, care a spus: M-a înștiințat cutare*”, până la capătul lanțului, numim și aceasta musalsal. Naratorii au coincis în aceeași formulă: „*m-a înștiințat*” — anba’anī.

Cuvintele sale: „*Musalsal se numește ceea ce se transmite cu aceeași particularitate*”.

23 Relatat de imamul Aḥmad, 5/244.

Este vorba de ceea ce naratorii au transmis cu aceeași particularitate, fie în formula de transmitere, fie în starea naratorului. Dacă ei coincid într-un lucru, privitor la formula de transmitere ori la starea naratorului, aceasta se numește musalsal.

Cuvintele sale: „*precum: Pe Allah, tânărul m-a înștiințat!*”

Am prezentat mai înainte acest exemplu: fiecare spune „*M-a înștiințat cutare, care a spus: M-a înștiințat cutare*”, până la capătul lanțului. Numim aceasta musalsal deoarece naratorii coincid în aceeași formulă de transmitere. La fel este dacă toți folosesc formula „*am auzit*”, „*a spus*” ori alta asemenea; toate acestea sunt numite musalsal.

Alte forme ale hadithului musalsal și exemplele lor

Apoi autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

كَذَاكَ قَدْ حَدَّثَنِيهِ قَائِمًا ... أَوْ بَعْدَ أَنْ حَدَّثَنِي تَبَسُّمًا

Tot astfel: „*Mi l-a relatat stând în picioare*” sau: „*După ce mi l-a relatat, a zâmbit.*”

Versul 11

Una dintre formele hadithului musalsal este ca naratorul să spună: „*Mi-a relatat cutare stând în picioare, care a spus: Mi-a relatat cutare stând în picioare, care a spus: Mi-a relatat cutare stând în picioare, care a spus: Mi-a relatat cutare stând în picioare*”, și așa până la capătul lanțului.

La fel este dacă spune „*Mi-a relatat cutare pe când era întins pe patul său*”, iar naratorii coincid în această stare. Hadithul este atunci musalsal.

O altă formă este să spună „*Mi-a relatat, apoi a zâmbit*”, iar acest lucru să se repete de-a lungul întregului lanț.

Să presupunem că naratorii coincid în relatarea hadithului lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el, despre bărbatul care avusese relații conjugale în timpul zilei, în Ramadan. După ce i-a fost adusă milostenia, el a spus: „O, Trimis al lui Allah, să o dau cuiva mai sărac decât mine? Pe Allah, între cele două întinderi de lavă ale Medinei nu este o familie mai săracă decât a mea!”

(«فوالله ما بين لايتها أهل بيت أفقر مني؟ أعلی أفقر مني، يا رسول الله»)
 Profetul ﷺ a răs până i s-au văzut măselele²⁴. Dacă fiecare narator, ajungând la aceste cuvinte, ar râde până i s-ar vedea măselele, am numi și aceasta musalsal, deoarece naratorii ar coincide în aceeași stare: râsul.

Care este folosul cunoașterii hadithului musalsal?

Spunem că această cunoaștere are mai multe foloase:

În primul rând, este un domeniu aparte și interesant al acestei științe: naratorii coincid într-o anumită stare, mai ales când se spune „*Mi-a relatat pe când se odihnea pe pat*”, „*Mi-a relatat pe când făcea abluțiunea*”, „*Mi-a relatat pe când mânca*”, „*Mi-a relatat, apoi a zâmbit*”, „*Mi-a relatat, apoi a plâns*”. Această coincidență a tuturor naratorilor în aceeași stare este un lucru aparte.

În al doilea rând, transmiterea în această succesiune, până la descrierea stării naratorului, dovedește precizia deplină a naratorilor. Unii au reținut chiar și starea naratorului când a relatat hadithul, ceea ce îi sporește tăria.

În al treilea rând, dacă particularitatea repetată îi apropie de Allah, ea aduce un spor de apropiere și de adorare. Așa este în hadithul lui Mu‘adh, Allah să fie mulțumit de el: „Te iubesc; așadar, nu omite...” (vezi nota 23, p. 48) Faptul că fiecare narator îi spune celuilalt „Te iubesc” sporește credința și apropierea de Allah Preaînaltul. Printre cele mai trainice legături ale credinței se numără iubirea pentru Allah și ura pentru Allah.

24 Relatat de al-Bukhārī, Cartea postului, capitolul despre cel care are relații conjugale în Ramadan, nr. 1936; și de Muslim, Cartea postului, capitolul despre asprimea interdicției relațiilor conjugale în timpul zilei în Ramadan, nr. 1111.

‘Azīz și mashhūr

Apoi autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

عَزِيزٌ مَّرْوِيٌّ أَثْنَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ ... مَشْهُورٌ مَّرْوِيٌّ فَوْقَ مَا ثَلَاثَةٍ

‘Azīz este cel relatat de doi sau trei, iar mashhūr, cel relatat de mai mult de trei.

Versul 12

În acest vers, autorul a pomenit două categorii ale hadithului: ‘azīz și mashhūr. Prin ele se ajunge la a noua și a zecea categorie a hadithului din poem.

În limbă, ‘azīz provine din ‘azza, când ceva devine puternic. Cuvântul are și alte sensuri, între care puterea, biruința și inaccesibilitatea. În terminologia hadithului ne interesează însă primul sens: puterea.

În terminologie, este ceea ce a fost relatat de doi, de la doi, de la doi, până la capătul lanțului.

Autorul nu a cerut aici ca hadithul să fie marfū‘. Definiția cuprinde, așadar, marfū‘, mawqūf și maqtū‘, deoarece a spus „relatat de doi”, nu „relatat de doi și atribuit Profetului”. De aceea, pentru ‘azīz nu este necesar să fie marfū‘.

A fost numit ‘azīz deoarece capătă putere prin relatarea celui de-al doilea. Cu cât cei care aduc vestea sunt mai mulți, cu atât hadithul ori vestea capătă mai multă putere. Dacă un om de încredere îți aduce o veste, apoi vine un alt om de încredere cu aceeași veste, apoi un al treilea și un al patrulea, vestea capătă mai multă putere odată cu creșterea numărului celor care o aduc.

Cuvintele sale: „sau trei”.

„Sau” exprimă aici două variante ale aceleiași categorii. Luată numai după formă, expresia ar putea indica și o diferență de păreri. Însă, deoarece autorul spune apoi „mashhūr, cel relatat de mai mult de trei”, înțelegem că „sau” indică aici variante: ‘azīz este ceea ce relatează doi de la doi și așa mai departe ori trei de la trei și așa mai departe. Ceea ce relatează trei de la trei până la capătul

lanțului este, după părerea autorului, ‘azīz, deoarece capătă putere prin celelalte două căi.

Părerea cunoscută la învățații de mai târziu este însă că ‘azīz desemnează ceea ce au relatat numai doi.

Mashhūr desemnează ceea ce au relatat trei sau mai mulți. Prin urmare, cuvintele autorului „sau trei” exprimă părerea mai slabă. Corect este că ‘azīz desemnează ceea ce au relatat numai doi, de la începutul până la sfârșitul lanțului.

Dacă însă doi relatează de la unul, care relatează de la doi, aceștia de la alți doi și așa până la capăt, hadithul nu este numit ‘azīz. O condiție a lipsit la unul dintre nivelurile lanțului, iar dacă o condiție lipsește chiar și la un singur nivel, nu se mai îndeplinește ceea ce depinde de ea.

Este ‘azīz o condiție pentru șahīḥ?

Spunem că ‘azīz nu este o condiție pentru șahīḥ.

Unii învățați au spus însă că este o condiție pentru șahīḥ.

Ei au argumentat că mărturia nu este acceptată decât de la doi martori. Fără îndoială, hadithul de la Profet ﷺ este cel mai însemnat lucru despre care se depune mărturie. De aceea, cel care minte intenționat pe seama Profetului ﷺ să-și pregătească locul în Foc.

Am văzut însă mai înainte, în cuvintele autorului, că aceasta nu este o condiție. El a spus „al cărui lanț este neîntrerupt și care nu este nici contradictoriu, nici afectat de un defect”, fără să pună condiția ca hadithul să fie ‘azīz²⁵.

Celor care spun că mărturia nu este acceptată decât de la doi li se răspunde că aceasta este o veste, nu o mărturie, iar pentru o veste este de ajuns un singur om. Dovada este că muezinul cheamă la rugăciune, iar oamenii își întrerup postul la chemarea sa, deși el este unul singur. Este o veste privitoare la religie, pentru care este de ajuns unul singur. Mai dovedește aceasta și faptul că învățații sunt de acord să accepte hadithul conducătorului dreptcredincioșilor, ‘Umar ibn al-Khaṭṭāb, Allah să fie mulțumit

25 Vezi „Hadithul șahīḥ și condițiile sale”

de el și să-i dăruiască mulțumire, care l-a auzit pe Profet ﷺ spunând:

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى...

*Faptele sunt numai după intenții și fiecare om are numai ceea ce a intenționat...*²⁶

La trei niveluri ale lanțului, acest hadith a fost relatat numai de câte unul singur. Aceasta arată că nu este o condiție pentru șahiḥ să fie relatat de doi sau mai mulți.

Cuvintele sale: „*mashhūr, cel relatat de mai mult de trei*”.

Aceasta este părerea autorului. Potrivit părerii mai puternice, spunem: mashhūr este cel relatat de mai mult de doi. În cuvintele autorului, mashhūr este ceea ce relatează patru sau mai mulți; potrivit părerii corecte, este ceea ce relatează trei sau mai mulți, fără să ajungă la rangul transmiterii mutawātir.

Mashhūr este folosit cu două sensuri:

1. Ceea ce este răspândit între oameni.
2. Ceea ce, prin convenție terminologică, este numit mashhūr.

Ceea ce este răspândit între oameni este, la rândul său, de două feluri:

- a. Ceea ce este răspândit între oamenii de rând.
- b. Ceea ce este răspândit între învățați.

Răspândirea între oamenii de rând nu stabilește un verdict asupra hadithului. Unele hadithuri născocite pot fi răspândite între ei; această răspândire nu are nicio valoare și niciun efect asupra autenticității lor. Oamenii de rând nu sunt cei în măsură să accepte ori să respingă hadithurile, încât să spunem că ceea ce este răspândit între ei este acceptabil. De aceea, învățații au alcătuit cărți despre numeroase hadithuri răspândite printre

²⁶ Relatat de al-Bukhārī, Cartea începutului revelației, capitolul despre începutul revelației; și de Muslim, Cartea conducerii, capitolul „Faptele sunt numai după intenție”, nr. 155 (1907).

oamenii de rând, precum Tamyīz al-Ṭayyib min al-Khabīth fi-mā Yadūru ‘alā Alsinat al-Nās min al-Ḥadīth.

Printre cele răspândite la ei se numără: „Cele mai bune nume sunt cele care exprimă lauda ori slujirea lui Allah.”

(«خير الأسماء ما حمد وعبد»)²⁷ Această vorbă este răspândită printre oamenii de rând ca hadith autentic, dar este o relatare fără temei și nu a fost stabilită autentic de la Profet ﷺ. Profetul ﷺ a spus, în schimb:

أحب الأسماء إلى الله عبد الله، وعبد الرحمن

*Cele mai iubite nume de Allah sunt ‘Abd Allāh și ‘Abd al-Raḥmān.*²⁸

La fel este „Iubirea de patrie face parte din credință.”

(«حب الوطن من الإيمان»)²⁹ Această vorbă este răspândită printre oamenii de rând ca hadith autentic, însă este o relatare născocită și mincinoasă. Nici sensul ei nu este corect: iubirea de patrie ține de părtinire.

La fel este vorba „Ziua postului vostru este ziua sacrificiului vostru.” («يوم صومكم يوم نحرمكم»)³⁰ Este răspândită printre oamenii de rând ca hadith autentic, dar nu are temei.

La fel este ceea ce se spune: „A patra din Rajab, întâia din Ramadan — în aceea sacrificai.” («رابعة رجب غرة رمضان فيها تحرون») Aceasta este o relatare înfrumusețată în rostire, fără temei. Se urmărește că a patra zi din Rajab, prima zi din Ramadan și a zecea zi din Dhū al-Ḥijjah cad în aceeași zi a săptămânii. Este un lucru fals și neadevărat.

Al doilea tip este ceea ce este răspândit între învățați. Unii învățați îl iau drept dovadă chiar dacă nu are isnād și spun:

27 Al-Maqāṣid al-Ḥasanah, p. 103; al-Asrār al-Marfū‘ah, p. 193.

28 Muslim, Cartea bunei-cuviințe, nr. 2132.

29 Kashf al-Khafā’, vol. 1, p. 413; Tadhkirat al-Mawḍū‘āt, p. 11; al-Silsilah al-Ḍa‘īfah, nr. 36.

30 Kashf al-Khafā’, vol. 2, p. 211.

răspândirea lui între oamenii științei, acceptarea și folosirea sa de către ei arată că are un temei.

Un exemplu este hadithul

لا يُقَادُ الْوَالِدُ بِالْوَلَدِ

*Tatăl nu este supus pedepsei prin talion pentru copilul său.*³¹

Adică tatăl nu este executat prin talion pentru uciderea copilului. Acest hadith este răspândit între învățați. Unii l-au urmat, spunând că răspândirea, circulația și folosirea lui ca dovadă între învățați arată că are un temei.

Alți învățați nu au luat în considerare acest argument.

Alții au făcut o deosebire și au spus: dacă nu contrazice sensul vădit al textului revelat, este acceptat.

Dacă însă contrazice sensul vădit al textului, este respins. Aceasta este cea mai apropiată de adevăr dintre cele trei păreri: ceea ce este răspândit între învățați trebuie cercetat. Dacă nu contrazice un text revelat, este acceptat; dacă îl contrazice, nu este acceptat.

De exemplu,

لا يُقَادُ الْوَالِدُ بِالْوَلَدِ

Tatăl nu este supus pedepsei prin talion pentru copilul său

(vezi nota 31, p. 55)

31 Relatat de imamul Aḥmad, 1/49; și de al-Tirmidhī, Cartea despăgubirilor pentru omor și vătămare, capitolul despre omul care își ucide fiul și dacă este sau nu supus talionului, nr. 1400.

contrazice sensul vădit al textului, și anume cuvântul Celui Preaînalt:

﴿وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ﴾

Noi le-am prescris în ea: suflet pentru suflet.

Coran, 5:45 · fragment

Și restul versetului. Mai mult, contrazice și cuvântul Celui Preaînalt:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ
الْحُرُّ بِالْحُرِّ﴾

O, voi cei care credeți! V-a fost prescris talionul pentru cei uciși: cel liber pentru cel liber.

Coran, 2:178 · fragment

Și restul versetului. De asemenea, spusa lui ﷺ:

لا يحل دم امرئ مسلم إلا بإحدى ثلاث:
النفس بالنفس...

Sângele unui musulman nu este îngăduit decât în unul dintre trei cazuri: suflet pentru suflet...³²

Și restul hadithului.

32 Relatat de al-Bukhārī, Cartea despăgubirilor pentru omor și vătămare, capitolul despre cuvântul Celui Preaînalt „Suflet pentru suflet”, nr. 6878; și de Muslim, Cartea jurămintelor privitoare la omor, capitolul despre cazurile în care sângele musulmanului devine îngăduit, nr. 25 (1676).

Hadithul mu‘an‘an și hadithul mubham

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

مَعْنَنْ كَعَنْ سَعِيدٍ عَنْ كَرَمٍ ... وَمَبْهَمٌ مَا فِيهِ رَاوٍ لَمْ يَسْمَعْ

Mu‘an‘an este precum: „de la Sa‘īd, de la Karam”; mubham este cel în care un narator nu este numit.

Versul 13

Mu‘an‘an provine din cuvântul ‘an — „de la”. Este ceea ce a fost transmis folosind formula ‘an.

Aceasta este a unsprezecea categorie a hadithului pomenită în acest poem. De exemplu: „De la Nāfi‘, de la Ibn ‘Umar”, Allah să fie mulțumit de ei, sau: „Mi-a relatat cutare, de la cutare, de la cutare, de la cutare.”

Autorul s-a limitat la definirea prin exemplu. Definirea prin exemplu este îngăduită, deoarece scopul definiției este lămurirea lucrului definit, iar exemplul poate ține locul definiției. Exemplul dat de autor este „de la Sa‘īd, de la Karam”: „Relatez acest hadith de la Sa‘īd, de la Karam.” Acesta este mu‘an‘an.

Există un alt tip asemănător, mu‘annan: ceea ce este relatat prin formula anna — „că”. De exemplu: „Mi-a relatat cutare că altcineva a spus că altcineva a spus...” și așa mai departe.

Pentru mu‘an‘an și mu‘annan, judecata este că lanțul este neîntrerupt, în afară de relatarea celui cunoscut pentru tadlis. Despre aceasta nu se hotărăște că are lanț neîntrerupt decât după ce naratorul afirmă explicit, într-o altă transmitere, că a auzit. De aceea avem nevoie să-i cunoaștem pe cei care practică tadlis. Astfel poți recunoaște un hadith transmis cu formula ‘an de un asemenea narator și nu hotărăști că lanțul său este neîntrerupt. Cel care practică tadlis poate omite naratorul aflat între el și cel pomenit, ascunzându-l, deoarece naratorul omis poate fi slab în relatare ori în religie. Îl omite pentru ca lanțul să pară autentic. Nu socotim un asemenea lanț neîntrerupt, temându-ne de ascunderea sa. Aceasta face parte din precauția învățaților pentru Sunnah Profetului ﷺ și din binefacerea lui Allah asupra acestei

comunități: ei erau deosebit de atenți cu ceea ce îi este atribuit Profetului ﷺ.

Cuvintele sale: „*mubham este cel în care un narator nu este numit*”.

Mubham este hadithul în care un narator nu este numit. Aceasta este a douăsprezecea categorie a hadithului pomenită în acest poem.

De exemplu: „*Mi-a relatat un bărbat, care a spus: Mi-a relatat cutare, de la cutare, de la cutare.*” Numim acest hadith mubham deoarece naratorul a fost lăsat neprecizat. La fel, dacă spune „*Mi-a relatat un om de încredere*”, hadithul este tot mubham. Nu știm cine este acest om de încredere: poate fi de încredere pentru cel care relatează, dar nu și pentru altcineva.

La fel, dacă spune „*Mi-a relatat cineva în care am încredere*”, hadithul este tot mubham.

La fel, dacă spune „*Mi-a relatat proprietarul acestei case*”, hadithul este mubham, câtă vreme proprietarul casei nu este cunoscut.

Așadar, mubham este orice hadith în al cărui lanț există un narator nenumit. Dacă hadithul vorbește despre un om nenumit, ca în hadithul lui Anas, Allah să fie mulțumit de el: „Un beduin a intrat vinerea, pe când Profetul ﷺ ținea predica...”³³, beduinul este neprecizat, dar nu intră în definiția de aici. El nu a relatat hadithul, ci hadithul a fost relatat despre el.

Prin urmare, „*în care un narator nu este numit*” înseamnă că în lanț există un narator al cărui nume nu este precizat. Judecata privitoare la naratorul neprecizat este că hadithul său nu este acceptat până ce nu se află cine este, deoarece nu îi cunoaștem starea. Excepție face Companionul neprecizat: faptul că numele său nu este dat nu vatămă hadithul. Companionii sunt cu toții integri și de încredere, potrivit mărturiei lui Allah Preaînaltul despre ei:

33 Relatat de al-Bukhārī, Cartea cererii ploii, capitolul despre cererea ploii vinerea, nr. 1014; și de Muslim, Cartea cererii ploii, capitolul despre invocarea pentru ploaie, nr. 8 (897).

﴿وَكَلَّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾

*Și tuturor Allah le-a promis răsplata cea mai bună. Allah este
Cunoscător a ceea ce faceți.*

Coran, 57:10 · fragment

El le-a mărturisit curăția și în cuvintele Sale:

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ۚ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ
رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ﴾

*Muhammad este Trimisul lui Allah. Cei care sunt împreună cu el
sunt aspri cu necredincioșii și milostivi între ei.*

Coran, 48:29 · fragment

Și în cuvintele Sale:

﴿وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ
اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَنٍ ۖ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ﴾

*Cei dintâi, înaintașii dintre emigranți și susținători, și cei care i-au
urmat în bine: Allah este mulțumit de ei, iar ei sunt mulțumiți de
El.*

Coran, 9:100 · fragment

Așadar, în privința hadithului mubham, hotărârea se suspendă
până ce se lămurește cine este naratorul neprecizat. Excepție fac
Companionii, Allah să fie mulțumit de ei: cel neprecizat dintre ei
este acceptat, după cum am arătat.

Înălțimea și coborârea lanțului

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وَكُلُّ مَا قَلَّتْ رَجَالُهُ عَلَا ... وَضَدَهُ ذَاكَ الَّذِي قَدْ نَزَلَا

Orice lanț cu mai puțini naratori este ‘ālī, iar opusul lui este nāzil.

Versul 14

Acestea sunt două categorii ale hadithului, a treisprezecea și a paisprezecea dintre cele pomenite în poem: ‘ālī și nāzil.

Înălțimea și coborârea isnād-ului sunt însușiri ale lanțului de transmitere.

Înălțimea se împarte în două:

1. Înălțime prin număr. Aceasta este cea definită de autor prin „cu mai puțini naratori...” Orice lanț cu puțini naratori este înalt, iar orice lanț cu mulți naratori este coborât. Când numărul naratorilor scade, scade și numărul intermediarilor; cu cât intermediarii sunt mai puțini, cu atât posibilitatea greșelii este mai mică. Exemplul lămurește aceasta:

Dacă naratorii sunt Zayd, de la ‘Amr, de la Bakr, greșeala este posibilă la primul, la al doilea ori la al treilea. Sunt trei posibilități. Dacă sunt Zayd, de la ‘Amr, de la Bakr, de la Khālid, de la Sufyān, avem cinci posibilități. Se știe că, atunci când posibilitatea greșelii este mai mică, relatarea este mai aproape de acceptare.

Dacă un hadith este relatat printr-un lanț cu cinci intermediari până la narator și prin altă cale cu trei, a doua cale este cea înaltă, iar prima este cea coborâtă. Posibilitatea greșelii la trei este mai mică decât la cinci.

Înălțimea numerică a lanțului impune ca el să fie mai autentic decât cel coborât?

Spunem că nu impune aceasta. Numărul mic de naratori poate cuprinde oameni slabi, iar numărul mare poate cuprinde naratori de încredere și teameinici. Înălțimea numerică a lanțului nu impune ca el să fie mai autentic, deoarece luarea în considerare a stării naratorilor este importantă.

2. Înălțime prin calitate. Naratorii unui lanț sunt mai temeinici în memorie și integritate decât cei ai celui alt lanț.

De exemplu:

Un hadith este relatat printr-o cale cu trei naratori și printr-o altă cale tot cu trei naratori, dar naratorii primei căi sunt mai slabi în memorie și integritate decât cei ai celei de-a doua. Fără îndoială, a doua cale este mai puternică și mai înaltă decât prima.

Dacă hadithul este relatat printr-o cale cu patru naratori și prin alta cu trei, dar prima este mai temeinică în integritate și memorie decât a doua, prima este mai înaltă din perspectiva stării naratorilor.

Adică prima are înălțime prin calitate, iar a doua, înălțime prin număr. În acest caz, căreia îi dăm întâietate?

Spunem că îi dăm întâietate primeia, adică înălțimii prin calitate. Pe aceasta ne bazăm în stabilirea autenticității hadithului. Pot fi, de exemplu, trei naratori, toți de încredere, iar hadithul este autentic; pot fi douăzeci de naratori, dar toți slabi, iar hadithul nu este autentic.

Așadar, înălțimea se împarte în două:

1. Înălțime prin număr: numărul naratorilor este mai mic.
2. Înălțime prin calitate: starea naratorilor este mai puternică și mai înaltă în privința memoriei și a integrității.

Autorul, Allah să Se îndure de el, nu a vorbit despre înălțimea prin calitate, ci numai despre înălțimea prin număr.

Hadithul mawqūf și definirea sa

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وما أضفتهُ إلى الأصحابِ مِنْ ... قولٍ وفعلٍ فهو
موقوفٌ زُكِنَ

Ceea ce le atribui Companionilor, dintre cuvinte și fapte, este, să știi, mawqūf.

Versul 15

Aceasta este a cincisprezecea categorie a hadithului pomenită în poem: mawqūf.

Mă — „*ceea ce*” — are aici valoare condițională.

„*Le atribui Companionilor*” înseamnă: ceea ce tu, naratorul, le atribui Companionilor.

Aṣḥāb este pluralul lui ṣaḥb, iar ṣaḥb este un substantiv colectiv corespunzător lui ṣāhib — „*companion*”.

Prin Companioni se înțeleg aici Companionii Profetului ﷺ.

Companionul este cel care s-a întâlnit cu Profetul ﷺ crezând în el și a murit în această credință.

Chiar dacă întâlnirea a durat numai o clipă. Aceasta este una dintre particularitățile Profetului ﷺ: cel care s-a întâlnit cu el, fie și numai o clipă, îi este Companion.

În privința altora, un om nu devine companionul cuiva decât printr-o însoțire îndelungată. Simpla întâlnire într-un loc oarecare nu îl face companionul său.

Companionul trebuie să moară crezând în Profet ﷺ. Chiar dacă a părăsit Islamul și apoi s-a întors la el, rămâne Companion potrivit părerii corecte dintre părerile învățaților.

Așadar, ceea ce le atribui Companionilor, Allah Preaînaltul să fie mulțumit de ei, este numit mawqūf de către specialiștii hadithului.

Zukin înseamnă „*a fost cunoscut*”.

Cuvintele sale: „*dintre cuvinte și fapte*”.

Se exceptează cuvântul ori fapta Companionului care primește statutul de marfū'. Aceasta este marfū' ḥukman chiar dacă este o faptă a Companionului, precum rugăciunea lui 'Alī, Allah să fie mulțumit de el, la eclipsă, cu trei înclinări în fiecare rak'ah. Ea este marfū' ḥukman deoarece numărul înclinărilor dintr-o singură rak'ah depinde de Legea revelată și nu lasă loc efortului de judecată personală. La fel, dacă un Companion vorbește despre un lucru viitor ori despre cele nevăzute, relatării sale i se acordă statutul de marfū', deoarece în cele nevăzute nu este loc pentru opinia personală.

Hadithul mursal

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وَمُرْسَلٌ مِنْهُ الصَّحَابِيُّ سَقَطَ

Mursal este cel din care lipsește Companionul

Versul 16

Aceasta este a șaisprezecea categorie a hadithului pomenită în poem: mursal.

În limbă, mursal înseamnă „lăsat liber”. De aici expresia arsala al-nāqata fī al-mar‘a: a lăsat cămila liberă la pășunat.

În terminologie, autorul poemului l-a definit ca pe hadithul din care lipsește Companionul.

Unii învățați l-au definit ca pe ceea ce un tābi‘ī sau un Companion care nu a auzit de la Profet ﷺ îi atribuie acestuia. Această definiție este mai precisă. Sensul vădit al cuvintelor autorului este că, atunci când Companionul este pomenit, hadithul nu mai este mursal, chiar dacă acel Companion nu a auzit de la Profet ﷺ. Un exemplu este Muḥammad ibn Abī Bakr, Allah să fie mulțumit de el și de tatăl său, care s-a născut în timpul Pelerinajului de Adio. Această formulare nu este potrivită: hadithul Companionului care nu a auzit de la Profet ﷺ face parte din mursal, potrivit învățaților care au cercetat temeinic chestiunea.

Mursal face parte din categoriile hadithului slab, deoarece intermediarul dintre Profet ﷺ și cel care îi atribuie relatarea este necunoscut, în afară de următoarele situații:

Prima: dacă intermediarul dintre Profet ﷺ și cel care îi atribuie relatarea este cunoscut, se judecă potrivit stării sale.

A doua: dacă cel care îi atribuie relatarea este un Companion.

A treia: dacă se știe că cel care îi atribuie relatarea nu face aceasta decât printr-un Companion.

A patra: dacă comunitatea a primit relatarea cu acceptare.

Hadithul gharīb: definiția lingvistică și terminologică

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وَقُلْ غَرِيبٌ مَا رَوَى رَأُو فَقَطْ

iar gharīb se numește ceea ce a relatat un singur narator.

Versul 16

Aceasta este a șaptesprezecea categorie a hadithului pomenită în poem: gharīb.

Cuvintele sale: „*iar gharīb se numește ceea ce a relatat un singur narator*”. Gharīb provine din ghurbah, starea de a fi străin. Străinul într-o localitate este cel care nu face parte dintre locuitorii ei.

În hadith, gharīb este ceea ce a relatat un singur narator. Chiar dacă acesta este Companionul, hadithul este gharīb. De exemplu, dacă dintre Companioni nu găsim niciun narator în afară de Ibn ‘Abbās, Allah să fie mulțumit de el și de tatăl său, hadithul este gharīb. Dacă dintre tābi‘în nu găsim alt narator decât Qatādah, este gharīb.

Transmiterea de către un singur narator poate fi la începutul lanțului, la mijlocul lui ori la capătul lui.

Un hadith poate fi gharīb la capătul lanțului: nu l-a relatat de la Companioni decât un singur tābi‘ī, apoi îl relatează de la acesta un număr mare de oameni. El este gharīb la capătul lanțului, iar la nivelurile ulterioare poate ajunge la rangul transmiterii mutawātir. Hadithul

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ...

Faptele sunt numai după intenții... (vezi nota 12, p. 35)

este gharīb, dar numai la nivelul Companionilor și al generației tābi‘în. După aceea s-a răspândit foarte mult.

Poate fi gharīb la mijlocul lanțului: un grup l-a relatat, apoi un singur om l-a preluat de la ei, după care l-a relatat un alt grup.

Poate fi gharīb și la începutul lanțului, când un singur om îl preia de la un grup.

Hadithul gharīb poate fi autentic ori slab. Cele mai multe relatări gharīb sunt însă slabe.

Hadithul munqaṭi' și definirea sa

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وَكُلُّ مَا لَمْ يَتَّصِلْ بِحَالٍ ... إِسْنَادُهُ مُنْقَطِعُ الْأَوْصَالِ

Orice lanț a cărui transmitere nu este neîntreruptă este munqaṭi', cu verigi lipsă.

Versul 17

Aceasta este a optsprezecea categorie a hadithului pomenită în poem: munqaṭi'.

Cuvintele sale: „Orice...”.

Adică orice hadith ori orice isnād. Sensul vădit este însă că autorul are în vedere orice hadith, după cum arată cuvintele „*al cărui lanț nu este neîntrerupt*”. Orice hadith al cărui lanț prezintă o întrerupere, oricare ar fi ea, este numit munqaṭi', în sens general. Să presupunem că hadithul a fost relatat de cinci: primul de la al doilea, acesta de la al treilea, acesta de la al patrulea, acesta de la al cincilea.

Dacă îl găsim apoi relatat de primul, de la al treilea, de la al patrulea, de la al cincilea, este munqaṭi'.

Dacă îl găsim relatat de al doilea, de la al treilea, de la al patrulea, de la al cincilea, este munqaṭi', deoarece lipsește începutul său.

Dacă îl relatează primul, de la al treilea, de la al cincilea, este de asemenea munqaṭi'.

Învățații împart întreruperea în patru categorii:

1. Întreruperea este la începutul lanțului.
2. Întreruperea este la capătul lanțului.
3. Întreruperea este la mijlocul lanțului, prin lipsa unui singur narator.

4. Întreruperea este la mijlocul lanțului, prin lipsa a doi sau mai mulți naratori consecutivi.

Prima categorie, când întreruperea este la începutul lanțului, este numită mu‘allaq.

Motivul denumirii este limpede: dacă atârni un lucru de tavan, iar partea sa de jos este desprinsă, nu mai ajunge la pământ.

Mu‘allaq este ceea ce are începutul lanțului omis.

Mu‘allaq face parte din categoria hadithurilor autentice ori din cea a hadithurilor slabe?

Spunem că face parte din categoria celor slabe, deoarece una dintre condițiile autenticității este continuitatea lanțului. Ceea ce al-Bukhārī a transmis ca mu‘allaq printr-o formulare categorică este însă autentic după aprecierea lui, chiar dacă nu îndeplinește condițiile sale. Spunem că este autentic după aprecierea lui deoarece îl transmite astfel pentru a-l folosi drept dovadă pentru o normă. El nu ar putea argumenta o normă a lui Allah Preaînaltul decât prin ceva socotit autentic de el. Totuși, hadithul nu îndeplinește condițiile sale; dacă le-ar fi îndeplinit, l-ar fi prezentat cu întregul lanț, ca acesta să fie cunoscut. De altfel, Allah Preaînaltul să Se îndure de el, uneori îl prezintă mu‘allaq într-un capitol și cu lanț neîntrerupt într-altul.

A doua categorie, când întreruperea este la capătul lanțului, este mursal.

A treia categorie, când întreruperea este la mijlocul lanțului, prin lipsa unui singur narator, este numită munqaṭi‘ în terminologie. Pentru ei, munqaṭi‘ este ceea ce are un singur narator omis din mijlocul lanțului.

A patra categorie, când întreruperea este la mijlocul lanțului, prin lipsa a doi sau mai mulți naratori consecutivi, este numită mu‘ḍal.

Hadithul mu‘dal și hadithul mudallas

De aceea autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وَالْمُعْضَلُ السَّاقِطُ مِنْهُ اثْنَانِ

Mu‘dal este cel din care lipsesc doi naratori

Versul 18

Aceasta este a nouăsprezecea categorie a hadithului pomenită în acest poem: mu‘dal.

Al-mu‘dal este subiectul propoziției nominale, iar al-sāqiṭ este numele predicativ. „*Din care lipsesc doi*” înseamnă doi naratori consecutivi, nu despărțiți unul de altul.

De exemplu, dacă lanțul îi cuprinde pe primul, al doilea, al treilea și al patrulea, iar al doilea și al treilea lipsesc, hadithul este numit mu‘dal, deoarece lipsesc doi naratori consecutivi. La fel este dacă lipsesc trei sau mai mulți naratori consecutivi.

Dacă lipsesc al doilea și al patrulea, hadithul este munqaṭi‘: deși lipsesc doi naratori, ei nu sunt consecutivi.

Dacă lipsesc primul și ultimul, hadithul este mu‘allaq și mursal: mu‘allaq din perspectiva începutului lanțului și mursal din perspectiva capătului său.

Toate aceste categorii sunt socotite categorii ale hadithului slab.

Dacă găsim două hadithuri, unul mu‘dal și celălalt munqaṭi‘, mu‘allaq ori mursal, cel mu‘dal este mai slab, deoarece din el lipsesc doi naratori consecutivi.

Tipurile de tadlis

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وَمَا أَتَى مُدَلَّسًا نَوْعَانِ

iar mudallas este de două feluri.

Versul 18

Cuvintele „*iar mudallas este de două feluri*” privesc a douăzecea categorie a hadithului pomenită în acest poem.

Mudallasan este un circumstanțial de stare al subiectului verbului atā, iar naw‘ān — „două feluri” — este numele predicativ. Mā este un pronume relativ cu sensul de „ceea ce”: ceea ce este transmis cu tadrīs este de două feluri.

Mudallas provine din tadrīs, la origine din dulsah, care înseamnă întuneric. În vânzare, tadrīs înseamnă să înfățișezi marfa într-o stare mai bună decât este în realitate. De exemplu, să lași laptele să se adune în ugerul animalului ori să vopsești un perete astfel încât cel care îl vede să creadă că este nou, deși nu este.

În hadith, tadrīs se împarte în două categorii, după cum a spus autorul, Allah să Se îndure de el: „iar mudallas este de două feluri”. Unii învățați îl împart în trei categorii.

Potrivit împărțirii autorului, sunt două categorii. Pe prima a pomenit-o spunând:

الأَوَّلُ الإِسْقَاطُ لِلشَّيْخِ وَأَنْ ... يَنْقَلُ مِنْ فَوْقِهِ بَعْنٌ وَأَنْ

Primul: să-l omită pe șeic și să transmită de la cel aflat deasupra lui prin „de la” și „că”.

Versul 19

Acesta este tadrīs al-taswīyah: naratorul îl omite pe șeicul său și relatează de la cel aflat deasupra lui printr-o formulă al cărei sens vădit sugerează continuitatea.³⁴

De exemplu, Khālīd spune că ‘Alī a spus cutare și cutare lucru. Între Khālīd și ‘Alī se află un om pe nume Muḥammad, dar el l-a omis pe Muḥammad, nu l-a pomenit și a spus: „‘Alī a spus cutare și cutare lucru.”

Spunem că acesta este tadrīs. În realitate, naratorul nu a mințit, ci spune adevărul. Însă unele motive îl împing la tadrīs. Poate vrea să-și ascundă situația, ca să nu se spună că a preluat de la un anumit șeic. Poate ascunde aceasta dintr-un scop politic, din

34 Ibn al-Šalāḥ numește acest procedeu tadrīs al-isnād: relatarea de la cineva a unor cuvinte neauzite de la el, printr-o formulă care lasă impresia auzirii directe. Vezi ‘Ulūm al-ḥadīth, capitolul al doisprezecelea, despre tadrīs.

teamă pentru sine față de un conducător sau din alte motive. Sau șeicul omis nu are relatarea acceptabilă, fie pentru că are memorie slabă, fie pentru că este slab în religie. Ori șeicul de la care a relatat are un rang mai mic decât el, și altele asemenea.

Motivele omiterii șeicului sunt multe și nu pot fi cuprinse toate. Cel mai rău este însă ca șeicul să nu fie integru și să fie omis pentru ca hadithul să devină acceptabil. De aceasta depind numeroase norme religioase, iar hadithul ar putea fi chiar născocit de șeicul omis.

Hadithul celui care practică *tadlīs* nu este acceptat, chiar dacă naratorul este de încredere, decât dacă afirmă explicit transmiterea, spunând „*Mi-a relatat cutare*” ori „*L-am auzit pe cutare*”. Atunci lanțul este neîntrerupt.

A doua categorie este *tadlīs al-shuyūkh*: naratorul nu îl omite pe șeic, dar îl descrie prin însușiri după care nu poate fi cunoscut. La aceasta se referă cuvintele sale:

وَالثَّانِ لَا يُسْقِطُهُ لَكِنْ يَصِفُ ... أَوْصَافَهُ بِمَا بِهِ لَا يَعْرِفُ

Al doilea: să nu-l omită, dar să-l descrie prin însușiri după care nu poate fi recunoscut.

Versul 20

De exemplu, îl numește pe unul dintre șeicii săi cu alt nume sau cu alt supranume decât cel cunoscut, deși șeicul nu poate fi recunoscut decât după numele pe care nu l-a pomenit. Ori îl descrie printr-o însușire generală, spunând: „*Mi-a relatat cel care are nasul între ochi*” sau „*Mi-a relatat cel care s-a așezat să relateze*.”

Motivele care îl împing pe narator să facă aceasta sunt asemenea celor prezentate la primul tip. El ascunde numele șeicului ca hadithul să nu fie socotit slab, ca să nu fie respins ori din alte motive.

Acest tip, ca și cel de dinainte, nu este acceptat decât dacă naratorul îl descrie pe cel ascuns prin ceva după care poate fi cunoscut, pentru a-i fi cercetată starea.

Tadlīs este îngăduit ori interzis?
Spunem că, în principiu, este interzis, deoarece ține de
înșelăciune. Profetul ﷺ a spus:

من غش فليس منا

*Cel care înșală nu este dintre noi.*³⁵

Cu atât mai mult când înșelăciunea privește ceva atribuit
Trimisului ﷺ, aceasta este mai gravă decât înșelăciunea în
vânzare. Dacă Profetul ﷺ i-a spus vânzătorului de hrană care
ascunsese partea atinsă de ploaie

من غش فليس منا

Cel care înșală nu este dintre noi

ce să mai spunem despre cel care înșală în lanțul hadithului?
Aceasta este mai gravă și mai aspră. Totuși, unii tābī'in și alții
practicau tadlīs urmărind scopuri bune. Nu voiau să aducă un rău
Sunnei Profetului ﷺ ori oamenilor, ci urmăreau anumite scopuri
bune. În realitate însă, aceasta nu îndreptățește ceea ce au făcut.
Spunem că au depus efort de judecată și își au răsplata pentru
acel efort, dar ar fi fost mai potrivit, mai bine și mai folositor să fi
nimerit adevărul și să fi lămurit lucrurile.

Hadithul shādhdh

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وما يُخَالِفُ ثَقَّةً فِيهِ الْمَلَأُ... فَالشَّاذُّ وَالْمَقْلُوبُ قِسْمَانِ تَلَا

*Ceea ce un narator de încredere relatează contrazicându-i pe ceilalți
este shādhdh; iar maqlūb are două categorii, care urmează.*

Versul 21

³⁵ Relatat de Muslim, Cartea credinței, capitolul despre spusa lui ﷺ „Cel care
ne înșală...”, nr. 164 (102).

Acestea sunt a douăzeci și una și a douăzeci și doua categorii a hadithului pomenite în acest poem: shādhdh și maqlūb. Shādhdh provine din shudhūdh: ieșirea din regulă ori abaterea de la ceea ce urmează oamenii. În hadith se spune:

عليكم بالجماعة فإن يد الله على الجماعة، ومن شذَّ شذَّ في النار

*Țineți-vă de comunitate, căci Mâna lui Allah este asupra comunității. Cine se abate se abate în Foc.*³⁶

Adică cel care se desprinde de ei. Shādhdh este ceea ce un narator de încredere relatează contrazicând al-mala', adică grupul. Se știe că un grup este mai aproape de adevăr decât unul singur și are mai multă greutate. De aceea putem spune că autorul, Allah să Se îndure de el, a folosit „*ceea ce un narator de încredere relatează contrazicându-i pe ceilalți*” ca exemplu. Regula urmărită este că shādhdh este ceea ce un narator de încredere relatează contrazicând pe cineva mai puternic decât el prin număr, integritate ori precizie. Autorul a pomenit prima categorie, numărul, deoarece al-mala' înseamnă un grup. S-ar putea spune și că al-mala' îi desemnează pe oamenii de seamă ai unui neam, după cum a spus Allah Preaînaltul:

﴿قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ﴾

Au spus căpeteniile îngâmfate din neamul său...

Coran, 7:88 · fragment

Se știe că oamenii de seamă în știința hadithului sunt marii cunoscători integri. În acest caz, cuvintele sale cuprind ceea ce are mai multă greutate prin număr, integritate ori memorie.

36 Relatat de al-Ḥākim în al-Mustadrak, vol. 1, p. 199.

Un exemplu privitor la număr: un grup relatează de la șeicul său un hadith, apoi unul dintre ei, deși este de încredere, aduce singur o relatare care contrazice grupul.

Spunem că această relatare este shādhdh, deoarece el i-a contrazis pe cei cu mai multă greutate prin număr.

Exemplul celui mai puternic prin integritate ori memorie este cunoscut.

Spunem că primul este cel cu mai multă greutate, iar al doilea este shādhdh, adică hadithul părții mai slabe în comparație.

Hadithul care se opune celui shādhdh este numit maḥfūz.

Un exemplu este hadithul despre abluțiunea Profetului ﷺ: când a făcut abluțiunea, a luat pentru cap altă apă decât cea rămasă pe mâini³⁷. Când a vrut să treacă mâinile umede peste cap, a luat apă și l-a șters cu altă apă decât cea rămasă pe mâini. Așa a venit relatarea în Ṣaḥīḥ Muslim. În relatarea lui Ibn Mājah se spune

أَنَّهُ مَسَحَ أُذُنَيْهِ بِمَاءٍ غَيْرِ فَضْلِ رَأْسِهِ

*și-a șters urechile cu altă apă decât cea rămasă de la cap*³⁸

Cele două relatări diferă. În relatarea lui Muslim, a luat apă nouă pentru ștergerea capului, alta decât apa de la mâini.

În cea de-a doua, a luat apă nouă pentru ștergerea urechilor, alta decât cea cu care ștersese capul. În Bulūgh al-Marām, Ibn Ḥajar a spus despre prima că este maḥfūz³⁹: relatarea lui Muslim este cea păstrată corect, iar relatarea lui Ibn Mājah ar fi shādhdh.

Nu se hotărăște că există contradicție numai pentru că această impresie îi vine cuiva în minte. Trebuie să cugete, să cerceteze și

37 Relatat de Muslim, Cartea purificării, capitolul despre felul abluțiunii, nr. 19 (236).

38 Al-Bayhaqī, 1/303, nr. 719. Relatarea despre apa pentru urechi îi este atribuită și în Bulūgh al-Marām, capitolul despre abluțiune.

39 Ibn Ḥajar, Bulūgh al-Marām, capitolul despre abluțiune, relatarea lui ‘Abd Allāh ibn Zayd despre apa pentru urechi. Acolo este menționat că a relatat-o al-Bayhaqī.

să încerce împăcarea relatărilor. Dacă hotărâști că există contradicție și numești a doua relatare shādhdh, aceasta înseamnă că nu este acceptată. Una dintre condițiile hadithului autentic și acceptabil este să nu fie nici afectat de un defect, nici shādhdh. Dacă este shādhdh, îl vom respinge. Nu este îngăduit să respingem hadithul aparent contradictoriu doar pe baza unei impresii. Trebuie să-l cercetăm: poate părea contradictoriu, dar, după cugetare, să nu fie. De exemplu, hadithul:

اللهم رب هذه الدعوة التامة، والصلاة القائمة، آت محمداً
الوسيلة والفضيلة، وابعثه مقاماً محموداً الذي وعدته

*O, Allah, Domnul acestei chemări desăvârșite și al rugăciunii ce se împlinește, dăruiește-i lui Muḥammad rangul al-Wasīlah și înțâietatea și ridică-l la rangul lăudat pe care i l-ai făgăduit!*⁴⁰

Cu adaosul

إنك لا تخلف الميعاد
*Tu nu-Ți încalci făgăduința*⁴¹

Unii au spus că adaosul

إنك لا تخلف الميعاد
Tu nu-Ți încalci făgăduința

40 Relatat de al-Bukhārī, Cartea chemării la rugăciune, capitolul despre invocarea la auzul chemării, nr. 614.

41 Al-Bayhaqī, vol. 1, p. 410. Ibn ‘Uthaymīn, Allah să Se îndure de el și să-l ierte, a socotit acest adaos autentic în Majmū‘ al-fatāwā, în răspunsul despre invocarea de după chemarea la rugăciune.

este shādhdh, deoarece cei mai mulți naratori l-au relatat fără el. Relatarea celui care l-a adus singur ar fi astfel shādhdh, contrazicând naratorii de încredere, chiar dacă și acel narator este de încredere.

Putem însă spune că nu există contradicție aici. Adaosul nu se împotrivește celor dinainte: nu le dezmințe și nu le restrânge sensul, ci le dă o însușire care se regăsește în invocarea credincioșilor, după cum a spus Allah despre ei:

قُلْ
﴿رَبَّنَا وَءَاتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَىٰ رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ
إِنَّكَ لَا تَخْلِفُ الْمِيعَادَ﴾

*Domnul nostru, dăruiește-ne ceea ce ne-ai făgăduit prin trimișii Tăi
și nu ne rușina în Ziua Judecății! Tu nu-Ți încalci făgăduința.*

Coran, 3:194

Aici spui: „Și ridică-l la rangul lăudat pe care i l-ai făgăduit! Tu nu-Ți încalci făgăduința.” Aceasta este asemenea cuvintelor lui Allah Preaînaltul:

قُلْ
﴿وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا تَخْلِفُ الْمِيعَادَ﴾

Și nu ne rușina în Ziua Judecății! Tu nu-Ți încalci făgăduința.

Coran, 3:194 · fragment

Prin urmare, trebuie să cercetăm cu grijă dacă adaosul este sau nu contradictoriu, fără să ne grăbim să afirmăm contradicția. Contradicția înseamnă că împăcarea nu este posibilă; dacă împăcarea este posibilă, nu există contradicție.

Este o condiție pentru shudhūdh ca diferența să privească același hadith, relatat de un grup într-un fel și de unul singur într-un fel care contrazice grupul, sau nu este o condiție?

Spunem că nu este o condiție. Poate exista în cadrul unui hadith ori între două hadithuri. Aceasta se desprinde, după cum vedem, din felul în care au procedat învățații.

Un exemplu este ceea ce au relatat autorii culegerilor Sunan, din hadithul lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el: Profetul ﷺ a spus

إذا انتصف شعبان فلا تصوموا

Când Sha'bān ajunge la jumătate, nu mai postiți. (vezi nota 2, p. 14)

Unii învățați au socotit hadithul autentic și au spus că postul voluntar este dezaprobat când Sha'bān ajunge la jumătate, în afară de cel care are un obicei de post; pentru el nu este dezaprobat. Imamul Aḥmad a spus că nu este dezaprobat, deoarece acest hadith este shādh. El contrazice hadithul lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el, din cele două Ṣaḥīḥ-uri, în care Profetul ﷺ spune:

لا تقدموا رمضان بصوم يوم ولا يومين إلا رجلاً كان
يصوم صوماً فليصمه

Nu o luați înaintea Ramadanului postind cu o zi sau două înainte, în afară de cel care obișnuia să postească un anumit post; acela să-l țină. (vezi nota 3, p. 14)

Al doilea hadith arată îngăduința postului mai înainte de aceste două zile și este mai puternic decât primul.

Înțelegem, așadar, că shudhūdh nu trebuie neapărat să privească un singur hadith.

Un alt exemplu este ceea ce a relatat Abū Dāwūd în Sunan de la Profet ﷺ:

لا تصوموا يوم السبت إلا فيما افترض عليكم

Nu postiți sâmbăta decât postul care v-a fost impus.

(vezi nota 4, p. 15)

Acest hadith contrazice hadithul din cele două Șaḥīḥ-uri: una dintre soțiile Profetului ﷺ i-a spus că postește în acea zi, care era vineri. El a întrebat-o: „Ai postit ieri?” («أَصِمْتَ أَمْسَ») Ea a răspuns: „Nu.” A întrebat-o: „Vei posti mâine?” («أَتَصُومِينَ غَدًا») Ea a răspuns: „Nu.” El a spus: „Atunci întrerupe postul!” («فَافْطِرِي») (vezi nota 5, p. 15) Cuvintele „Vei posti mâine?”, adică sâmbăta, arată îngăduința postului de sâmbăta. De aceea, învățații au avut mai multe păreri despre autenticitatea hadithului care interzice postul de sâmbăta:

1. Unii au spus că hadithul a fost abrogat. Această părere este slabă, deoarece pentru a hotărî abrogarea trebuie cunoscută succesiunea în timp, iar aici nu o cunoaștem.
2. Alții au spus că hadithul este shādhdh, deoarece contrazice hadithul din cele două Șaḥīḥ-uri care arată îngăduința postului de sâmbăta.
3. Alții l-au interpretat într-un fel care nu contrazice hadithul din cele două Șaḥīḥ-uri: interdicția privește alegerea exclusivă a zilei de sâmbăta pentru post. Dacă postește și o zi înainte ori o zi după ea, nu este nicio problemă. Această ultimă părere împacă cele două hadithuri. Dacă împăcarea este posibilă, nu există shudhūdh, deoarece una dintre condițiile acestuia este contradicția, iar aici nu există contradicție. Ei au spus că hadithul care interzice postul de sâmbăta privește postul ținut numai în acea zi; dacă i se alătură ziua de dinainte ori de după ea, nu mai este nicio problemă.

Un al treilea exemplu: mai multe hadithuri, care nu se află în al-Bukhārī și Muslim, interzic purtarea bijuteriilor de aur în formă

de cerc, precum inelul, brățara și altele asemenea⁴². Alte hadithuri, din cele două Șaḥīḥ-uri și din alte culegeri, arată îngăduința purtării acestui fel de aur. De exemplu, în hadithul lui Jābir, Allah să fie mulțumit de el, Profetul ﷺ le-a poruncit femeilor să dea milostenie, iar ele au început să-și arunce inelele și cerceii în haina lui Bilāl, Allah să fie mulțumit de el⁴³. Apoi, când Profetul ﷺ a văzut un bărbat care purta un inel de aur, l-a luat și l-a aruncat, spunând:

يَعْمَدُ أَحَدَكُمْ إِلَى جَمْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَيَلْقِيهَا فِي يَدِهِ

*Unul dintre voi ia un tăciune din Foc și și-l pune în mână!*⁴⁴

Unii învățați au spus că interdicția aurului în formă de cerc este o dovadă care trebuie urmată.

Alții au spus că interdicția purtării acestui fel de aur este shādhdh și nu trebuie urmată, deoarece contrazice ceea ce este stabilit în cele două Șaḥīḥ-uri și în alte culegeri despre îngăduința purtării lui. Aceasta este calea urmată de șeicul nostru ‘Abd al-‘Azīz ibn ‘Abd Allāh ibn Bāz.

Alții au spus că hadithurile care cuprind interdicția privesc începutul, când oamenii trăiau în lipsuri și greutăți, iar după aceea a fost îngăduită purtarea lui.

Am dat aceste trei exemple pentru a arăta că shudhūd nu trebuie să se afle neapărat în cadrul unui singur hadith. Poate privi unul, două sau mai multe hadithuri.

Am aflat, așadar, ce este shādhdh și ce categorie i se opune. Există și un alt fel de contradicție, pe care autorul nu l-a pomenit:

42 Musnad al-Imām Aḥmad, vol. 1, p. 119–138; și Sunan al-Nasā’ī, vol. 8, p. 545, Cartea podoabelor, capitolul despre inelul de aur.

43 Relatat de al-Bukhārī, Cartea celor două sărbători, capitolul despre povățuirea femeilor în ziua sărbătorii, nr. 978.

44 Relatat de Muslim, Cartea îmbrăcămînții, capitolul despre interzicerea inelului de aur pentru bărbați, nr. 52 (2090).

dacă naratorul care contrazice nu este de încredere, hadithul său se numește munkar.

Munkar este ceea ce naratorul slab relatează contrazicând naratorul de încredere. Este mai rău decât shādhdh: în munkar, contradicția este însoțită de slăbiciune, iar în shādhdh, de credibilitatea naratorului.

Categoriei munkar i se opune ma'rūf. Avem, așadar, patru categorii:

1. Maḥfūz.
2. Shādhdh.
3. Munkar.
4. Ma'rūf.

Shādhdh este ceea ce naratorul de încredere relatează contrazicând pe cineva a cărui relatare are mai multă greutate.

Munkar este ceea ce naratorul slab relatează contrazicând naratorul de încredere.

Maḥfūz este ceea ce naratorul cu mai multă greutate relatează contrazicând un narator de încredere aflat sub el. Este opusul lui shādhdh.

Ma'rūf este ceea ce naratorul de încredere relatează contrazicând naratorul slab.

Cuvintele „iar maqlūb are două categorii, care urmează” completează versul: maqlūb urmează după shādhdh în prezentare. Expresia „care urmează” nu aduce un sens nou aici, ci numai întregește versul. Maqlūb se împarte în două categorii, pe care le-a pomenit în versul următor.

Categoriile hadithului maqlūb

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

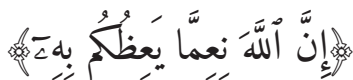
إِبْدَالُ رَأَوْ مَا بَرَأَوْ قَسْمٌ ... وَقَلْبُ إِسْنَادٍ لِمَتْنٍ قَسْمٌ

O categorie este înlocuirea unui narator cu altul; cealaltă, înlocuirea lanțului unui text cu alt lanț.

Versul 22

Cuvintele sale: „înlocuirea unui narator oarecare cu altul”.

Mă este aici un cuvânt nehotărât cu rol de calificativ. Aceasta înseamnă că poți înlocui mă cu ayy — „*oricare*”: înlocuirea unui narator, oricare ar fi el. Mă poate fi un cuvânt nehotărât cu rol de calificativ ori un cuvânt nehotărât calificat de ceea ce îi urmează, ca în cuvântul Celui Preaînalt:

Ce minunată este povața pe care Allah v-o dă prin aceasta!

Coran, 4:58 · fragment

Un exemplu pentru prima întrebuintare sunt cuvintele autorului „*înlocuirea unui narator oarecare*”.

Maqlûb se împarte în două categorii:

Prima categorie este cea pomenită de autor în „*O categorie este înlocuirea unui narator cu altul*”. Aceasta este numită inversarea lanțului.

De exemplu, cineva spune „*Mi-a relatat Yūsuf, de la Ya‘qūb*”, dar inversează lanțul și spune „*Mi-a relatat Ya‘qūb, de la Yūsuf*”. Cel mai adesea, aceasta se întâmplă din greșeală, din uitare ori din alt motiv, deoarece nu există folos în a o face intenționat.

Dacă cineva întreabă: „*De unde știm că lanțul este inversat? Poate este în forma corectă*”, răspundem: știm că este inversat când vine printr-o altă cale, mai temeinică, într-o formă diferită. Sau vine de la același narator, din vremea tinereții și a bunei sale memorii, când îl reținuse și îl relatase în forma corectă, iar la bătrânețe, odată cu uitarea, relatează hadithul inversându-i lanțul. În acest caz, știm că prima relatare este corectă, iar a doua este inversată.

De exemplu, doi oameni relatează acest hadith cu acest lanț corect, unul fiind mai de încredere decât celălalt. Cel mai puțin de încredere inversează lanțul, făcând din elev șeic și din șeic elev. Hotărâm că în relatarea lui lanțul a fost inversat, deoarece a schimbat ordinea naratorilor.

Un alt exemplu: acest om a relatat hadithul într-un fel în tinerețe, când avea memorie bună, iar la bătrânețe, când a început

să uite, l-a relatat altfel. Socotim a doua relateare inversată. Putem afla aceasta și pe altă cale: din cunoașterea datelor istorice știm că persoana pe care a făcut-o elev era de fapt șeicul, deoarece aparținea unei perioade mai timpurii.

Maqlūb face parte din categoria hadithurilor slabe, deoarece arată lipsa de precizie a naratorului.

A doua categorie este cea pomenită în „*cealaltă, înlocuirea lanțului unui text cu alt lanț*”: lanțul unui text este mutat la un alt text.

De exemplu, un om relatează un hadith pe calea Zayd, de la ‘Amr, de la Khālīd, și un alt hadith pe calea Bakr, de la Sa’d, de la Hātīm. Apoi pune al doilea lanț la primul hadith și primul lanț la al doilea hadith. Aceasta se numește înlocuirea lanțului textului. Cel mai adesea este făcută intenționat, ca probă, pentru a-l încerca pe cunoscătorul hadithului.

Așa au făcut oamenii din Bagdad cu al-Bukhārī. Când au aflat că urmează să vină la ei, s-au adunat din Irak și din împrejurimi și au spus: „*Vrem să-l încercăm pe acest om.*” Au pregătit o sută de hadithuri, punând fiecăruia alt lanț decât al său. Au schimbat lanțurile pentru a-l încerca pe al-Bukhārī, Allah să Se îndure de el, și au spus: „*Fiecare dintre voi să aibă zece hadithuri despre care să-l întrebe.*” Au ales zece oameni cu memorie puternică a hadithului. Când al-Bukhārī a venit și oamenii s-au adunat, au început să prezinte toate lanțurile, până le-au terminat. Ori de câte ori prezentau un lanț împreună cu textul, al-Bukhārī spunea: „*Nu îl cunosc.*” Astfel au trecut prin toate. Oamenii de rând au spus: „*Acest om nu știe nimic! I se prezintă o sută de hadithuri și spune «Nu îl cunosc».*” El voia să spună: nu cunosc acest lanț pentru acest hadith. După aceea, Allah să Se îndure de el, a început să prezinte fiecare hadith cu lanțul său corect, până le-a terminat pe toate o sută. Au înțeles că memoria acestui om era un semn dintre semnele lui Allah, i-au recunoscut rangul și s-au plecat în fața priceperii lui.

Aceasta o numim înlocuirea lanțului textului: să atașezi lanțul unui text la un alt text. Cel mai adesea se face numai ca probă. Se poate face însă și prin înșelăciune: cineva vrea să facă un hadith

să circule, dar lanțul său este neîntemeiat, de exemplu naratorii sunt cu toții slabi. Atunci aduce lanțul unui hadith autentic și îl atașează aceluși text. Este un fel de *tadlīs*, dar pe altă cale.

Există și o altă categorie: inversarea textului. De aceasta se preocupă juriștii. De inversarea lanțului se preocupă specialiștii hadithului, deoarece cercetează dacă lanțul este autentic și dacă prin el hadithul este sau nu autentic.

Juriștii se preocupă de inversarea textului deoarece prin ea se schimbă norma. Ei cercetează sensul indicat de text.

Inversarea textului se întâmplă la unii naratori: textele li se încurcă și relatează unele hadithuri într-o formă necorespunzătoare.

Un exemplu este hadithul lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el, în care Profetul ﷺ a spus:

سبعة يظلهم الله في ظله يوم لا ظل إلا ظله...

*Șapte categorii de oameni vor fi adăpostite de Allah în umbra Sa, în ziua când nu va fi altă umbră decât umbra Sa...*⁴⁵

În continuarea hadithului se află:

ورجل تصدق بصدقة فأخفاها حتى لا تعلم شماله ما تنفق يمينه

Și un om care dă milostenie și o ascunde atât de bine, încât stânga sa nu știe ce cheltuiește dreapta.

Unii naratori au inversat textul și au spus: „Încât dreapta sa nu știe ce cheltuiește stânga.” («حتى لا تعلم يمينه ما تنفق شماله») Aceasta este o inversare, deoarece a făcut dreapta stângă și stânga dreaptă.

45 Al-Bukhārī, nr. 1423 și 660; Muslim, nr. 1031. Varianta cu ordinea mâinilor inversată se află în textul arab al relatării lui Muslim.

Un alt exemplu este hadithul din Ṣaḥīḥ al-Bukhārī potrivit căruia

أنه يبقى في النار فضلٌ عمن دخلها، فينشئ الله لها أقواماً
يدخلهم النار

*în Iad rămâne un loc liber după intrarea celor care intră în el, iar
Allah creează pentru el oameni pe care îi introduce în Iad*

Naratorul a inversat acest hadith. Varianta corectă este că

أنه يبقى في الجنة فضلٌ عمن دخلها من أهل الدنيا فينشئ
الله لها أقواماً فيدخلهم الجنة

*în Paradis rămâne un loc liber după intrarea celor din lumea
aceasta, iar Allah creează pentru el oameni pe care îi introduce în
Paradis⁴⁶*

Și restul hadithului.

46 Vezi al-Bukhārī, nr. 7449, pentru varianta inversată, și nr. 7384, pentru varianta despre Paradis.

Crearea unor oameni pentru Iad contrazice desăvârșirea dreptății lui Allah Preaînaltul: cum ar putea Allah Preaînaltul să creeze oameni pentru a-i chinui? De asemenea, contrazice hadithul autentic:

لا يزال يلتقى في النار وهي تقول هل من مزيد، حتى يضع
الله تعالى عليها قدمه فينزوي بعضها إلى بعض وتقول:
قط قط

În Foc sunt aruncați în continuare, iar el spune «Mai este ceva de adăugat?», până când Allah Preaînaltul Își pune Piciorul asupra lui. Atunci părțile lui se strâng unele către altele și spune: «Ajunge! Ajunge!»⁴⁷

Un alt exemplu este hadithul lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el, în care Profetul ﷺ a spus:

إذا سجد أحدكم فلا يبرك كما يبرك البعير وليضع يديه
قبل ركبتيه

Când unul dintre voi se prosternează, să nu se lase jos așa cum îngenunchează cămila și să-și pună mâinile înaintea genunchilor.⁴⁸

Naratorul a inversat acest hadith, spunând „să-și pună mâinile înaintea genunchilor” («وليضع يديه قبل ركبتيه»). Varianta corectă este „să-și pună genunchii înaintea mâinilor” («وليضع ركبتيه قبل يديه»).

47 Al-Bukhārī, Cartea unicității lui Allah, nr. 7384; Muslim, Cartea Paradisului, nr. 2848.

48 Relatat de imamul Aḥmad, vol. 2, p. 381; de Abū Dāwūd, Cartea rugăciunii, capitolul despre felul în care își pune genunchii înaintea mâinilor, nr. 840; și de al-Nasā'ī, Cartea rugăciunii, capitolul despre prima parte a omului care ajunge la pământ când se prosternează, nr. 1092.

Spunem aceasta deoarece ultima parte contrazice începutul hadithului: „*să nu se lase jos așa cum îngenunchează cămila*”. Interdicția privește asemănarea cu felul în care se așază cămila: „*să nu se lase jos așa cum îngenunchează*”. Când privim cămila, o vedem că, atunci când îngenunchează, își pune picioarele din față înaintea genunchilor: mai întâi coboară partea din față, apoi partea din spate. Dacă tu îți pui mâinile înainte, partea din față a corpului coboară înaintea celei din spate, iar aceasta seamănă cu îngenuncherea cămilei.

Așadar, „*să-și pună mâinile înaintea genunchilor*” nu se potrivește cu începutul hadithului. Ceea ce se potrivește este „*să-și pună genunchii înaintea mâinilor*”. Unii învățați au socotit că hadithul nu cuprinde o inversare și au spus că genunchii cămilei se află la picioarele din față. Noi acceptăm că genunchii cămilei se află la picioarele din față.

Dar Trimisul ﷺ nu a spus în hadith „*să nu se așeze pe ceea ce se așază cămila*”. Dacă ar fi spus așa, am spune: nu te așeza pe genunchi, deoarece cămila se așază pe genunchi. Profetul ﷺ a spus însă „*să nu se lase jos așa cum...*”, iar kāf exprimă aici asemănarea. Între cele două formulări există o diferență.

Înțelegem astfel că „*să nu se lase jos așa cum îngenunchează cămila*” înseamnă să nu-și pună mâinile înainte, coborând partea din față înaintea celei din spate. În plus, coborârea la prosternare cu genunchii înainte este mișcarea firească.

În mișcarea firească, primul lucru care ajunge la pământ este partea cea mai apropiată de el: genunchiul, apoi mâna, apoi fruntea și nasul⁴⁹.

49 Șeicul nostru, Allah să Se îndure de el și să-l ierte, a cercetat această chestiune în Majmū‘ al-Fatāwā, vol. 13, p. 175–179.

Hadithul fard și tipurile sale

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

والفرد ما قَدَّتهُ بثقةٍ ... أو جمعٍ أو قصرٍ على روايةٍ

Fard este ceea ce restrânge la un narator de încredere, la un grup sau la o relatare anume.

Versul 23

Aceasta este a douăzeci și treia categorie a hadithului pomenită în acest poem: fard. Autorul poemului a pomenit trei tipuri ale sale.

1. Ceea ce este restrâns la un narator de încredere.
2. Ceea ce este restrâns la un grup.
3. Ceea ce este restrâns la o anumită relatare.

Ce este, așadar, fard?

Spunem că fard înseamnă ca un narator să fie singurul care transmite hadithul, adică hadithul este relatat de un singur om.

Cele mai multe relatări fard sunt slabe, dar unele sunt autentice și primite cu acceptare. Cele mai multe sunt însă slabe, mai ales după primele trei generații. După aceste trei generații, naratorii s-au înmulțit, încât un singur șeic putea avea șase sute de naratori. Dacă numai unul dintre ei relatează un hadith de la el, aceasta trezește îndoială: cum de le-a rămas necunoscut acest hadith atâtor oameni și nu îl relatează decât unul singur?

În vremea Companionilor, relatarea de către unul singur era însă frecventă. La fel era în vremea generației tâbi'in, dar mai puțin decât în vremea Companionilor, deoarece cei din generația tâbi'in erau mai numeroși și mai răspândiți. Și în vremea urmașilor generației tâbi'in asemenea relatări erau frecvente, dar mai puțin decât în vremea generației tâbi'in.

Așadar, fard face parte cel mai adesea din categoria hadithurilor slabe.

Tipurile sale sunt trei:

1. Ceea ce este restrâns la un narator de încredere: numai acel narator de încredere l-a relatat, fără să îl relateze și altul, dar el nu îi contrazice pe ceilalți. Un exemplu este hadithul lui ʿUmar ibn al-Khaṭṭāb, Allah să fie mulțumit de el:

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى

Faptele sunt numai după intenții și fiecare om are numai ceea ce a intenționat. (vezi nota 12, p. 35)

La trei niveluri ale naratorilor săi, numai câte un singur om l-a relatat. Totuși, este autentic: un narator de încredere l-a relatat singur de la alt narator de încredere, iar acesta de la altul de încredere. Acesta este numit fard și este numit și gharīb.

2. Ceea ce este restrâns la un grup. Prin grup, autorul are în vedere oamenii unei țări, ai unui sat, ai unui trib ori altceva asemenea. Dacă un singur om dintre oamenii acelei țări relatează acest hadith, se spune: „*Cutare a fost singurul care a relatat acest hadith de la cei din al-Shām*” ori „*Cutare a fost singurul care a relatat acest hadith de la cei din al-Ḥijāz*” și altele asemenea. Acesta este fard, dar nu în mod absolut: este fard într-o anumită țară, deoarece numai unul dintre cunoscătorii hadithului din acea țară l-a relatat.

De exemplu, să presupunem că în al-Shām sunt o mie de specialiști ai hadithului, dar numai unul dintre ei relatează acest hadith și nimeni altul.

Spunem că acesta este fard. Este însă fard în mod absolut?

Nu, ci fard relativ: relativ la oamenii din al-Shām.

Fard restrâns la un grup are și un alt sens: numai oamenii unei anumite țări îl relatează de la cineva. Se spune: „*Numai oamenii din al-Shām l-au relatat de la cutare.*”

3. Cuvintele sale: „*sau la o relatare anume*”.

Restrângerea la relatare înseamnă să se spună, de exemplu: „*Nimeni nu a relatat acest hadith cu acest sens în afară de cutare.*” Adică, având acest sens, hadithul nu a fost relatat de la cutare decât de un singur om. Restrângerea privește numai acea relatare;

altfel, hadithul este cunoscut pe alte căi, iar căile sale sunt numeroase.

Autorul a împărțit fard astfel pentru a arăta că el poate fi relativ ori absolut. Dacă hadithul nu a fost relatat decât pe o singură cale în raport cu oamenii din al-Shām sau din oricare altă țară, este fard relativ.

La fel este în raport cu un anumit șeic. Dacă spune „*Numai cutare l-a relatat de la acest șeic*”, hadithul este numit fard relativ. În fard relativ, transmiterea de către unul singur este relativă; în fard absolut, ea este absolută. Fard relativ este mai aproape de autenticitate: poate fi transmis de un singur om în raport cu aceștia, dar în raport cu alții să fie mashhūr ori ‘azīz, adică relatat pe mai multe căi.

Hadithul mu‘allal

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وما بعلة غموضٍ أو خفا ... معللٌ عندهم قد عرِفَا

Ceea ce are un defect greu de sesizat ori ascuns este cunoscut la ei drept mu‘allal.

Versul 24

Aceasta este a douăzeci și patra categorie a hadithului pomenită în poem: ma‘lūl ori mu‘allal.

Se spune „*hadith mu‘allal*”, „*hadith mu‘all*” și „*hadith ma‘lūl*”. Toți aceștia sunt termeni folosiți de învățații hadithului. Fără îndoială, cel mai apropiat de forma corectă din punct de vedere lingvistic este mu‘all. Tiparul său morfologic este mufal: lām este dublat și ține locul a două litere, prima fără vocală. Privind derivarea, constatăm că aceasta este forma corectă, deoarece provine din a‘allahu, yu‘illuhu, rezultând mu‘all, după cum din aqarrahu, yuqirruhu rezultă muqarr.

Cei care spun ma‘lūl au derivat cuvântul din verbul ‘allahu, după cum din shaddahu rezultă mashdūd. Îl numesc ma‘lūl deoarece îl derivă din verbul cu trei litere.

Cei care spun mu'allal l-au derivat din 'allalahu, rezultând mu'allal, după cum din qawwamahu rezultă muqawwam. Forma corectă este însă, după cum am spus, mu'all.

Spunem, aşadar, că mu'all este hadithul care pare autentic, dar, după cercetare, se descoperă că are un defect care îi vatămă autenticitatea, deşi este ascuns.

De exemplu, hadithul este relatat ca marfū', atribuit Profetului ﷺ printr-un lanţ neîntrerupt, iar aceasta este forma cunoscută şi răspândită între specialiştii hadithului. Vine însă unul dintre marii cunosători şi spune că hadithul are un defect care îi vatămă autenticitatea: cei cu memorie temeinică l-au relatat cu lanţ întrerupt. Astfel, el are un motiv de slăbiciune, şi anume întreruperea, deşi forma cunoscută între oameni este cea cu lanţ neîntrerupt.

Al-Ḥāfiẓ Ibn Ḥajar, Allah să Se îndure de el, a spus în comentariul la al-Nukhbah: „*Această categorie este dintre cele mai greu de pătruns tipuri de hadith, deoarece o cunosc numai învăţaţii critici care cercetează hadithurile cu lanţurile şi textele lor.*”

În Bulūgh al-Marām, Ibn Ḥajar spune adesea: „*A fost criticat pentru irsāl*” ori „*A fost criticat pentru faptul că este mawqūf*” şi altele asemenea.

Dacă spune aceasta, întoarce-te la lanţ şi cercetează cine l-a relatat.

De aceea au pus, printre condiţiile hadithului şahīḥ, să fie lipsit de shudhūdh şi de defectul care îi vatămă autenticitatea. Mu'all este una dintre categoriile studiate în terminologia hadithului şi este foarte important pentru cel care învaţă această ştiinţă. Cunoaşterea sa îi aduce un mare folos: poate citi un hadith care pare autentic, deşi nu este autentic.

Hadithul muḏṭarib și lămurirea sa

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وذو اختلافٍ سندٍ أو متنٍ ... مضطربٌ عند أهيل الفنِّ

Ceea ce prezintă diferențe în lanț sau în text este numit muḏṭarib de către cunoscătorii acestei științe.

Versul 25

Aceasta este a douăzeci și cincea categorie a hadithului pomenită în acest poem: muḏṭarib.

În limbă, iḏṭirāb înseamnă diferență ori neconcordanță.

În terminologie, muḏṭarib este hadithul ai cărui naratori diferă în privința lanțului sau a textului într-un fel în care nu sunt posibile nici împăcarea relatărilor, nici acordarea întâietății uneia dintre ele.

O diferență în lanț este, de exemplu, ca unii să-l relateze cu lanț neîntrerupt, iar alții cu lanț întrerupt.

O diferență în text este ca unii să-l relateze ca marfū^c, iar alții ca mawqūf ori să-l relateze într-un fel care se împotrivește celeilalte variante, fără posibilitatea împăcării sau a acordării întâietății uneia dintre ele.

Dacă împăcarea este posibilă, nu există iḏṭirāb.

Dacă este posibil să se dea întâietate uneia dintre relatări, o urmăăm pe cea mai puternică și nu există iḏṭirāb.

Dacă diferența nu privește sensul de bază, nici atunci nu există iḏṭirāb.

Un exemplu în care împăcarea este posibilă este hadithul despre pelerinajul Profetului ﷺ. Naratorii au relatat în mai multe feluri pelerinajul său.

Unii au spus că a împlinit Hajj în forma qirān.

Alții au spus că l-a împlinit în forma ifrād.

Alții au spus că l-a împlinit în forma tamattu^c.

În hadithul lui ‘Ā’ishah, Allah să fie mulțumit de ea, aceasta a spus:

خرجنا مع النبي صلى الله عليه وسلم عام حجة الوداع فمنا
من أهلّ بحج، ومنا من أهل بعمره، ومنا من أهلّ بحج
وعمره، وأهلّ رسول الله صلى الله عليه وسلم بالحج

Am plecat împreună cu Profetul ﷺ în anul Pelerinajului de Adio. Unii dintre noi au intrat în iḥrām pentru Hajj, alții pentru ‘umrah, iar alții pentru Hajj și ‘umrah. Trimisul lui Allah ﷺ a intrat în iḥrām pentru Hajj.⁵⁰

În hadithul lui Ibn ‘Umar și al altora, Allah să fie mulțumit de ei, se relatează că a împlinit Hajj în forma tamattu⁵¹, iar în unele hadithuri, că l-a împlinit în forma qirān⁵².

Privind această diferență, la început am spune că hadithul este muḏṭarib. Dacă hotărâm însă că există iḏṭirāb, pelerinajul Profetului ﷺ rămâne nelămurit: nu știm dacă l-a împlinit în forma ifrād, tamattu‘ ori qirān.

Cercetând cu atenție, vedem că împăcarea este posibilă și înlătură iḏṭirāb.

Aceste relatări pot fi împăcate în două feluri:

50 Relatat de al-Bukhārī, Cartea Hajj-ului, capitolul despre tamattu‘, qirān și ifrād, nr. 1562; și de Muslim, Cartea Hajj-ului, capitolul despre formele Hajj-ului, nr. 118 (1211).

51 Al-Bukhārī, Cartea Hajj-ului, capitolul despre cel care aduce cu el animalele pentru sacrificiu, nr. 1691; și Muslim, Cartea Hajj-ului, capitolul despre obligația sacrificiului pentru cel care împlinește tamattu‘, nr. 174 (1227).

52 Relatat de al-Bukhārī, Cartea Hajj-ului, capitolul despre spusa Profetului ﷺ „Al-‘Aqīq este o vale binecuvântată”, nr. 1534; și de Muslim, Cartea Hajj-ului, capitolul despre intrarea Profetului ﷺ în iḥrām și animalele sale pentru sacrificiu, nr. 214 (1251).

1. Primul fel: cel care a relatat că Profetul a intrat în iḥrām numai pentru Hajj a avut în vedere că a împlinit un singur rând de acte rituale: el nu a făcut mai mult decât face cel care împlinește ifrād.

Cel care împlinește ifrād, când ajunge la Mecca, face ṭawāf-ul de sosire, apoi sa'ī pentru Hajj. În ziua sărbătorii face numai ṭawāf al-ifāḍah, fără un nou sa'ī. Când vrea să plece, face ṭawāf-ul de rămas-bun și pleacă.

Cel care a relatat că Profetul a împlinit tamattu' a avut în vedere faptul că a reunit 'umrah și Hajj într-o singură călătorie, beneficiind astfel de scutirea de una dintre cele două călătorii.

Cel care a relatat că a reunit Hajj și 'umrah în qirān a relatat ceea ce s-a întâmplat în realitate.

Imamul Aḥmad a spus: „Nu mă îndoiesc că Profetul ﷺ a împlinit qirān, însă tamattu' îmi este mai drag.”

2. Al doilea fel: la început a intrat în iḥrām pentru Hajj, apoi i-a adăugat 'umrah. Astfel, începutul iḥrām-ului său ar fi ifrād, iar starea de după aceea, qirān. Aceasta nu este însă validă potrivit principiilor școlii imamului Aḥmad. Unul dintre principiile sale este că nu este validă adăugarea 'umrah la Hajj; valid este numai inversul.

Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah a susținut primul fel de împăcare: cel care a relatat că Profetul a împlinit ifrād a avut în vedere actele Hajj-ului.

Cel care a spus că a împlinit tamattu' a avut în vedere că a împlinit 'umrah și Hajj într-o singură călătorie, beneficiind de scutirea de una dintre cele două călătorii. Dacă nu ar fi împlinit 'umrah și Hajj împreună, ar fi făcut 'umrah într-o călătorie și Hajj în alta. Beneficiul constă astfel în renunțarea la una dintre călătorii: a făcut o singură călătorie, a reunit 'umrah și Hajj și a beneficiat de aceasta.

Cel care a spus că a împlinit qirān a relatat ceea ce s-a întâmplat în realitate. Nu ne îndoim că Trimisul ﷺ nu a ieșit din iḥrām după 'umrah, ci a rămas în starea de iḥrām, deoarece adusese animalele pentru sacrificiu. Aici se încheie citatul.

Revenind la Hajj, spunem că formele rituale sunt trei:

1. Ifrād.
2. Tamattu'.
3. Qirān.
1. Ifrād înseamnă ca omul să intre de la miqāt în iḥrām numai pentru Hajj și să spună: „*Răspund chemării Tale, o, Allah, pentru Hajj!*” Când ajunge la Mecca, face ṭawāf-ul de sosire și sa'ī pentru Hajj, apoi rămâne în iḥrām până își termină Hajj-ul. În ziua sărbătorii face ṭawāf al-ifāḍah, iar la plecare, ṭawāf-ul de rămas-bun.
2. Qirān înseamnă să intre de la miqāt în iḥrām pentru 'umrah și Hajj împreună, spunând: „*Răspund chemării Tale, o, Allah, pentru 'umrah și Hajj!*” Când ajunge la Mecca, face ṭawāf-ul de sosire și sa'ī pentru 'umrah și Hajj, apoi rămâne în iḥrām. În ziua sărbătorii face ṭawāf al-ifāḍah, iar la plecare, ṭawāf-ul de rămas-bun. Faptele sale sunt asemenea celor ale celui care împlinește ifrād, dar intenția diferă.
3. Tamattu' înseamnă să intre de la miqāt în iḥrām pentru 'umrah. Când ajunge la Mecca, face ṭawāf și sa'ī și își scurtează părul, deoarece aceasta este 'umrah. Apoi iese din iḥrām, își îmbracă hainele și iese pe deplin din restricțiile iḥrām-ului. În a opta zi a lunii Dhū al-Ḥijjah intră în iḥrām pentru Hajj. În ziua sărbătorii face ṭawāf al-ifāḍah și sa'ī pentru Hajj, iar la plecare face ṭawāf-ul de rămas-bun.

Dacă relatările nu pot fi împăcate, trecem la acordarea întâietății: o urmărm pe cea mai puternică și idṭirāb este înlăturat.

De exemplu, hadithul despre Barīrah, Allah să fie mulțumit de ea: când 'Ā'ishah, Allah să fie mulțumit de ea, a eliberat-o, Trimisul lui Allah ﷺ i-a dat să aleagă între a rămâne cu soțul ei și a desface căsătoria cu el⁵³.

În unele variante ale hadithului se spune că soțul ei, Mughīth, era om liber.

53 Relatat de al-Bukhārī, Cartea eliberării sclavilor, capitolul despre vânzarea dreptului de walā'; și de Muslim, Cartea eliberării sclavilor, capitolul despre interzicerea vânzării dreptului de walā'.

În alte variante se spune că era sclav.

Așadar, în același hadith există o diferență care nu poate fi împăcată. Prin urmare, dăm întâietate uneia dintre variante.

Varianta mai puternică este că el era sclav. Fiind cea mai puternică, o lăsăm pe cea mai slabă și o urmăm pe aceasta. Varianta căreia îi dăm întâietate este lipsită de idțirāb, deoarece are mai multă greutate.

Dacă diferența nu privește sensul de bază, ci un lucru secundar, nu există idțirāb.

Așa sunt diferențele dintre naratori cu privire la prețul cămillei lui Jābir, Allah să fie mulțumit de el (vezi nota 8, p. 18), ori diferențele din hadithul lui Faḍālah ibn ‘Ubayd despre prețul colierului care cuprindea aur și mărgel: l-a cumpărat pentru doisprezece dinari, pentru mai mult sau pentru mai puțin? (vezi nota 7, p. 18)

Spunem că această diferență nu vatāmă, deoarece nu privește sensul de bază: vânzarea aurului contra aur. Toți sunt de acord că era un colier cu aur și mărgel și că fusese vândut pentru dinari. Dar câți erau acei dinari?

Naratorii au relatat diferit numărul lor, însă această diferență nu vatāmă.

La fel este hadithul lui Jābir, Allah să fie mulțumit de el: naratorii sunt de acord că Trimisul ﷺ a cumpărat cămila și că Jābir a pus condiția să o călărească până la Medina. Au relatat însă diferit prețul. Spunem că această diferență nu vatāmă, deoarece nu privește sensul de bază pentru care a fost adus hadithul.

Judecata asupra hadithului muḍṭarib este că este slab. Faptul că naratorii au relatări neconcordante în acest fel arată că nu l-au reținut precis. Se știe că hadithul care nu a fost reținut precis face parte din categoria celor slabe.

Cuvintele sale: „*muḍṭarib la cunoscătorii acestei științe*” — ‘inda uhayl al-fann.

Cineva ar putea întreba: de ce a folosit diminutivul cuvântului ahl? Se cuvine oare să folosim un diminutiv pentru învățați?

Răspundem: alcătuirea versurilor l-a constrâns pe autor să folosească diminutivul. El ține numai de întregirea versului; altfel,

ar fi trebuit să spună ‘inda ahl al-fann — „la cunoscătorii acestei științe”.

Dacă cineva spune: „În uzul nostru obișnuit, fann nu are un sens lăudat?”, răspundem că, la învățați, prin fann se înțelege o categorie ori o ramură.

Poetul a spus:

تَمَنَيْتَ أَنْ تَمْسِيَ فَقِيهًا مَنَظَرًا ... بَغَيْرِ عَنَاءٍ وَالْجَنُونِ فَنُونِ

Ți-ai dorit să ajungi jurist priceput în dezbateri, fără osteneală — iar nebunia are multe feluri.

Adică cel care își dorește să ajungă jurist priceput în dezbateri fără să se ostenească este nebun. Nebunia are multe feluri, iar unul este ca cineva să spună: „Vreau să fiu jurist priceput în dezbateri, în timp ce dorm în pat.”

Hadithul mudraj

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وَالْمُدْرَجَاتُ فِي الْحَدِيثِ مَا أَتَتْ ... مِنْ بَعْضِ أَلْفَافِ
الرُّوَاةِ اتَّصَلَتْ

Adaosurile numite mudrajāt sunt cuvinte ale unor naratori care au ajuns alipite hadithului.

Versul 26

Aceasta este a douăzeci și șasea categorie a hadithului pomenită în acest poem: mudraj.

Hadithul mudraj cuprinde ceea ce unul dintre naratori a introdus în hadith fără să arate aceasta. De aceea este numit mudraj: adaosul a fost introdus în hadith fără să fie deosebit de hadithul propriu-zis. Adaosul nu este, așadar, din cuvintele

Profetului ﷺ, ci din cuvintele naratorilor. Uneori naratorul îl aduce pentru a explica un cuvânt din hadith ori din alte motive.

Introducerea unui adaos poate avea loc:

La începutul hadithului, la mijlocul lui ori la sfârșitul lui.

Un exemplu la începutul hadithului este relatarea lui

Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el:

أَسْبِغُوا الْوُضُوءَ، وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ

*Împliniți abluțiunea în mod deplin! Vai de călcâie din pricina
Focului!*

Partea marfū^c este

ويْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ

*Vai de călcâie din pricina Focului!*⁵⁴

Cuvintele „Împliniți abluțiunea în mod deplin!” («أَسْبِغُوا الْوُضُوءَ») sunt ale lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el. Cel care citește hadithul crede că toate sunt cuvintele Profetului ﷺ, deoarece nu a fost arătată deosebirea.

54 Relatat de al-Bukhārī, Cartea abluțiunii, capitolul despre spălarea călcâielor, nr. 165; și de Muslim, Cartea purificării, capitolul despre obligația spălării picioarelor, nr. 30 (240).

Un exemplu de adaos la mijlocul hadithului este relatarea lui al-Zuhrī de la ‘Ā’ishah, Allah să fie mulțumit de ea, despre felul în care a început pogorârea revelației, adică prima revelație către Profet ﷺ. Ea a spus:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَحَنُّتُ فِي غَارِ حِرَاءِ اللَّيَالِي
ذَوَاتِ الْعَدَدِ، وَالتَّحَنُّتُ التَّعَبُ...⁵⁵

Profetul ﷺ se retrăgea pentru taḥannuth în peștera Hīrā’, mai multe nopți la rând; iar taḥannuth înseamnă adorare...

Și restul hadithului⁵⁵.

Cel care aude acest hadith crede că explicația „iar taḥannuth înseamnă adorare” vine de la ‘Ā’ishah, Allah să fie mulțumit de ea. În realitate, explicația vine de la al-Zuhrī, Allah să Se îndure de el. Ea este introdusă în hadith fără precizarea că este un adaos. Acest adaos urmărește explicarea sensului, iar aici explicația este necesară: hīnth înseamnă la origine păcat, după cum a spus Cel Preaînalt:

﴿وَكَاْنُوا يُصْرُوْنَ عَلَى الْخَنِثِ الْعَظِيْمِ﴾

Și stăruiau în marele păcat.

Coran, 56:46

Dacă sensul lui taḥannuth nu ar fi explicat, ar putea fi confundat cu păcatul. Însă Profetul ﷺ Îl adora pe Allah, iar adorarea înlătură hīnth, adică păcatul. Este, așadar, numirea unui lucru prin opusul său.

55 Relatat de al-Bukhārī, Cartea începutului revelației, capitolul despre felul în care a început revelația, nr. 3; și de Muslim, Cartea credinței, capitolul despre începutul revelației, nr. 252 (160).

Un exemplu de adaos la sfârșitul hadithului este relatarea lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el, potrivit căreia Profetul ﷺ a spus:

إِن أُمِّي يُدْعُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مَّحْجَلِينَ مِنْ أَثَرِ الْوُضُوءِ،
فَنُ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ وَتُحْجِلِيهِ فَلْيَفْعَلْ

*Comunitatea mea va fi chemată în Ziua Judecării cu fețele și mădularele luminoase datorită urmelor abluțiunii. Cine dintre voi poate să-și prelungească lumina feței și a mădurelor să o facă.*⁵⁶

Când citești acest hadith, crezi că toate sunt cuvintele Trimisului ﷺ. În realitate, ultima frază, „Cine dintre voi poate să-și prelungească lumina feței și a mădurelor să o facă” («فَنُ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ وَتُحْجِلِيهِ فَلْيَفْعَلْ»), nu este din cuvintele Profetului ﷺ, ci este un adaos din cuvintele lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el. Cuvintele Profetului ﷺ sunt:

إِن أُمِّي يُدْعُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مَّحْجَلِينَ مِنْ أَثَرِ الْوُضُوءِ

Comunitatea mea va fi chemată în Ziua Judecării cu fețele și mădularele luminoase datorită urmelor abluțiunii.

56 Al-Bukhārī, Cartea abluțiunii, nr. 136; Muslim, Cartea purificării, capitolul despre prelungirea luminii feței și a mădurelor prin abluțiune, nr. 246.

Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el, a adăugat ultima frază potrivit înțelegerii sale a hadithului. De aceea Ibn al-Qayyim, Allah să Se îndure de el, a spus în al-Nūniyyah:

وأبو هريرة قال ذا من كيسه ... فغدا يميزه أولو العرفان

Abū Hurayrah a spus aceasta din cugetul său, iar cunoscătorii au deosebit-o de hadith.

Adaosul se recunoaște prin mai multe lucruri:

1. Printr-o precizare explicită: hadithul vine pe altă cale, unde se arată că acele cuvinte sunt un adaos.
2. Prin imposibilitatea ca Profetul ﷺ să fi spus acele cuvinte: ele cuprind o greșală vădită ori există un indiciu care arată că nu pot fi din cuvintele Profetului ﷺ.
3. Prin precizarea explicită a unuia dintre marii imami cunoscători ai hadithului că acele cuvinte sunt un adaos.

Care este judecata asupra introducerii unui adaos?

Spunem că, dacă adaosul schimbă sensul, nu este îngăduit decât dacă este arătat ca atare.

Dacă nu schimbă sensul, precum cuvintele lui al-Zuhrī „iar *taḥannuth* înseamnă *adorare*”, nu este nicio problemă. Ele nu contrazic hadithul marfū‘ și, câtă vreme nu îl contrazic, nu există piedică să fie pomenite pentru explicare și lămurire.

Dacă se dovedește că niște cuvinte sunt un adaos, ele nu constituie dovadă, deoarece nu sunt cuvintele Profetului ﷺ; de aceea nu se argumentează prin ele.

În cuvintele „*sunt cuvinte ale unor naratori care au ajuns alipite*”, attaṣalat — „*au ajuns alipite*” — este o propoziție circumstanțială de stare a subiectului verbului atat. Sensul este că au ajuns în hadith alipite de el, fără să fie precizată deosebirea.

Hadithul mudabbaj

El, Allah Preaînaltul să Se îndure de el, a spus:

وما روى كل قرين عن أخيه ... مدبج فاعرفه حقًا واتخه

Când fiecare dintre doi naratori de același rang relatează de la celălalt, aceasta este mudabbaj. Cunoaște-o bine și mândrește-te cu această cunoaștere!

Versul 27

Aceasta este a douăzeci și șaptea categorie a hadithului pomenită în acest poem: mudabbaj.

A definit-o prin cuvintele „*Când fiecare...*”, până la sfârșitul versului.

Qarîn este cel aflat alături de naratorul de la care relatează, asemănător lui ca vârstă ori în preluarea de la șeic.

Când se spune „*Cutare este qarîn al lui cutare*”, se înțelege că îi este asemănător fie ca vârstă, fie în preluarea de la șeicul de la care au relatat amândoi. De exemplu, l-au frecventat pe șeic în perioade apropiate, în același an ori în alt fel asemănător.

Când unul dintre asemenea naratori relatează de la celălalt, specialiștii hadithului numesc aceasta riwāyat al-aqrān — relatarea între naratori de același rang. De aceea găsești în cărțile despre naratori: „*Relatarea sa de la cutare este dintre relatările între aqrān*”, adică au fost asemănători ca vârstă ori în preluarea de la șeic. Dacă fiecare dintre ei relatează de la celălalt, aceasta este mudabbaj.

De exemplu, eu relatez de la un narator de același rang hadithul

إنما الأعمال بالنيات

Faptele sunt numai după intenții

iar el relatează de la mine hadithul

لا يقبل الله صلاة أحدم إذا أحدث حتى يتوضأ

*Allah nu acceptă rugăciunea niciunuia dintre voi, dacă i s-a stricat
abluțiunea, până ce nu face abluțiunea*

Aceasta este mudabbaj. Sau el relatează de la mine chiar hadithul pe care l-am relatat eu de la el: eu l-am preluat de la el pe o cale, iar el de la mine pe o altă cale. Și aceasta este numită mudabbaj.

De ce a fost numit mudabbaj?

Au spus că provine din dībājat al-wajh, adică partea laterală a feței. Fiecare se întoarce către celălalt pentru a-i relata, iar celălalt se întoarce către el pentru a-i relata. Astfel, fiecare îl întâmpină pe celălalt cu partea laterală a feței. Firește, această derivare este una convențională. Altfel, am spune că orice hadith transmis între doi oameni, dintre care unul se întoarce către celălalt, se numește mudabbaj. Specialiștii terminologiei l-au rezervat însă acestui caz, iar convențiile terminologice nu sunt motiv de dispută.

Relatarea mudabbaj este, așadar, ca fiecare dintre cei doi naratori de același rang să relateze de la celălalt unul sau mai multe hadithuri.

Diferența dintre cele două este că, în mudabbaj, fiecare relatează de la celălalt.

În relatarea între aqrān, numai unul relatează de la celălalt, fără ca și acesta să relateze de la primul.

Al-muttafiq wa-l-muftariq

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

مُتَّفِقٌ لَفْظًا وَخَطًّا مُتَّفِقٌ ... وَضَدُهُ فِيمَا ذَكَرْنَا الْمُفْتَرِقُ

*Identitatea rostirii și a scrierii este numită muttafiq, iar deosebirea,
în cele pomenite, muftariq.*

Versul 28

Acestea alcătuiesc a douăzeci și opta categorie a hadithului pomenită în acest poem: al-muttafiq wa-l-muftariq.

În realitate, ele alcătuiesc o singură categorie, spre deosebire de sensul aparent al cuvintelor autorului, Allah să Se îndure de el, care le-a prezentat ca două categorii. Această categorie privește naratorii: găsim două nume identice în rostire și scriere, dar care desemnează persoane diferite. Numele este unul singur, iar cei numiți astfel sunt doi sau mai mulți.

Avem nevoie de această cunoaștere pentru a nu se produce confuzie. De exemplu, ‘Abbās este numele unui om a cărui relatare este acceptabilă și totodată numele altui om a cărui relatare nu este acceptabilă. Aceasta se numește al-muttafiq wa-l-muftariq.

Să presupunem că un mare cunoscător al hadithului spune „*Mi-a relatat ‘Abbās*”, fiind vorba de unul dintre șecii săi, care este de încredere. Altă dată spune „*Mi-a relatat ‘Abbās*”, fiind vorba tot de unul dintre șecii săi, dar care nu este de încredere. Ne parvine hadithul și nu știm despre care dintre cei doi ‘Abbās este vorba. Autenticitatea lui rămâne atunci îndoielnică pentru noi. Cunoscătorii acestei științe numesc aceasta al-muttafiq wa-l-muftariq.

Motivul denumirii este limpede: identitate în rostire și scriere, deosebire în privința persoanei numite.

Cunoașterea acestui lucru este necesară. Dacă cei doi diferă în credibilitate, hotărârea asupra hadithului se suspendă până ce se lămurește cine este naratorul. Dacă însă amândoi sunt de încredere și fiecare s-a întâlnit cu cel care relatează de la el, confuzia nu vătămă, deoarece hadithul rămâne autentic.

Al-muttafiq wa-l-muftariq privește, așadar, naratorii, nu textele. Se cercetează situația lor: dacă amândoi sunt de încredere, nu este nicio vătămare; dacă unul este de încredere, iar celălalt slab, hotărârea se suspendă. Nu se decide nici autenticitatea, nici slăbiciunea hadithului până ce nu se lămuresc identitatea numelor și deosebirea persoanelor.

Al-mu'talif wa-l-mukhtalif

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

مُؤْتَلِفٌ مُتَّفِقٌ خَطٌّ فَقَطْ ... وَضَدُهُ مُخْتَلِفٌ فَاخْشَ الْغَلَطُ

Mu'talif privește numele cu aceeași scriere, iar mukhtalif, citirea lor diferită. Ferește-te de greșeală!

Versul 29

Aceasta este a douăzeci și noua categorie a hadithului pomenită în acest poem: al-mu'talif wa-l-mukhtalif.

Al-mu'talif wa-l-mukhtalif privește ceea ce are aceeași scriere, dar o rostire diferită. De exemplu, 'Abbās — عباس — și 'Ayyāsh — عياش — ori حباط și حياط și altele asemenea.

Alcătuirea grafică a cuvântului este aceeași, dar rostirea diferă. Aceasta se numește mu'talif mukhtalif.

Este numit mu'talif datorită asemănării în scriere și mukhtalif datorită deosebirii în rostire. În același timp, este și muftariq, deoarece persoanele desemnate sunt diferite.

Așadar, persoanele sunt mai multe atât în al-muttafiq wa-l-muftariq, cât și în al-mu'talif wa-l-mukhtalif. Distincția privește însă numele: dacă rostirea lor diferă, numește cazul mu'talif mukhtalif; dacă sunt identice, numește-l muttafiq muftariq. Aceasta este o convenție terminologică. Nu li se contestă specialiștilor hadithului convențiile, deoarece se spune: convențiile terminologice nu sunt motiv de dispută.

Care este folosul cunoașterii acestei categorii a hadithului?

Spunem că folosul este evitarea confundării persoanelor. De exemplu, dacă avem zece oameni numiți cu toții 'Abbās, trebuie să știm care dintre ei este vizat. Unul poate fi slab:

fie din pricina memoriei sale slabe, fie din pricina unei lipse în integritatea sa, fie din alt motiv.

Trebuie, așadar, să știm cine este acest 'Abbās, pentru a ști dacă relatarea sa este acceptabilă ori nu. Despre această ramură au scris și au vorbit mulți învățați, în frunte cu al-Hāfiẓ Ibn Ḥajar, Allah să Se îndure de el.

Dacă cineva întreabă: „Cum îi deosebim pe aceștia unul de altul?”, răspundem: în cazul al-mu'talif wa-l-mukhtalif, deosebirea este ușoară, deoarece rostirea diferă. În realitate nu se produce confuzie decât dacă urmăm calea celor vechi, care scriau fără punctele de diferențiere a literelor.

I'jām înseamnă adăugarea punctelor de diferențiere a literelor.

De exemplu, la cei vechi, 'Abbās — عباس — și 'Ayyāsh — عياش — aveau aceeași formă, deoarece nu se puneau nici semnele vocalelor, nici punctele literelor. La cei de mai târziu, confuzia în această ramură se împuținează, deoarece ei pun punctele de diferențiere ale cuvintelor.

Al-muttafiq wa-l-muftariq rămâne însă dificil chiar și în vremea celor de mai târziu. Identificarea persoanei vizate cere o cercetare precisă, prin care omul să fie cunoscut în mod individual și descris pe deplin.

Folosul cunoașterii acestei ramuri este, așadar, identificarea naratorului pentru a hotărî dacă relatarea lui este acceptată ori respinsă. Reperul îl constituie cărțile alcătuite în această ramură. La identificarea omului ajută cunoașterea șecilor de la care relatează, precum și a elevilor care relatează de la el.

Hadithul munkar și lămurirea sa

Apoi autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

وَالْمَنْكَرُ الْفَرْدُ بِهِ رَأَوْ غَدَا... تَعْدِيلُهُ لَا يَحْمِلُ الْتَفَرُّدَا

Munkar este cel relatat de un singur narator a cărui credibilitate nu îi îngăduie să fie singurul care îl transmite.

Versul 30

Aceasta este a treizecea categorie a hadithului pomenită în acest poem: munkar.

Specialiștii hadithului au avut păreri diferite despre definiția lui munkar. S-a spus că este ceea ce naratorul slab relatează contrazicând naratorul de încredere.

De exemplu, un om de încredere relatează hadithul într-un fel, iar un om slab îl relatează în alt fel, chiar dacă amândoi sunt elevii aceluiași șeic.

Unii l-au definit astfel: ceea ce este relatat de unul singur, a cărui relatare nu poate fi acceptată când rămâne singur. Aceasta este părerea autorului poemului.

Potrivit acestei definiții, munkar este hadithul gharīb a cărui transmitere numai de către acel narator nu poate fi acceptată. Este respins chiar dacă presupunem că are relatări susținătoare de aceeași natură; nu se ridică la rangul de ḥasan, deoarece slăbiciunea sa este extremă. Prima definiție este cea urmată de al-Ḥāfiẓ Ibn Ḥajar, Allah să Se îndure de el, în cartea sa Nukhbat al-Fikar.

Hadithul matrūk și lămurirea sa

Autorul, Allah să Se îndure de el, a spus:

مَتْرُوكُهُ مَا وَاحِدٌ بِهِ انْفَرَدَ ... وَأَجْمَعُوا لَضَعْفِهِ فَهُوَ كَرْدٌ

Matrūk este cel transmis numai de un singur narator, asupra slăbiciunii căruia există consens; astfel, el este respins.

Versul 31

Aceasta este a treizeci și una categorie a hadithului pomenită în acest poem: matrūk. Autorul poemului l-a definit prin cuvintele: „**cel transmis numai de un singur narator**”: matrūk este ceea ce a relatat unul singur, asupra slăbiciunii căruia există consens.

Subiectul lui „*au fost de acord*” îi desemnează pe specialiștii hadithului.

„*Astfel, el este ca respins*” înseamnă că este respins. Kāf — „*ca*” — este un adaos din perspectiva sensului.

Matrūk, după definiția autorului, este ceea ce a relatat un om slab, asupra slăbiciunii căruia învățații sunt de acord.

Sunt excluse prin aceasta relatarea celui care nu este slab, care nu este matrūk, și relatarea unui om asupra slăbiciunii căruia părerile diferă.

Aceasta este părerea urmată de autor.

Unii învățați, între care Ibn Hajar în al-Nukhbah, au spus că matrūk este ceea ce a relatat un narator suspectat de minciună.

De exemplu, dacă găsim în al-Tahdhīb de Ibn Hajar, despre un narator: „*Au fost cu toții de acord asupra slăbiciunii sale*”, numim hadithul său matrūk dacă l-a relatat singur, deoarece ei sunt de acord că este slab.

Dacă găsim „*a fost suspectat de minciună*”, numim și aceasta matrūk. Hadithul celui suspectat de minciună este asemenea celui născocit. Nu afirmăm categoric că este născocit, însă suspiciunea de minciună coboară hadithul său la un rang apropiat de născocire.

Hadithul mawḍū‘ și lămurirea sa

Apoi el, Allah Preaînaltul să Se îndure de el, a spus:

والكذبُ المخلَقُ المصنوعُ ... على النبيّ فذلك الموضوعُ

Minciuna născocită și pusă pe seama Profetului este mawḍū‘.

Versul 32

Aceasta este a treizeci și doua categorie a hadithului pomenită în acest poem: mawḍū‘.

Autorul l-a definit prin cuvintele „*Minciuna născocită...*”, până la sfârșitul versului.

Adică ceea ce unii oameni au fabricat și au atribuit Profetului ﷺ. În terminologie, numim aceasta mawḍū‘.

Cuvântul mawḍū‘ înseamnă că învățații l-au lăsat deoparte și nu i-au dat nicio atenție ori că naratorul l-a pus pe seama Profetului ﷺ?

Spunem că, în realitate, le cuprinde pe amândouă: învățații l-au lăsat deoparte și nu i-au dat nicio atenție, iar el este mawḍū‘, adică naratorul l-a pus pe seama Profetului ﷺ.

Hadithurile născocite sunt multe. Învățații au alcătuit lucrări de sine stătătoare despre ele și au cercetat unele în mod special. Printre cărțile acestei ramuri se numără al-La’ālī al-Maṣnū‘ah fī al-Aḥādith al-Mawḍū‘ah, al-Fawā’id al-Majmū‘ah fī al-Aḥādith

al-Mawḍū‘ah de al-Shawkānī și al-Mawḍū‘āt de Ibn al-Jawzī. Ibn al-Jawzī, Allah să Se îndure de el, folosește însă cu ușurință calificativul de născocit pentru un hadith. S-a menționat chiar că a adus un hadith relatat de Muslim în Ṣaḥīḥ și l-a numit născocit! De aceea se spune: „*Nu te bizui pe declararea ca născocit a lui Ibn al-Jawzī, pe autentificarea lui al-Ḥākim ori pe consensul relatat de Ibn al-Mundhir*”, deoarece aceștia sunt îngăduitori în asemenea aprecieri. Totuși, l-am urmărit pe Ibn al-Mundhir și am constatat că, în unele chestiuni în care transmite consensul, el spune: „*Nu cunoaștem nicio părere diferită.*” Când spune aceasta, și-a împlinit răspunderea înaintea lui Allah Preaînaltul.

Născocirea hadithurilor are mai multe cauze:

Printre ele se numără părtinirea în favoarea unei școli ori a unei grupări sau împotriva unei școli ori a unei grupări, precum în chestiunea Familiei Profetului. Rāfiḍiții sunt cei care mint cel mai mult pe seama Trimisului lui Allah ﷺ, deoarece nu își pot răspândi doctrina decât prin minciună, doctrina lor fiind falsă, după cum a pomenit despre ei Shaykh al-Islām, Allah să Se îndure de el.

Există multe hadithuri relatate în defăimarea omeyyazilor. Cei mai mulți care le-au născocit au fost rāfiḍiții, deoarece între omeyyazi și ‘Alī ibn Abi Ṭālib, Allah să fie mulțumit de el, au existat războaie și tulburări.

Mawḍū‘ este respins, iar relatarea sa este interzisă, în afară de cel care îl relatează pentru a arăta că este născocit; acesta trebuie să le arate oamenilor acest lucru. Născocirea unui hadith pe seama Trimisului lui Allah ﷺ face parte dintre păcatele mari, potrivit spuselor Profetului ﷺ:

من كذب عليّ متعمداً فليتبوأ مقعده من النار

Cel care minte intenționat pe seama mea să-și pregătească locul în Foc! (vezi nota 10, p. 32)

Este stabilit și că a spus:

من حَدَّثَ عني بِحَدِيثٍ يرى أَنه كَذِبٌ فهو أَحَدُ الكاذِبِينَ

Cel care relatează de la mine un hadith despre care se socotește că este o minciună este unul dintre cei care mint. (vezi nota 9, p. 32)

Dacă vrei să le prezinți oamenilor un hadith și să le arăți că este născocit și pus în mod mincinos pe seama Profetului ﷺ, trebuie să folosești o formulă care nu afirmă categoric atribuirea: „s-a spus”, „se relatează”, „se menționează” și altele asemenea. Astfel nu îl atribui Profetului ﷺ printr-o formulă categorică; dacă ai face aceasta, l-ai induce în eroare pe ascultător.

Un lucru important asupra căruia trebuie să atragem atenția este ceea ce face al-Zamakhsharī în comentariul său coranic: începe ori încheie explicarea unei sure cu hadithuri foarte slabe sau născocite despre meritele acelei sure. Allah i-a înlesnit însă lui al-Hāfiẓ Ibn Hajar, Allah să Se îndure de el, să cerceteze sursele hadithurilor din comentariul al-Kashshāf al lui al-Zamakhsharī și să arate care sunt autentice, slabe ori născocite.

Numărul versurilor poemului și încheierea lui

Apoi el, Allah să Se îndure de el, a spus:

وَقَدْ أَتَتْ كَالْجَوْهَرِ الْمَكْنُونِ ... سَمِيَّتْهَا مَنْظُومَةُ الْبَيْقُونِي

Aceste versuri au venit ca niște nestemate păstrate cu grijă; le-am numit Poemul al-Bayqūnī.

Versul 33

În „*au venit*”, subiectul se referă la acest poem.

„*Ca niște nestemate păstrate cu grijă*” înseamnă asemenea nestematelor; kâf exprimă comparația.

Atat — „*a venit*” — este un verb la trecut, cu subiect subînțeles. Ka-l-jawhar — „*ca nestematele*” — are valoare de circumstanțial de stare: a venit asemenea nestematelor.

Al-maknūn — „*păstrat cu grijă*” — înseamnă ferit de soare, vânt și praf, astfel încât să rămână mereu proaspăt și strălucitor.

Prin „*Poemul al-Bayqūnī*”, autorul și l-a atribuit sieși, deoarece el l-a alcătuit în versuri.

Apoi el, Allah Preaînaltul să Se îndure de el, a spus:

فَوْقَ الثَّلَاثِينَ بِأَرْبَعِ أَتَتْ ... أَيَّامُهَا ثُمَّ بِخَيْرٍ خُتِمَتْ

Versurile sale au ajuns la treizeci și încă patru; apoi poemul s-a încheiat cu bine.

Versul 34

„*Au ajuns la treizeci și încă patru*” înseamnă că poemul are treizeci și patru de versuri.

„*Versurile sale, apoi s-a încheiat cu bine*” înseamnă că versurile acestui poem au ajuns la treizeci și încă patru, apoi el s-a încheiat cu bine.

Aici se încheie, prin harul lui Allah Preaînaltul, acest comentariu.

Îl rugăm pe Allah Preaînaltul să primească de la noi faptele bune și să ierte abaterile și greșelile. El este Cel care aude și răspunde.

Allah știe mai bine. Allah să reverse binecuvântare, pace și har asupra Profetului și imamului nostru, Muḥammad ibn ‘Abd Allāh, asupra familiei, Companionilor și celor care îl urmează în bine până în Ziua Judecății.

Indexul citatelor coranice

Coran, 2:157 · Asupra acelora sunt binecuvântări de la Domnul lor și îndurare, iar aceia sunt cei călăuziți.	7
Coran, 2:178 · O, voi cei care credeți! V-a fost prescris talionul pentru cei uciși: cel liber pentru cel liber.	56
Coran, 3:7 · Cât despre cei în ale căror inimi este abatere, ei urmează ceea ce este neclar din el.	8
Coran, 3:194 · Domnul nostru, dăruiește-ne ceea ce ne-ai făgăduit prin trimișii Tăi și nu ne rușina în Ziua Judecării!...	74
Coran, 4:58 · Ce minunată este povața pe care Allah v-o dă prin aceasta!	79
Coran, 4:108 · Se ascund de oameni, dar nu se ascund de Allah, iar El este cu ei când plănuiesc noaptea cuvinte care...	36
Coran, 5:45 · Noi le-am prescris în ea: suflet pentru suflet.	56
Coran, 7:88 · Au spus căpeteniile îngâmfate din neamul său...	71
Coran, 9:100 · Cei dintâi, înaintașii dintre emigranți și susținători, și cei care i-au urmat în bine: Allah este...	59
Coran, 14:34 · Dacă ați număra binefacerea lui Allah, nu ați putea-o cuprinde. Omul este, într-adevăr, foarte nedrept...	3
Coran, 33:43 · El este Îndurător cu dreptcredincioșii.	6
Coran, 48:29 · Muḥammad este Trimisul lui Allah. Cei care sunt împreună cu el sunt aspri cu necredincioșii și milostivi...	59
Coran, 49:6 · O, voi cei care credeți! Dacă un nelegiuit vă aduce o veste, cercetați-o, ca nu cumva să loviți niște...	20
Coran, 56:46 · Și stăruiau în marele păcat.	96
Coran, 57:10 · Și tuturor Allah le-a promis răsplata cea mai bună. Allah este Cunoscător a ceea ce faceți.	59
Coran, 61:6 · Dar când le-a adus dovezile limpezi, au spus: «Aceasta este vrăjitorie vădită!»	9
Coran, 65:2 · Și luați ca martori doi oameni integri dintre voi.	20
Coran, 96:1–4 · Citește în numele Domnului tău, care a creat! L-a creat pe om dintr-un cheag. Citește! Domnul tău este...	24
Coran, 96:1 · Citește!	24
Coran, 96:4 · Cel care a învățat prin condei	25

Glosar

Ḍabt ضبط

Acesta este cel care păstrează ceea ce relatează atât la preluare, cât și la transmiterea mai departe.

Hadith ḍaʿīf حدیث ضعیف

Ḍaʿīf este ceea ce nu este nici ṣaḥīḥ, nici ḥasan.

Fard فرد

fard înseamnă ca un narator să fie singurul care transmite hadithul, adică hadithul este relatat de un singur om.

Hadith ḥasan حدیث حسن

ceea ce a relatat un om integru, cu o precizie mai redusă, printr-un lanț neîntrerupt și care este lipsit de shudhūdh și de un defect care îi vatămă autenticitatea.

Isnād إسناد

Alții au spus că isnād este atribuirea hadithului către naratorul său.

Hadith maḥfūẓ حدیث محفوظ

Maḥfūẓ este ceea ce naratorul cu mai multă greutate relatează contrazicând un narator de încredere aflat sub el. Este opusul lui shādhdh.

Hadith marfūʿ حدیث مرفوع

Marfūʿ este ceea ce îi este atribuit Profetului ﷺ dintre cuvinte, fapte ori aprobări.

Hadith mawqūf حدیث موقوف

Așadar, ceea ce le atribui Companionilor, Allah Preaînaltul să fie mulțumit de ei, este numit mawqūf de către specialiștii hadithului.

Hadith maʿrūf حدیث معروف

Maʿrūf este ceea ce naratorul de încredere relatează contrazicând naratorul slab.

Hadith muḍṭarib حديث مضطرب

În terminologie, muḍṭarib este hadithul ai cărui naratori diferă în privința lanțului sau a textului într-un fel în care nu sunt posibile nici împăcarea relatărilor, nici acordarea întâietății uneia dintre ele.

Hadith munkar حديث منكر

Munkar este ceea ce naratorul slab relatează contrazicând naratorul de încredere.

Hadith mursal حديث مرسل

În terminologie, autorul poemului l-a definit ca pe hadithul din care lipsește Companionul.

Hadith musnad حديث مسند

În terminologie însă, musnad este hadithul marfū‘ cu lanț neîntrerupt.

Hadith muttaṣil حديث متصل

S-a mai spus că muttaṣil este hadithul al cărui lanț este neîntrerupt, fiecare narator preluând de la cel aflat deasupra sa, până la capătul lanțului.

Hadith mu‘all حديث معل

mu‘all este hadithul care pare autentic, dar, după cercetare, se descoperă că are un defect care îi vatămă autenticitatea, deși este ascuns.

Sanad سند

Sanad desemnează oamenii hadithului, adică naratorii săi. Dacă spune: „Mi-a relatat cutare, de la cutare, de la cutare”, aceștia sunt sanad-ul hadithului, deoarece hadithul se sprijină pe ei, iar ei îi sunt sprijin.

Hadith shāhdh حديث شاهد

Shāhdh este ceea ce naratorul de încredere relatează contrazicând pe cineva a cărui relatare are mai multă greutate.

‘Adālah عدالة

Dreapta purtare a omului în religie și în buna-cuviință este numită integritate — ‘adālah.

Bibliografie

1. Ibn ʿUthaymīn, Muḥammad ibn Ṣāliḥ. Sharḥ al-Manẓūmah al-Bayqūniyyah fī muṣṭalaḥ al-ḥadīth. Îngrijire: Fahd ibn Nāṣir ibn Ibrāhīm al-Sulaymān. Dār al-Thurayyā, ediția a doua, 1423 H / 2003.
2. Al-Bayqūnī. Al-Manẓūmah al-Bayqūniyyah.
3. Al-Bukhārī. Ṣaḥīḥ al-Bukhārī.
4. Muslim ibn al-Ḥajjāj. Ṣaḥīḥ Muslim.
5. Aḥmad ibn Ḥanbal. Al-Musnad.
6. Abū Dāwūd. Al-Sunan.
7. Al-Tirmidhī. Al-Jāmiʿ.
8. Al-Nasāʾī. Al-Sunan.
9. Ibn Mājah. Al-Sunan.
10. Al-Bayhaqī. Al-Sunan al-kubrā.
11. Al-Ḥākim. Al-Mustadrak.
12. Ibn al-Ṣalāḥ. ʿUlūm al-ḥadīth.
13. Ibn Ḥajar al-ʿAsqalānī. Bulūgh al-Marām.
14. Ibn Ḥajar al-ʿAsqalānī. Nukhbat al-Fikar și comentariul la această lucrare.
15. Ibn Ḥajar al-ʿAsqalānī. Tahdhīb al-Tahdhīb.
16. Ibn Qudāmah. Al-Mughnī.
17. Ibn ʿUthaymīn. Majmūʿ al-fatāwā.
18. Ibn al-Qayyim. Al-Nūniyyah.
19. Al-Maqāṣid al-Ḥasanah.
20. Al-Asrār al-Marfūʿah.
21. Kashf al-Khafāʾ.
22. Tadhkirat al-Mawḍūʿāt.
23. Al-Albānī. Al-Silsilah al-Ḍaʿīfah.
24. Al-Laʾālī al-Maṣnūʿah fī al-Aḥādīth al-Mawḍūʿah.
25. Al-Shawkānī. Al-Fawāʾid al-Majmūʿah fī al-Aḥādīth al-Mawḍūʿah.
26. Ibn al-Jawzī. Al-Mawḍūʿāt.

27. Al-Zamakhsharī. Al-Kashshāf.
28. Tamyiz al-Ṭayyib min al-Khabīth fī-mā Yadūru ‘alā Alsinat al-Nās min al-Ḥadīth.

Indice

- Abū Bakr 37, 39
Abū Hurayrah 41–42, 44, 49, 75, 81, 83, 95, 97–98
‘adālah 19
Aḥmad 8–9, 14–15, 39, 48, 55, 75, 77, 83, 91
al-Bukhārī 10, 14–16, 18, 26–29, 32, 35, 37–38, 41, 50, 53, 56, 58,
66, 73, 76–77, 80–83, 90, 92, 95–97
al-Ḥasan al-Baṣrī 37, 46
‘ālī 60
‘Alī ibn Abī Ṭālib 37, 106
‘azīz 51–52, 77, 87
‘Ā’ishah 90, 92, 96
ḍa‘īf 30–31
fard 85–87
gharīb 64–65, 86, 104
ḥasan 15, 29–31, 46, 104
Ibn al-Qayyim 28, 98
Ibn al-Ṣalāḥ 28, 68
Ibn Ḥajar 21, 29–30, 72, 88, 102, 104–105, 107
Ibn Taymiyyah 28, 91
Ibn ‘Abbās 38, 44, 64
isnād 42–44, 54, 60, 65, 68
maḥfūz 72, 78
maqlūb 70–71, 78–80
maqṭū‘ 34, 36–37, 43–46, 51
marfū‘ 34–46, 51, 62, 88–89, 95, 98
mashhūr 51–53, 87
matrūk 104–105
mawḍū‘ 105–106
mawqūf 34, 36–37, 40, 42–46, 51, 61–62, 88–89
ma‘rūf 78
mubham 57–59

- mudabbaj** 99–100
mudraj 94
muḍṭarib 19, 89–90, 93
muftariq 100–103
mukhtalif 102–103
munkar 78, 103–104
munqaṭiʿ 34, 43, 65–67
mursal 40, 63, 66–67
musalsal 47–50
Muslim 10, 14–15, 18, 26–29, 31–32, 35, 37–39, 50, 53–54, 56, 58, 70, 72, 76–77, 81, 83, 90, 92, 95–97, 106
musnad 39, 42–44, 77
musnid 42–43
muttafiq 100–103
muttaṣil 45–46
muʿannan 57
muʿtalif 102–103
muʿallal 13, 87–88
muʿallaq 66–67
muʿanʿan 57
muʿḍal 66–67
nāzil 60
ṣaḥīḥ 13–17, 23, 25–31, 52–53, 72, 75–77, 82, 88, 106
sanad 42–43
shādhdh 13–17, 70–78
tadlis 57, 68–70, 81
ʿUmar ibn al-Khaṭṭāb 52, 86

ȘTIINȚA HADITHULUI

Lanțul. Naratorul. Relatarea.

O introducere în cunoașterea și cercetarea hadithului.

Poemul al-Bayqūniyyah prezintă în treizeci și patru de versuri categoriile și termenii de bază ai științei hadithului. Comentariul explică lanțurile de transmitere, însușirile naratorilor și felul în care se deosebesc relatările acceptate de cele respinse.

INSTITUTUL TAWHID

tawhid.ro